

જંગે ત્રી પોલી

અથવા
ઈટાલીયન ટર્કીશ લઠાઈ.

43

ભાગ ચોથો.

સખનાર અને પ્રગટ કરનાર.

નિઝામુદ્દીન અ. કુરેશી.

પાંચપટ્ટી—અમદાવાદ

પ્રગટ કરનાર અથવા લેક રવાનાન નામના છે

અમદાવાદ

વર્ષ ૧૩૪૬

વિતરણ ૧૯૨૬ નવેમ્બર ૨૦

કોમ્પન આન આના.

અમદાવાદ પાચપટ્ટીમાં આવેલા ધી નિઝામીયા પ્રી-પ્રિન્ટ વર્કસમાં

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કે પીરાગિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૮૫૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રંગે પ્રીતેશ

વિષય ટ- : ૩ .

૭૮૬

ગંગે ત્રીપોલી

અથવા

ઇટાલીયન ટર્કીશ લડાઈ

ભા ગં ચો થો

લખનાર તથા પ્રગટ કરનાર

નિઝામુદ્દીન એ. કુરેશી.

માલેક નિઝામીયા બુક ડેપો.

પાંચપટ્ટી—અમદાવાદ.

(સર્વ હક પ્રગટ કર્તાએ સ્વાયંત્રી રાખ્યા છે.)

આવૃત્તી પહેલી. પ્રત ૧૦૦૦.

અક્ષર ૧૩૩૧ નવેમ્બર ૧૯૧૩

કીમત બાર આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ

૪૮૪૪

આ પુસ્તક પાંચપટી અમદાવાદમાં આવેલા

ધી નિઝામીયા પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સમાં

નિઝામુદ્દીન એ. કુરેશીએ છાપ્યું.

૭૮૬

માનવન્તા જનાબ,

મેહમુદ ઈસુફ ભાઈમીયાં સાહેબ

મુ. રંગુન.

“ જં જે ત્રી પો લી ”

ના પહેલા બીજા અને ત્રીજા ભાગની અર્પણ
પત્રિકાનો સ્વીકાર કરી આપે મારા જેવા
અદના લેખક ઉપર જે આભાર કર્યો છે
તેની યાદમાં આ ચોથો ભાગ પણ
આપનેજ અર્પણ કરવાની રજા
લઉછું આશા છે કે તેનો
સ્વીકાર કરી પ્રથમની પેઠે
આભારી બનાવશો.

૧૯-૧૧-૧૩

પાંચપટ્ટી

અમદાવાદ.

આપનાંજ

નિઝામુદ્દીન કુરેશી.

નવા જમાનાની નવાઈ માત્ર બે રૂપીઆમાં મોટું એન્સાર્જ મેન્ટ

નાનામાં નાની છબી ઉપરથી અમે વીસ ઇંચ લાંબી અને સોળ ઇંચ પોહેળી તસવીર ખાસ વિલાયતના પ્રખ્યાત ઠારીગરો પાસે બનાવી મંગાવીએ છીએ જેને બેવાધી ઘણીજ અબ્બયળી થાય છે. શુજરી ગએલા વડીલો અને હયાન બહુડાઓની નાની છબી ઉપરથી મોટી છબી બનાવવા ચાહનારાઓએ બે રૂપીઆના મનીઓરડર સાથે નાની છબી મોકલી આપવી એટલે અમે તેને વિલાયત મોકલી પાંચ અઠવાડીયામાં મોટી છબી બનાવીને મોકલીશું.

પોસ્ટજ તાન માફ

ઘડીઆળના છેડાને શેક્ષાવનાર લોકેટમાં નાની છબી બેઠીએ તો અઢી રૂપીઆ મોકલવા લખો

નિઝામીયા કમરશીયલ એજન્સી

પાંચપટ્ટી અમદાવાદ

દિવ્યાયો.

પ્રુદાવદે દરીમની તોરીઠ અને તેના રમુલે અઠરમ હઝરત મોદન્મદ સહાં ના સહકારી આજે હું મારા બહાસા વાચકોની સેવામાં હઝરત વાચકોએ પસંદ કરેલી “જંગે ત્રીપીલી” નામની મનહરણ વાર્તાનો ચોથો ભાગ રજુ કરવા માગ્યો છું જે માટે તે માલેકનો દિવોજનથી આભાર માનું છું.

આ વાર્તાના ત્રણ ભાગ બહાર પડી ચુક્યા છે અને તેમાં જે બીના દર્શાવવામાં આવી છે તે ઉપરથી વાચકો મજકુર વાર્તામાં રહેલા સુસ્પર્શી સારી પેઠે જાણીતા થઈ ચુક્યા હશે. આજે રજુ કરવામાં આવવા ચોથા ભાગમાં પણ જે બીના આવેલી છે તેને વાંચીને વાચકો પાંચમા ભાગને હનતેઝર કરવા લાગશે એવી સંપૂર્ણ આશા રાખવામાં આવે છે.

આફ્રિકા નિવાસી ભાઈ યુસુફ સુલેમાન વહંદ સાહેબ દરબન વાલાએ માત્ર હમદદની ખાતર મારા જેવા અદના ભેખકના પુસ્તકોનો નાટાલમાં ફેલાવો કરવાની જે શુભ હિલચાલ કરી છે તે માટે હું તે ભાઈનો ખાસ અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનું છું. દરબનથી પ્રગટ થતા “કેસન્ટ” માસિકના અધીપતી ભાઈ ઉસમાન આહમદ આફદી સાહેબની બહી કાસીશોનો પણ આભાર ભુલાય તેમ નથી. આ વાર્તામાં જે ઝીંકા પ્લેટ ફોટો આપવામાં આવ્યા છે તે બંને ફોટોની એક એક હઝાર કોપીઓ એ ભાઈએ માત્ર હમદદની ખાતર મોકલી આપી હતી જે ખાસ આભારની લાગણી સાથે આ ભાગ સાથે આપવામાં આવે છે.

હનશાઅલ્લાહે તઆલા આ વાર્તાનો પાંચમો ભાગ ધણીજ દુક સમ-
યમાં ગઢાર પાડવામાં આવશે આશા છે કે આજસુધી જે સાહેબોએ આ
અલ્લા લેખકના દરેક પુસ્તકને માનની નજરથી જોયો છે તેઓ પાંચમા
ભાગના પ્રગટ થતા પહેલાં પોતાના ઓરડર મોઢી આપી સેવકને સદાના
માટે આભારી કરશે.

ત્રીજા ભાગના દિખાયામાં મેં એક અઠવાડીક ઇસલામી અખબારના
પ્રગટ કરવાની ઇચ્છા જાહેર કરી હતી તે હાલ કેટલાક સંજોગોને જોતાં
અનુકુળ નથી પણ હનશાઅલ્લાહ હું મારી એ લાંબા સમયની ઇચ્છા
પાર પાડવાની કોશીશમાંજ છું.

આજસુધી પ્રગટ થએલા ચારે ભાગમાં અગર કોઈ ભુલચુક રહી ગઈ
હેંચ તો માણસ દોષને પાત્ર છે એ વાત ધ્યાનમાં રાખી દરગુજર કરી
સેવકને આભારી કરશો.

૨૯-૧૧-૧૯૧૩

પાંચપદી—અમદાવાદ.

આપનોજ

નિઝામુદ્દીન કુરેશી.

અનુક્રમણિકા.

પ્રકરણ	પાનું
૪૯—મુંગાઓમાં બહુરો	૧
૫૦—ખુબ ગુઝરેગી જો મિલ ખેડે'એ દીવાને દો	૧૪
૫૧—પ્રપંચી પ્રેમીઓ	૨૪
૫૨—સુંદર મહેમાન	૩૧
૫૩—બનગાઝી	૪૬
૫૪—મુઠાબલાની તખયારી	૫૪
૫૫—ચળ્યદ્રોહી પિતાનો દેશભક્ત પુત્ર	૬૦
૫૬—મયંઠર આરોપ	૬૬
૫૭—નહાસવાની તખયારી	૭૫
૫૮—ખટાલીયન હાવાની ફલીલ	૮૩
૫૯—સુડી વચ્ચે સોપારી... ..	૯૩

શક્તિને માટે વર્ષો થયાં એકે અવાજે વખણાતી.

અદ્ભુત ચમત્કારવાળી

મદન મંજરી ગોળીઓ.

શરીર લોહી તથા વીર્યનો પુરનો જયો પેદા કરી આખા શરીરને અપુર્વ તાકાત આપે છે. ધાતુ વિકારના તમામ રોગો નાશુદ્ધ કરવા માટે, નબળાં પડી ગયેલાં જ્ઞાનતંત્રીઓને મજબુત કરવા માટે, ઢીલી પડી ગયેલી નસોને તંગ બનાવવા માટે, ગુમ થયેલ મરદાઇ તત્વ પાછું મેળવી આપવા માટે અને અકાળે પ્રાપ્ત થયેલ બુદ્ધાપણાનો વિચિત્ર રીતે નાશ કરવા માટે આ મદન મંજરી ગોળીઓ એક ખીન હરીફ ધડાજ છે.

વળી કળતર, વાંસાનું ફાટવું, ચહેરાનું શીકું પડી જવું, ખાત્રી પડી જવું, બેચેની, હાથ પગનો દાહે, યાદદસ્તનું કમી થવું, પેશાબ અને સ્પર્શનામાં ધાતુનું જવું વિગેરે અનેક રોગોને નાશુદ્ધ કરી પાચન શક્તિ સુધારી, હસ્ત સાફ લાવી ખુશનુમા તંદુરસ્તી બક્ષે છે. કી. ગોળી ૪૦ નો રૂ. ૧.

શક્તિ ને માટે લેપ નપુંસકત્વારી ધ્રત.

આ ધરતના લેપથી, હસ્ત કર્મ તેમજ બચપણમાં અજ્ઞાનતાને લીધે કરેલ ખીજાં અનેક દુકર્મોથી થયેલ પુરપના ગુપ્ત ભાગતી શીથીલતા, વક્તા, નસોતી કમજોરી ઇત્યાદી લમામ નપુંસકત્વ લેપ દુરુચિત પરિપુર્ણ શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. કી. તોલા ૨ નો રૂ. ૧.

ખાત્રીને માટે થોડા અમીપ્રાયો વાંચો

આપની મદનમંજરી ગોળીઓએ ધાર્યા કરતાં પણ અધિક ફાયદો મને દેખાડી આપ્યો છે તે માટે હું આપનો અત્યંત આભારી છું.

માણુકશા હોરમસજી વલસાડા, શાંગહાય-ચાયાના.

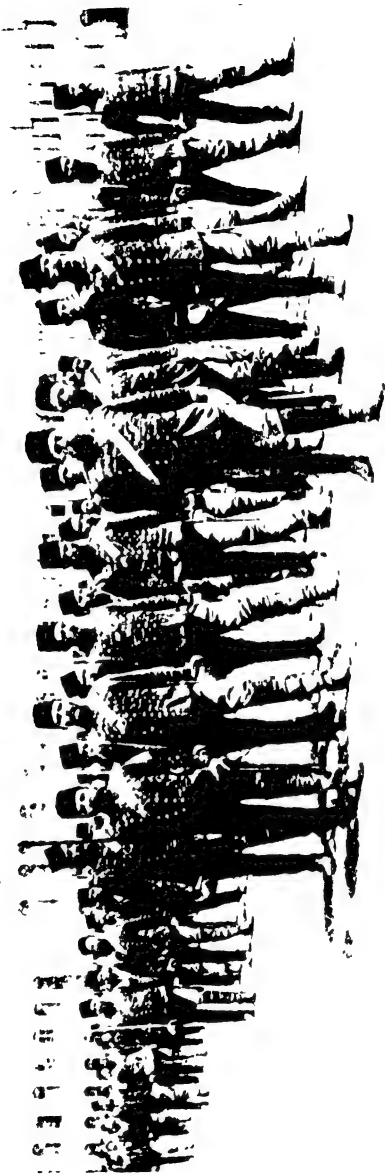
૨ આપની મદનમંજરી ગોળીઓ માટે હું આપનો અતઃકરણ પુર્વક આ ભાર માનું છું. તે ગોળીઓએ મને ધણો ફાયદો કરી આપ્યો છે.

ઇઝીકલમોઝીઝ, આડન્સડીપાર્ટમેન્ટ અડન-અરેબીઓ.

મફત-વૈદ્ય વિદ્યા નામનું ૧૨૮ પાનાનું વૈદ્યકીય પુસ્તક તદન મફત આપવામાં આવે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી, હેડ ઓફીસ જામનગર-કાઠિયાવાડ

ફોન-૨૮૬ કાલ્યાદેવી રોડ-મુંબઈ.

૨૨કીશ તોપખાનાનું કેળવણ્યત્રુ આહિશ સશસ્ત્ર.

હીઝ એક્સેલેન્સી હસન પાશા.
ટુરકીશ દરિયાઈબાતાના પ્રધાન.

જંગે ત્રીપોલી

અથવા

ઈટાલીયન ટર્કીશ લડાઈ.

પ્રકરણ ૪૯ મું.

મુંગાઓમાં બહેરો.

પરોઢીઆનો સમય હતો. હજુ આઠસ ઉપર આફતાબ આસમ તાબની આમદમાં થોડીક વાર હતી કે બાંગીએ પોતાના મનહરણ સાથે ત્રીપોલીના વગડામાંની એક નાહનકડી વસ્તીને મીડી નીંદ્રામાંથી ચોંકવી દીધી અને ખુદાના તે નેક બંદાઓ “ અરસલાતો ખચશ્મ મિનન-નોમ ” નો હુકમ સાંભળી પાક પરવર દિગારની જનાબમાં આજીજી બચુ માયુ બુઠાવવા માટે પોત પોતાની પથારીમાંથી ઉઠીને કુશીયાર થઈ ગયા.

ઉમ્મે ખતીર તથા તેની બધી દીકરીઓ પણ ઉઠી અને સધળા-ઓએ જરૂરી વસ્તુઓથી પરવારી અતી શેખની સાથે વઝુ કપો તથા

એક પવિત્ર લુગડાથી હાથ મોહડું નુકી સવારની ફરજ એકા કરવા માટે તે કનતાનના પાથરેલા કટકા ઉપર જઈને નમાઝ પઢવા ઉભી થઈ કે જે નમાઝના માટેજ ઝુંપડાના ચોકમાં પાથરવામાં આવ્યો હતો.

જ્યારે તે બાળાઓ નમાઝ અને તેને લગતા વિદ્ વઝીફથી પરવારી ચુકી અને ધરનાં કામકાજમાં ઝુંઘાવાનો વખત આવ્યો ત્યારે તે બાળાઓએ સઉથી પહેલાં પાસેના ઝુંપડામાં જઈને કેટેરનાને જોઈ આવવાનો વિચાર કર્યો. જેવી રીતે રાતના વખતે કાંઈ અજબ જેવી વસ્તુ ધરમાં આવવાથી ધરવાળાઓ આખી રાત તેનાજ વિચારોમાં પસાર કરે છે અને સવાર થતાંજ સઉથી પહેલાં તે વસ્તુને જોવા માટે બેઠાબે બે છે તેવીજ રીતે અત્યારે વનવાસી અરબ બાનુ ઉમ્મે ખતીર અને અરબ બાળા લુખના તથા તેની બેઠનોએ નમાઝ અદા કર્યા પછી તરતજ કેટેરનાના ઝુંપડામાં પ્રવેશ કર્યો, પરંતુ જ્યારે તેઓએ અંદર જઈને કેટેરનાને ખાટલા ઉપર બુખાનીની મીસી ઉંધમાં પડેલી જોઈ ત્યારે આ સમજદાર બાનુઓએ તેને જગાડવાનું અથવા ત્યાં ઉભા રહીને એક બીજાથી વાતચીત કરવાનું મુનાસબ જણ્યું નહિ એટલે પોતાના મેહમાનને આતંદમાં ઉંધ લેતો જોઈ તરતજ પાછા પગલે પોતાના ઝુંપડામાં ચાલી આવી.

ગઈ રાતે જે વખતે ચારે મા દીકરીઓ કેટેરનાને ઝુંપડામાં એકલી મુકી પોત પોતાને ટેકાણે જઈને સુઈ રહી હતી અને કેટેરના પણ ખજુરના પાંદડાના વણેલા ખાટલા ઉપર સુવાના ધરાદાથી ગઈ હતી તે વખતે અર્ધી રાત વીતી ચુકી હતી આખા દીવસની હાડમારીથી તેણી ખાટલા ઉપર પડતાંજ નિંદ્રાવશ થઈ જાય એ સ્વાભાવિક હતું પરંતુ સાંજના સમયે અનેકા દુખદાયક બનાવો એટલે નેર અને હોડીવાળાઓનું કુખવું, પોતાનું વનવાસી આરબોના હાથમાં સપડાવું, મીલાનાનું ખચી જવું અને પોતાનું આ જંગલો માણસોની સાથે આવવું આ બધી વાતો એવી નહોતી કે જે તરતમાંજ વિચરી જવામાં આવે અને તેણી બેચેન ન થાય. તેણી સુવાના વિચારથી ખાટલા ઉપર પોઠી તો ખરી પણ ઉંધ ક્યાંથી લાવે ? દુખદાયક બનાવોના સ્ખળે તેનો જીવ બિલકુલ ઉચાટ હતો. કવિબ્ધનો વિચાર તેણીને બેચેન બનાવવા માટે પુરતો હતો તે આશા અને નિરાશાના સાગરમાં ગોથાં ખાઈ રહી હતી. તેણી પોતાને

પકડી લાવનાર જંગલી અરબો અને તેમની બાનુઓની હીલચાલથી ભારે સંતોષી હતી. તેણી તેમના હાથમાં કેદ પકડાઇ ત્યારથી તો અત્યાર સુધી તેમનો વર્તાવ પણોજ સારો રહ્યો છે છતાં પણ જ્યારે ઇટાલીયન લેખકોની કલમથી બહાર પડેલી નોવેલોમાં લખેલા જુનાવોને યાદ કરતી જે આફ્રિકાના બીજા ભાગના માટે લખવામાં આવેલા છે અને જેમાં સીંધા તથા વનવાસી અરબોનું જંગલોપણું તેમની નિર્દયતા ભરી હીલચાલ જનાવોના જેવા જુલમો વિગેરે બાજનો જાહેર કરવામાં તેઓએ પોતાની કલમનો ઘોડો પુર ઝડપની સાથે દોડાવ્યો છે. તથા ઇટાલીયન પત્રોના પ્રખ્યાત એડીટરોએ પોત પોતાના પત્રોમાં “ત્રીપોલીના જંગલો અને તેમના જુલમો” ના મથાળા હેઠળ લાંબા લાંબા આર્ટીકલો લગભગ બે વરસથી લખવામાં આવ્યા હતા તેનો વિચાર આવતો ત્યારે કેટેરનાનું શરીર કંપી ઉઠતું, શરીરના રંગ ઉભાં થઇ જતાં અને બીકના લીધે બેહાસ બની આ વાક્ય પોઠારી ઉઠતી

“કાણુ જાણે મારી શી વલે થશે ?”

લગભગ બે વરસ સુધી કોઇ ખાસ વાતનું સાંભળવું અને તે વાત પણ મીઠું મરચું લગાવીને વર્ણવેલી હોય તથા બીજાકુત્ર સાચી બનેલી વાતની પેટેજાહેર કરવામાં આવા હોય તે એકાએક કેવા રીતે દુર થઇ શકે ? ઇટાલીયન લેખકો અને વર્તમાન પત્રોના એડીટરોએ ત્રીપોલી પ્રાંતના જંગલો અરબોના ઘાતકી કીસ્સાઓ એવા રૂપમાં બતાવ કરીને તે ઉપર સુધરેલા યુરોપનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું કે તેમના લખાણો તથા મનઘડત કીસ્સાઓ અસર કર્યા વિના રહ્યા નહિ. તેઓના પુસ્તકો અને વર્તમાન-પત્રો બે વરસ સુધી માત્ર જંગલી અરબોના ઘાતકીપણાનું વર્ણન કરવા માટેજ વકર કરવામાં આવ્યાં હતા. જ્યારે આવી રીતની હાલત હોય ત્યારે ગરીબ કેટેરનાનો જીવ ક્યાંથી ઠેકાણે હોય ? લગભગ બે વરસથી જે જુલમોના પડખા કાનમાં પડ્યા હોય તે પડખા અરબોની ટુંક મહે-માનદારી અને દયા બાવથી કેવા રીતે દુર થઇ શકે ? તેના જીવનમાં આ વિચાર, મજાબુતાઈથી જગ્યા પકડીને બેઠો હતો કે મને પકડી લાવનાર અરબો મારી સાથે જરૂર હોવાનીયત પણાંની ચાલ ચલાવશે અને મારું પરિ-જીવન ધણુંજ દુઃખ દાયક આવશે. આવા વિચારો તેણીને સખત બેચેન બનાવી રહ્યા હતા અને તેથી તેણી પોતાના બન્ને હાથોથી પોતાનું

મોઢું છુપાવી આંખો બંધ કરીને ખાટલા ઉપર ઊંધે મસ્તકે પડી જતી હતી, પણ જ્યારે આવા ખીહામણા વિચારો દુર થતાં ત્યારે તેનું અંતઃકરણ આશાની ઝલક બતાવી સતોષી બનાવતું તે વખતે તેણી પોતાના મનમાં કહેતી કે:—

“ મને આ લોકોના ચહેરા ઉપરથી એવું ભાસ્તું નથી કે તેઓ મારી સાથે ખરાબ વર્તીવ કરે, જો કે તેમના ચહેરાઓ ખીહામણાં છે પણ અંતરમાં હયાનો ઝરો વહેતો હોય એવો ભાસ થાય છે ”

પણ આ વિચાર માત્ર વીજળીની પેઠે પણ વારમાં ચમક દેખાડીને દુર થઈ જાય છે. તે સાથેજ તેણી વિચારે છે કે “ જો એમજ માની લેવામાં આવે કે આ લોકો મારી સાથે સારો વર્તીવ કરશે અને કોઈ પણ વાતનું દુઃખ નહિં આપે છતાં પણ આ લોકોની સાથે મારો નિભાવ કેવી રીતે થઈ શકશે ? તેઓ મારી વાત અને હું તેમની વાત સમજી શકતી નથી ઉપરાંત અહીંની કોઈ પણ વસ્તુ મને આરામ આપનારી નથી ખાવા પીવાની ઉઠવા બેસવાની બધી વસ્તુઓ મારા દુઃખમાં વધારો કરનારી છે ફરી મારે કરવું શું ? ” કેટેરના અહીં સુધી પહોંચીને એકદમ બે બાકળી બનીને પોકારી બેઠી.

“ ઓ મારા બાપ, માશં પરિણામ શું આવશે ? અને હું કેવા સંકટોનો હજી શીકાર બનીશ ? ”

ટુંકમાં એટલુંજ કે આવા વિચારોના સબબે કેટેરનાની પાસે નીંદ્રા ફરકતી નહોતી પણ કહેવત છે કે ઉંધ સુળી ઉપર પણ આવે છે ગમે તેટલી ચીંતા અને ગમે તેટલી વેદના હોય પણ ઉંધનો જાદુ ચાલ્યા વગર રહેતો નથી. છેવટે રાતના પાછલા ભાગમાં જ્યારે ઠંડો પવન વાતો હતો ત્યારે કેટેરનાનું મગજ પણ થાકી ગયું હતું નિંદ્રાએ ધીમે ધીમે કબજો કરવા માંડ્યો અને છેવટે તેણી નિદ્રાને બિલકુલ વશ થઈને બે ખમર થઈ ગઈ.

સવારના પહોરથી અત્યાર સુધી ઊંબનાએ કેટેરના ઉઠી છે કે નહીં તે જોવાને માટે તેના ઝુપડાના પચાસેક ફેરા ખાધા હશે. પણ જ્યારે તેના ઉઠવામાં વાર થઈ અને તેણીના ચહેરા ઉપર આશ્વાસના છીરણ

પડીને પરસેવાના ઝોળ ફરી વળ્યા ત્યારે પરગણુ લુખના પોતાના હાથમાં પંખો લઇને કેટેરનાની પાસે ઊભી થઇ ગઈ અને પંખાથી કેટેરના ઊપર પવન નાંખવા લાગી થોડી વાર અર્ધ હશે કે ઠંડી પવનની લહેકીઓના સખએ કેટેરના નળી ઉઠી. કેટેરનાએ આંખો ઉઘાડીને માયાળુ અરળ બાળાને પંખા વડે પવન નાંખતાં જોઇ એટલે તરતજ પોતાની આંખો ચોળતી ખાટલા ઉપર ઉઠીને બેસી ગઇ કેટેરનાના નળી ઉઠવાથી તરતજ લુખનાએ પોતાની માને સાદ કર્યો.

“ મા ઓ મા ! આવો જલદી આવો, આપણે મેડમાન નગ્યો છે ”

લુખનાનો સાદ સાંભળતાંજ ઉમ્મે ખતીર, લયલા, રકષ્યા, સક્ષીમા કેટેરનાની પાસે આત્મી પદાંમ્યા અને તેણીને બેસેલી જોઇ ખુશાળા જાહેર કરી. કેટેરના પણ તેણીઓના આનંદો ચંદુર જોઇ કાંઈ પણ રીતની ખીકના બદલે હસ્તા ચહેરે તેણીઓને જોવા લાગી. ઉમ્મે ખતીર કુટુંબમાં વડીલ હતી અને પોતાના મહેમાનની ખાતર બરદાસ કરતી પોતાની ફરજ સમજતી હતી તેથી જ્યારે તેણીએ કેટેરનાને ખાટલા ઊપર બેસેલો જોઇ ત્યારે પોતાના રીત રીવાજ પ્રમાણે પોતાની બાષામાં તથા અભ્યુસારાની મદદ વડે કેટેરનાથી પુછવા લાગી.

“ દીકરી પાણી લાઈ ! હાથ મોઢું ધોવું છે ? શું તમે ખુદાની ધંખાદત કરશો ? ”

ઉમ્મે ખતીરના બોલવાની મતલબ કેટેરના લગાર પણ સમજી નહી પરંતુ તેણે પોતાના રીવાજ પ્રમાણે વિચાર કર્યો કે રાત કેવી પસાર થઇ એ વિષે અત્યારે આ ડાહી પુછતી હશે તેથી તેણીએ પોતાની બાષામાં જવાબ આપ્યો.

“ હા રાત સારી પસાર થઇ અને હું લાંબા વખત સુત્રી આરામની હાથ લઇ ચુકી છું ”

“ જો તમે ફેરે જવા ચાહતા હોવ તો લુખનાની સાથે જાઓ. આ કુંપડાની પાડોશમાંજ વાડો બનેલો છે, ત્યાં તેણી તમને લઇ જશે. ”

“ પવિત્ર મરિયમના પ્રતાપે દીવસ પણ સારી પેઠે વિતશે.

“ અને જો તમે ચાહતા હોવ તો હું પોતે તમારી સાથે આવું ”

કેટેરના ઇટાલીયન અને ઉમ્મે ખતીર અરબી ભાષામાં બોલતી હતી. ઉમ્મે ખતીર સમજતી હતી કે તેણી મારા સવાલના જવાબ આપે છે અને કેટેરના સમજતી હતી કે ઉમ્મે ખતીર મારા સવાલના જવાબ આપે છે આવી રીતે એક બીજાનો ભાષાનો માહિતી ન હોવાથી આંતરે બેહરું કુટાણુ હતુ ઉમ્મે ખતીરના મુખમાંથી ઉપડું વાક્ય સાંભળીને કેટેરના સમજી કે તેણી મારું નામ પુછતી હશે તેથી જવાબમાં બોલી.

“ મારું નામ કેટેરના છે ”

ઉમ્મે ખતીરે કેટેરનાને ખાટલા ઉપર બેસી રહેલી જોઇ એટલે કહેવા લાગી.

“ જો તમને ફેરે જવાની જરૂર ન હોય તો ચાલો બહાર ચોકમાં આવીને હાથ મોઢું ધોઈ લેો.”

કેટેરના ઉમ્મે ખતીરના બોલવાનો પોતાની સમજ પ્રમાણે બાયાથ સમજેલી હોવાથી જવાબમાં બોલી,

“ હું રોમની રેહનારી છું.”

કેટેરનાને હજુ પણ ખાટલા ઉપર બેસેલી જોઇ એટલે ઉમ્મે ખતીરે કહ્યું,

“ તો દીકરી ! શું અહીં પાણી મંગાવું ? ”

“ હું મીઠાનાની પાસે નોકર હતી. ”

“ જો અત્યારે મોઢું ન ધોવું હોય તો પછી ધોઇ લેજો, પણ રાતથી તમે ખાધું નથી માટે થોડુંક ખાઈ લો ”

કેટેરનાએ પોતાની સમજ પ્રમાણે જવાબમાં કહ્યું,

“ હું એની સાથેજ ત્રીપોલીમાં આવી હતી,”

“ તો શું હું લાગી ખાશો ? ”

“ અને તેની સાથેજ સહુસગાહે નીકળતાં કેદ પકડાઈ છું. ”

થોડીક વાર સુધી ઉમ્મે ખતીર અને કેટેરનામાં આવીજ વાતચીત ચાલુ રહી, પણ જ્યારે હાથ અને આંખોના અણસારાથી જણાયું કે ખંતે જણમાંથી એક પણ ખીજની વાત સમજતો નથી, ત્યારે ઉમ્મે ખતીર ભારે વિચારમાં પડી ગઇ અને પાંચેક મીનીટ પછી તેણી પાસેના કુપડામાં જઇને ખાવાની વસ્તુઓ તથા પાણીનો કુંડ તથા અંબી અને કેટેરનાની આગળ મુકી દીધો. કેટેરના હવે આ બધા અરખા ખાનુની વાતચીતનો ભાવર્થ સમજી ગઇ અને અત્યાર સુધી જે ગોટાળો થયો, તેના માટે દીક્ષીર થઇ. તેણીએ થએલા ગોટાળાના સખમે હસ્તાચરે ખાણાની વાનીઓ ઉપર નજર નાંખી, તેણીએ જોયું કે જવના સેકલાએ બડાં રોટલા અને માટીના એક પ્યાલામાં ઉકાળેલું ગોસ્ત, પનીર તથા છેળેલું લસણ મુકેલું છે. તેની સાથેની એક નાનકડી વાટકીમાં થોડુંક મધ પણ છે. જે વખતે કેટેરનાએ વસ્તુઓ ઉપર પેતાને લાગેલી લુખની નજર નાંખી તેજ વખતે આ અબજણી અને તેની સ્વચ્છ નજરમાં ગંદી ગણાતી વસ્તુઓ જોતાંજ લાગેલી લુખ દુર થઇ ગઇ, લુખના વખતે માણસને સુકો રોટલો પણ સ્વાદિષ્ટ લાગે છે. પરંતુ હજી કેટેરનાને જોઇએ તેવી લુખ લાગી ન હોતી. તેણીએ ખાવાની વાનીઓનો જાહેર સ્થિતી જોઇને નકકી કરી લીધું કે આ વસ્તુઓ ખાવા જોગ નથી, જે કે ઉમ્મે ખતીરે પોતાના મોઢા મહેમાનના માટે ખાસ કરીને આ વસ્તુઓ તૈયાર કરી હતી. પણ મહેમાનને આ જંગલી વસ્તુઓ ખાવાની સુગંધ મળી આવી, એટલે તેણીએ અણસારાથી આ વસ્તુઓ ઉપાડી લઇ જવાને કહ્યું પણ ઉમ્મે ખતાર સમજી નહીં એટલે ખાણાની વસ્તુઓને હાથથી ખસેડી દેતાં કહ્યું.

“ આને ગઠાવી લઇ જાઓ મને લુખ નથી. ”

હવે ઉમ્મે ખતીર કેટેરનાનો મતક્ષત સમજી જેથી તેણીને ભારે અસોસ થયો અને દીક્ષીરી ભયાં ચહેરે ખાણું ઉઠાવીને જહાર ચાલી

આવી. લુખના અને ખીજી બાળાઓ કેટેરનાની પાસેજ બેઠી હતી. ઉમ્મે ખતીરે ખાણને પાસેના ખુંપડામાં મુકી દીધું અને ફરી એક ખીજી ખુંપડામાં ગધ જ્યાં તેનો શોહર, દીયર અને ત્રણ ચાર નવ જવાન દીકરા તથા બન્નીજી બેઠા હતા, તેણીએ ત્યાં આગળ આવીને પોતાના ખાવીંદને કહ્યું.

“ યા અણુ તરાદા ! યા અણુ તરાદા ! ”

“ ઉમ્મે ખતીરે શું છે ? ”

“ આપ આ બાપડીને શા માટે પકડી લાવ્યા છો. નાહક બિચારીને લાવીને સંકટમાં સપડાવી દીધો છે. ”

“ કેમ શું થયું ! ”

“ થાય શું ” ઉમ્મે ખતીરે કહ્યું “ ન તો તે બિચારી આપણી બાપા સમજે છે ન તો અમે તેનો મતલબ સમજી શકીએ છીએ બાપાની અણુગણતાના સત્યને બંને બાળુ મુસીબતમાં સપડાયા છે.

“ તો શું તમે તેની બાપા સમજીને ઇટાલીની દારતાન સાંભળવા ચાહો છો ? ” અણુ તરાદાએ હસ્તા હસ્તા કહ્યું, એટલે ઉમ્મે ખતીરે શરમાઇને બેઠી.

“ અરે નહીં રે મારે ઇટાલીની કહાણીઓ સાંભળીને શું કરવું છે ! માત્ર મારે તો તેની સ્થિતિ દર્શાવતી કરવી છે. તેને કંઈ વસ્તુની જરૂર છે અને અને તેણી શું ચાહે છે એ વાતો જાણવી છે બાકી એની બાપા સમજીને ત્યાંની તવારીખ જાણવાની લગારે જરૂર નથી, તે અભાગણીએ રાતથી એક દાણો સરખો પણ ખાધો નથી. ”

“ રાતે તો તે તદન બહરાયેલી હતી તેથી ખાધું નહીં હોય હવે તેણીને ખાવાનું આપો તેણી જરૂર ખાશે. ”

“ તેણી ખાતીજ નથી ને ? હું અળ બહી એજ માથાકુટ કરીને આપની પાસે આવી છું. ”

“ શું હજી સુધી કાંઈ ખાણું નથી ? ”

“ ના ”

“ શા માટે ? ”

“ તે હું શું જાણું ”

“ રોટલી પણ નથી ખાતી ? ”

“ ના બિલકુલ નહિ ” ઉન્મે ખતીરે કહ્યું “ આપ આ ખીચારીને તો શા માટે પકડી લાવ્યા ? આપની દુશમની પુરપો સાથે હતી આ મરીબ બાળાએ આપનું શું બગાડ્યું હતું કે આપ એને પકડી લાવ્યા ”

“ માત્ર દુશમનોને પજવવા માટે નહીં કે આ નિર્દોષ અબળાઓને દુઃખ દેવા માટે ”

“ આ દુઃખ કાંઈ ઓછું છે કે તેણી પોતાના સાથ વાળાઓથી વિખુટી પડીને, વતનથી બે વતન થઇને, જાણનારાઓમાંથી અજાણ્યાઓમાં આવીને ફસી પડી છે જ્યાં તેના દુઃખ દર્દની વાત સાંભળનાર અને સમજનાર કોઈ પણ નથી. ”

“ આ દુઃખ તો એવું નથી કે જે દુર ન થઈ શકે ? ” હું આજેજ એનો બંદોબસ્ત કરું છું ”

“ જલદીથી બંદોબસ્ત કરો તો સારું નહીં તો ખીચારી બહીજ પુરી થઇ જશે પણ આપ કેવો બંદોબસ્ત કરશો ? ”

“ હું આજે લશકરી કેમ્પમાં જમીને એને મુકી આવીશ ત્યાં આગળ ઇટાલીયન ભાષા જાણનારા હોવાથી એની બધી અઠગામણ દુર થઈ જશે. ”

“ નહીં ત્યાં તો ન મુકી આવો. કેમ્પવાળાઓ તો ખીચારીને કેઢખાનામાં પુરી દેશે તેથી એ બાપડીને પણજ દુઃખ પડશે. ”

“ નહીં નહીં જે લોકો લડાઇમાં પકડાય છે તેમને કેદખાનામાં રાખે છે પણ ” અણુ તરાદાએ કહ્યું “ જાસુસો અમલદારો, સ્ત્રીઓ, અને દુશ્મનના જે લોકો હરતા કરતા ભોગભોગે પકડાઇ ગયા હોય તેમના માટે તુરકી અમલદારોએ ખિલકુલ જુદોજ બદોખરત કરેલો છે અને તે લોકોને જે જગ્યાએ રાખે છે તેનું નામ મેહમાનખાનું છે, જ્યાં એ લોકોની સારી પેટે ખાતર ખરદાસ કરવામાં આવે છે. ”

“ દીક ત્યારે એ ખીયારીને આજને આજ ત્યાં પહોંચાડી આવો કે તેણી આ દુખમાંથી છુટે ”

“ હું આજને આજ એને પહોંચાડી આવીશ પરંતુ અત્યારે તો તમે એને થોડુંક ખવડાવી લો. ”

“ મેં તથા લુખના વિગેરેએ અનેક કોશીશ કરી પણ તેણી ખાતી નથી માટે આપ પોતેજ આવીને કોશીશ કરો કદાચ તેણી માની જાય ”

“ બહુ સારું આવું છું ”

આટલું બોલીને અણુ તરાદા ઉભા ખતીરની સાથે કેટેરનાના ઝુપડામાં આવ્યો જ્યાં બધી બાળાઓ અણુશારથી તેની વાતોની મતઝમ સમજવાની કોશીશ કરી રહી હતી એટલામાં આ બંનેને આવતા જોઇ બાળાઓ કેટેરનાથી દુર જઇને બેઠી. આવી રીતે દુર ખસવાથી કેટેરનાએ નજર ઉઠાવીને જોયું તો ઉભા ખતીરની સાથે એક માણસ આવતો જણાયો. આ જોઇને કેટેરનાના ચહેરાનો રંગ ઉડી ગયો. તેણી સમજી કે મેં આ લોકોના ખાણાને ઇનસાફ આપ્યો નહીં જેથી આ ડોશી પેલા જંગલી અરખને મારા ઉપર જીલમ ગુઝરવા માટે બોલાવી લાવે છે. આ વિચારથી તેણી બીકના સળંગે ધુરજવા લાગી અને આંખો ફાટીને અણુ તરાદાને જોવા લાગી. પરંતુ જ્યારે તેણીએ જોયું કે તેની પાસે આવનાર સફેદ લાંબી દાઢી વાળો જંગલી અરખ તદ્દન પાસે આવીને બેઠાથી તથા નરમ સાદે આ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ દીકરી તમે રોટલા શા માટે ખાતાં નથી ! ” ત્યારે તેની બીક લગાર દુર થઇ અને તેણી સમજી કે આ માયાળુ ડોશી કોઇ બચકર વિચારોને આધીન થઇને આવ્યો નથી બલકે તે સવારના પહોરમાં પોતાના પરાણાની ખજાર અંતર

પુછ્યા માટે આવ્યો છે, કેટેરના પોતાના દેશના રીવાજ પ્રમાણે અણુ તરાદાના બોલવાનો ભાવાર્થ સમજીને પુચ્છાલ ચહેરે હસ્તા મુખે જવાબમાં બોલી.

“ આપની મહેરબાનીથી તંદુરસ્ત છું ” .

“ હું ધારું છું કે તમે મારા બોલવાનો ભાવાર્થ સમજી ગયા હશે ? ” અણુ તરાદાએ અરબી ભાષામાં કહ્યું “ વાર ત્યારે હું ખાણું મંગાવું ? ” આટલું બોલીને અણુ તરાદાએ ઉંમ્મે ખતીરને ઇશારો કર્યો એટલે તેણી બહાર ચાલી ગઈ. કેટેરનાએ અણુ તરાદાને જવાબ આપતાં કહ્યું.

“ ખુદાવંદ ઇસ ખ્રિસ્તની મહેરબાનીથી મારી રાત બહુજ આરામથી પસાર થઈ છે ”

“ તો ફરી તમે ઉઠીને હાથ મોઢડું ધોઈ લો કે રાતની આગસ દુર થાય અને તમે થોડુંક ખાઈ શકો. ”

“ આપની મહેરબાનીના પ્રતાપે દીવસ પણ સારો પસાર થશે. ”

આ વાતચીત અહીં સુધી પહોંચી હતી કે ઉંમ્મે ખતીર તેજ ખાવાની વાનીઓ અને પાણીનો કુંજો લઈને ઝુપડામાં દાખલ થઈ. બા જોઈને કેટેરના ડોશાની વાતચીતની મતલબ સમજી ગઈ, હવે તેણીએ જણવું કે આ ડોશો મારી ખખર પુછરા આવ્યો નહતો બલકે ખાવા માટે સીફારશ કરવાને આવ્યો હતો અણુ તરાદાએ ઉંમ્મે ખતીરના હાથ માંથી ખાવાની વાનીઓ લઈને કેટેરનાની આગળ મુકી દીધી. ડોશાની માયાળુ વર્ણનાએ કેટેરનાના ઉપર એટલો બધો અસર થયો કે પ્રથમની પેઠે ખાણા પ્રત્યે અભાવ જાહેર કરવાનું તેના અંતઃકરણે સાફ ના પાડ્યું પણ તે પોતાના સ્વભાવથી તદ્દન લાચાર હતો. આ વખતે અણુ તરાદા તથા ઉંમ્મે ખતીરે ખાવાની બોહોશ કરવામાં લગારે બાકી રાખ્યું નહીં જેથી તેણીએ સખત અભાવ હોવા છતાં પણ રોટલાનો એક કટકો તોડ્યો અને સાફ લીધા વિનાજ મોઢામાં રાખી લીધો કેટેરનાની જીંદગીમાં આ પહેલોજ જનાવ હતો કે તેણે છરી કાંટા સિવાય

હાથથી એક કાળીઓ મોહલામાં મુકયો હોય તેણીએ રોટલીનો કટકો કાંઈ એટલા માટે શાકમાં પલાડ્યો નહોતો કે તેને પોતાનો હાથ ખગડવાની ધાસ્તી હતી, બલકે રોટલાની સાથે શાક મેળવીને ખાય છે એ વાતની એને બીજકુલ ખચરજ નહોતી તેણી અત્યાર સુધી એજ સમજી હતી કે આવી જંટલી ખાવાની વસ્તુઓ મુકી છે તે બધી જુદી જુદી ખવાય છે નહીં કે એક બીજને મેળવીને ખાવામાં આવે છે. તેણીએ રોટલાનો કટકો મોહલામાં નાખી તો લીધો પણ જ્યારે તેના જીભ એન સ્વાદથી જાણીતી થઈ ત્યારે તેને સુગ ચઢી આવી અને ઉપકાઓ આવવા માંડ્યા. રોટલા તો કાંઈ એવો નહોતો કે જેથી ઉપકાઓ આવે પણ પહેલાંથી કેટેરનાના મનમાં સુગ સમાઈ ગયેલી હોવાથી તેનો જીવ ખગડવા લાગ્યો એટલે તેણીએ રોટલાનો કાળીઓ થુંકી દીધો અને ખાવાની વસ્તુઓને પોતાની સામેથી દઢાવી દીધી.

ઉંમે ખતીર અને બીજી બાળાઓ અણુ તરાદાના આવી જવાથી કેટેરનાએ રોટલાનો કટકો મોહલામાં નાંખ્યો એથી ઘણી ખુશી થઈ હતી. તેમને ત્યાં આવેલા મેહમાને તેમની દાવત કબુલ કરી રોટલા મોહલામાં નાંખ્યો જેથી હવે બધા ઘરવાળાઓને પણ ખાવાની રજા મળશે એ વાતથી તેમના આનંદના પાર રહ્યો નહીં પરંતુ જ્યારે પહેલાંજ કાળીઆ ઉપર તેઓએ કેટેરનાની અવી દાલત થયેલી જોઈ ત્યારે તેમની ખુશી દીલગીરીમાં બદલાઈ ગઈ. ઉંમે ખતીરે દીલગીર થતાં પોતાના શોહર અણુ તરાદાને ઠહયું.

“ મહેરબાની કરીને આપ એને કેમ્પમાંજ લઈ જાઓ હવે અમા-
નથી એનું જીવન રહેવું જોવાનું નથી ”

“ બહુ સારું હું અજ ધડીજ એને ત્યાં પહોંચાડી આવું છું, તમે લગાર મારા ઘોડા ઉપર જીન બંધારી આપો. હું રક્ષણ તો આપથી એક જરૂરી વાત કરીને આવું છું તે બાદ હું એને લઈ જઈને નિશાત બેકને સોંપી આવીશ. એમને ત્યાં એ બીચારીને એનો પોતાનો ખોરાક મળશે ”

“ તો શું એ લોકોનો ખોરાક જુદો છે ? ” ઉંમે ખતીર અજબ-
બીમાં લીન થતાં બોલી અને જીભના પછુ પોકારી ઉઠી.

“ શું આ લોકો અમો જે ખાઈએ છીએ તે ખાતા નથી ? ”

“ હા દીકરી એમના ખાવાની વસ્તુઓ જુની હોય છે ”

“ તેઓ શું ખાય છે ? ” સલમા અને લુગનુએ પ્રશ્ન કર્યું જેના જવાબમાં ધરણ અણુ તરાદાએ હસ્તા ચહેરે દાઢી ઉપર હાથ ફેરવતાં કહ્યું.

“ તમે એમ સમજી નહીં શકો પણ એક દીવસે લારીને બનાવીશ ત્યારે તમો રહેજામાં સમજી જશો. ”

દરેક ગુજરાતી જાણનાર ઇસલામી ભાઈઓએ વાંચવું

કુરઆને મજીદ.

(ગુજરાતી તરજુમા તથા ટુંક તફસીર સાથે.)

પવિત્ર કુરઆને મજીદનો ગુજરાતી તરજુમો ધણીજ સારી રીતે અને સર્વ કોઈ સમજી શકે તેવી રીતે ધણીજ મહેનતથી કરવામાં આવ્યો છે અને દરેક જગ્યાએ કુરાને મજીદની બારીકીઓ આગળ ટુંક તફસીર લખી પુરેપુરી સમજણ પાડવામાં આવી છે.

અરબી ઇસ્લામતની સામે ગુજરાતી તરજુમો આપવામાં આવ્યો છે. ઉંચી અંગ્રેજી બાંધણીના મજબુત તથા સુંદર ઠપડાના બે વોલ્યુમમાં પુરા કુરઆને મજીદનો તરજુમો દાખલ થયો છે જે દરેક ગુજરાતી જાણનાર ઇસલામીએ ખાસ પોતાની પાસે રાખી વાંચવું જોઈએ. હદીઓ ૩૧. ૮-૦-૦ યોષ્ટેજ ખર્ચ જુદુ હદીયા પેટે રૂ. ૨-૦ ૦ અગાઉથી મોકલી આપવા જોઈએ.

નિઝામીયા બુક ડેપો

પાંચપટ્ટી-એમહાવાદ.

પ્રકરણ ૫૦ મું.

“ ખુબ ગુઝરેગી જો ! મન બેઠેને દીવાને દો. ”

“ કાણુ જાણે મને શું સુઝ પડી કે આ નકામી આફત માથે દોરી લીધી. ”

એક ગમગીન અને ઉદાસ માણસની જીભથી આ વાક્ય એવી પરેશાનીની સ્થિતિમાં નીકળ્યું કે જેથી તેના અંતરની બધી વેદનાઓ બહાર ચઢી જાય છે.

રાતનો સમય હતો, રાત પછુ અંધારી અને એવી બપોર અંધારી કે ચારે બાજુએ અંધકારની પુરેપુરી સત્તા જભેલી હતી. અગર આજુ બાજુના લશ્કરી મોરચા, બુલંદ ડુંગરાઓની ટોચ, ઉંચા ઉંચા ટેકરા અને લશ્કરી અમલદારોના મોટા મોટા કેમ્પોમાં આવડા મોટા પ્રમાણમાં અજવાળાના માટે બતાવેલો બંદોબસ્ત ન કરવામાં આવ્યો હોત અને અંધકારને દુર દૂરી તેનો આછો પ્રકાશ અહીં સુધી ન પહોંચત તો અત્યારે આ રાવટીઓ અને તથાગાના ચોકમાં એટલું બધું અંધારું ધોર હોત કે માણસને એક બીજાનો હાથ નજરે ન પડત અને ધણીજ મુશ્કેલીથી એક બીજાનો ચહેરો ઓળખી શકાત.

રાવટીઓની આ હારમાળા જે આજકાલ લશ્કરમાં “મેહમાનખાના” ના નામથી ઓળખવામાં આવે છે તે ગારવાનના બુલંદ ડુંગરાઓની બીજી બાજુએ તલેટીમાં બનાવવામાં આવેલું છે. જોકે આ જગ્યાએ અનેક તંબુઓના બંદોબસ્ત કરવામાં આવ્યો છે પણ અત્યારે અમલદારો અને મેહમાનોના એક બીજાની જોડે દસ અગ્યાર તંબુઓથી વધારે તંબુઓ લગાવવામાં આવ્યા નથી. આનું મુખ્ય કારણ એટલું જ છે કે હજુ લડાઈની શરૂઆત છે તેથી બહાદુર તુરકોની પરોણાગત ચાખવાને માટે “ મેહમાન

ખાના”માં વધુ મેહમાનો આવવા પામ્યા નથી, જેથી વધુ તંબુઓ સોઠ-વવામાં આવ્યા નથી.

આ દસ અગ્યાર તંબુઓ એક બીજાની દુર ગોઠવવામાં આવેલા છે એ બધા તંબુઓની વચ્ચે માત્ર એકજ ફાનસ મુઠવામાં આવ્યું છે એ સિવાય અજાણા માટે બાળે બદોઅસ્ત રાખ્યો નથી જેથી આ ફાનસનું અજવાળું માત્ર એ તંબુઓની આસપાસજ પોતાનો પ્રકાશ નાંખે છે જેથી બહાર તદ્દન અધાર છે. વચલા ચોકમાં કોઈ ખાસ કારણસર અજવાળાનો બદોઅસ્ત કરવામાં આવ્યો નથી એટલે ત્યાં માત્ર અધારા સિવાય બીજું કંઈ નજરે પડતું નથી. અત્યંત આ રાવટીઓ અને તંબુઓની હારમાળા જેને મેહમાન ખાનાનાનામ લી એળખે છે તેની બહાર ચારે બાજુએ બતીઓનો પુરેપુરો બદોઅસ્ત રાખવામાં આવેલો છે અને માત્ર દસ દસ વારના છેઠા ઉંચે પેડરાવાળા લોતાઈઓ ઘણીજ બાહોશથી ઉભા રહી પોતાની ફરજ અદા કરી રહ્યા છે. વળી રોત ફરનારા સીપાહીઓ મેહમાનખાના અને કેમ્પની આજુ બાજુ ફરીને ઘૂંમેરા બરી રહ્યા છે.

મેહમાનખાનાના આ આઠ દસ તંબુઓમાંના એક તંબુની બહાર ફરવાબળથી થોડેક દુર ખીલકુલ અધારામાં એક સાદડી પાથરેલો છે અને તેના ઉપર એક અરબી સિવાય પહેરેલો માથુસ પલાજ દીક્કાર અને ઉઘાસી બધાં ચહેરા બેસી પોતાના મનમાંજ વાતો કરી રહ્યો છે.

એના ચહેરા ઉપર ઉઘાસી અને અફસોસીના ચિન્હ પ્રગટી નીકળ્યા છે તેના વિચારો તદ્દન પરેશાન અને ચીંતા સાગરમાં ડુબેલા છે. તે વારે ધડીએ હાથકારા ઉપર હાથકારા નાંખી આંખોમાંથી આંસુઓ કાઢી રહ્યો છે તે અત્યારે તદ્દન એકલો છે તેથી તેના રંજમાં વધારો થઈ રહ્યો છે. તે ચીંતાતુર વિચારોમાં ખીલકુલ લીન થઈ ગયો છે.

તેણે એક લાંબો હાથકારો નાંખીને નીચે પ્રમાણે બોલવું શરૂ કર્યું.

“કાણુ જાણે મને શું સુઝ પડી કે નકામી આ આશ્વ માથે હોરી લીધી.....મને શું માલુમ કે ત્રિપોલી પહોંચી ને મારી આવી

તલે થશે. પુરો એક દીવસ પણ હું મારી ફરજ અદા નહીં કરી શકું અને પકડાઇ જઇશ આહ ! મારી તો આખાદ આવી હાલત થઇ છે.

પિનહાં થા દામ સખ્ત કરીય આશિવાન કે
ઉડને બી હમ ન પાયે ગિરફતાર હો ગયે

“હાય મને શી ખબર કે તુરકો આટલા બધા બાહોશ હુશી-
યાર અને ચાલાક છે જો મને આવી ખબર હોત તો હું રોમ મુકીને
અહીં શું કરવાને આવતજહાનમમાં જાય એવી જસુસી.....
લાનત છે આવી લાલચપર હું તો મારી હેટલ સારી પેટે ચત્રાવી રહ્યો
હતો પેટે પુરતું મળી જતુ હતું પણ લાલચે મને મોતના ખાડામાં ધકેલી
દીધો (ચીંતાતુર બનીને) કોણ જાણે હવે મારું શું થશે.....
શું થાય ? ...અસ મોત...મોત માથા ઉપર સવાર છે.....માત્ર થોડોજ
વાર છે.....કોણ જાણે શુળી ઉપર ચઢીશ કે તોપથી ઉડીશ...હાય મારી
જીંદગી તદ્દન નકામી ગઇ અહીં આવીને મેં શું લીધું ? અગર પકડાયો
નહોત તો કદાચ કાંઈ.....તો પણ શું ?આવા બાહોશ દુશ્મન-
નના કેમ્પમાં જસુસા કરવી તે કાંઈ નાનું સુનું નથી ? એકને એક દીવસ
જરૂર પકડાઇ જત.....ફરી પણ એજ પરિણામ આવતું એટલા માટે જો
મને મોટામાં મોટો ખજાનો મળી જત તોએ આ લય કર મોતની આગળ
શા કામનું ?.....લાલચનું સત્યાનાશ થાય તેણે આગળ
પાછળનું કાંઈ પણ વિચારવા ન દીધું...આહ મારી જીંદગી ઉપર પથર પડી
ગયા હતા.....આહ મારી લાત્રશાએ મને બીલકુલ આંધળો બનાવી દીધો
હતો...મારું દીલગીરી બધું પરિણામ કાગરે મને દેખાયું નહીં...વાર જે
થવાનું હતું તે તો થયું પણ હવે આગળ શું થશે ? આગળ શું થાય ?
.....અસ મોત.....દીલગીરી ભરી મોત ! (કાંઈક વિચારીને) પણ
...પણ શું ? ...એજ કે તુરકોએ હજુ સુધી મને કાંઈ કહ્યું નથી ?
આતો એક સાધારણ વાત છે અત્યારે મને કાંઈ કહ્યું નથી તો શું
થયું...શું આપંદા મારી મોતનો હુકમ નહીં બહાર પડે ? શું દુશ્મનનો
જસુસ જસુસી કરતાં પકડાય તો તે લશ્કરી કાયદા પ્રમાણે મોતની સજાને
પાત્ર નથી ? (કાંઈક વીચાર કરત થોડીવાર થોભીને) પણ જાણ્યામાં
કદાચ તેઓ મને કતલ ન કરે ? ...એમ થાય એ બનવા જોગ છે તેઓ

અને કતલ ન કરતાં ઇસતમબોલના કોઇ કેદખાનામાં મોકલી આપે એ
 પણ બનવાળેમ છે (ચહેરા ઉપર આશાની ચમક પ્રગટી નીકળે છે)
 અને હું ત્યાંથી એક દીવસે છુટકારો પામું એ પણ બનવાળેમ છે.....
 હા એવું થઇ શકે છે...પણ અત્યારની આ કેદ મને મરણતોલ બનાવવા
 માટે પુરતી છે.....આહ ખુદા ફુશમનને પણ આ દીવસ ન દેખાડે.....
 ફેવી ખરાબ જાંઘળી છે ..જીવનું મુશકેલ છે એકલાં બેઠા બેઠા દીવસ
 જતો નથી ન કોઇ કામ છે ન કોઇ સાથી છે માત્ર હું છું અને આ
 એકાંત જગ્યા ! આખો દીવસ રડવામાંજ પસાર થાય છે અને જ્યારે રાત
 આવે છે ત્યારે તો મુસીબતને પહાડ ટુટી પડે છે. ચિંતાઓના સખએ
 મગજ શક્તિ ગુમ થઇ મઇ છે. નિંદ્રા પાસે ફરકતી પણ નથી. તારાઓની
 ગજુત્રી કરવામાંજ સવાર થઇ જાય છે અને પાસા બદલતાં બદલતાંજ
 આશ્તાબ ઉદય થાય છે.....હું પોતે પોતાના મનથીજ વાતો કરું છું
 અને પોતાના દુઃખની કથા પોતાનેજ સંભળાવું છું.....કોઇ સાંભળનાર
 પણ નથી કે જેને જીગરનો ભેદ કહું.....ઠાલથી આ બફર નામનો
 છાકરો મારી પાસે આવે છે...આના આવવાથી એટલું તો થયું છે કે
 હું એક માણસ જાતથી વાતચીત કરું છું પણ મને ખબર નથી કે આ
 કોણ છે ? ચહેરા ઉપરથી ત્રીપોલીનો અરખ જણાય છે...એ પોતે પણ
 કહે છે કે હું અસીર કુટુંબમાંથી છું...ઠાલ્ય તે સાચું પણ હોય ? તો પણ
 શું આ વાત સાચી હશે કે તે પણ જસુસીનાજ આરોપસર પકડાયો છે
 ...એટલે શું તે ઇટાલીયનો જસુસ હતો ? ઠાલ્ય હોય પણ ! ...અજાબ
 થવાનું કાંઇ નથી ઇટાલીયનોને આવા જસુસોની ધણીજ જરૂર હતી તેથી
 કદાચ એને એ કામ ઉપર રાખી લીધો હોય પણ ન્યાં સુધી મને તે
 અસીર કુટુંબનો છે અને ઇટાલીયનો જસુસ હતો ત્યાંસુધી હું તેની આમજ
 મારા અંતરની વાત કહી શકતો નથી. તેમજ ન તો તેનાથી મગીને અહીંથી
 ગુપચુપ નાસી જવાની તજવીજ કરી શકું છું.....(એક લાંબો
 ત્રિચાર થયા બાદ એકાએક ચોંકીને) હા, બફર કહે છે કે ઇટાલીયનો
 ત્રીપોલી ઉપર કબજો મેળવી ચુક્યા છે અને હવે બહુજ જલદથી આમજ
 વધનાર છે...અગર આ વાત સાચી હોય તો ફરી મારા છુટકારાના દીવસો
 નજદીક આવી પહોંચેલા જણાય છે તેઓ જરૂર આ તુરકી મોરચાએ
 ઉપર પણ કબજો કરી લેશે અને અમે બધા સુલતાની કદીઓ જેઓ આ
 મેહમાનખાનામાં કેદ છે અને જેઓ લડાઇમાં કેદ પકડાયથી લશ્કરી કેદ-

ખાનામાં બંદીવાન બનેલા છે તે બધાને તુરકોના પંજમાંથી છોડાવી
લેશે...પરંતુ...જાકર દહે છે કે આ હુંગરાઓ ઉપર તુરકોનો બંદોબસ્ત
ઘણોજ મજબુત છે તેથી ઇટાલીયનો આ તરફ આવી શકતાજ નથી...જો
આ વાત સાચી હોય તો મારા આ બંધા વિચારો ધુળ ઉપર લીંપણુ
જેવાજ સમજવામાં આવશે...હાય (હાયકારો નાંખીને)

કોઇ ઉન્મીદ બર નહીં આતી

કોઇ સુરત નજર નહીં આતી

ખરેખર તુરકોનો બંદોબસ્ત ઘણોજ સારો દેખાય છે.....દાખલા
તરીકે આ મેહમાન ખાનાનોજ બંદોબસ્ત કેવો ઉત્તમ છે ? અમારી દેખ-
રેખ અને સંભાળ માટે જે જે ચુકિતઓ ઘડવામાં આવે છે તેની રતી
બરાબર પણ અમને ખબર મળતી નથી...અને અમને એમ જણાય છે કે
જાણે અમારી કોઈને લગાર પણ પરવા નથી (દીલગીર થઈને) એટ-
લાજ માટે હું ઠણું છું કે આ મોરચાઓ ઉપર ઇટાલીયનોનું ફતેહ પામવું
ખીલકુલ અસંભવિત છે...અને જો તકરારના લીધે માની લેવામાં આવે
કે તેઓએ આગલા ભાગની ચોકીઓ ઉપર કબજો મેળવી લીધો અને તુર-
કોને પાછળ દહવું પડ્યું તોએ તેઓ અમને મુઠીને જનાર નથી. આ મેહ-
માનખાના અને કેદખાના હુંગરાઓની પછવાડે અને છેવટના મુકામ ઉપર
બનેલા છે તેથી તેઓ અહીંથી જતી વખતે અમને જરૂર સાથે લઈ જશે.
તુરકો જેવા સુદ્દીશાળી લોકો પોતાના કેદીઓને ઠદી પણ મુકીને જનાર
નથી. કેદીઓના સખળે તેઓ દુશમનને દયાવી શકે છે અને જે ચાહે તે
કરાવી શકે છે. એટલે પરિણામ એજ આવ્યું કે મોત માથા ઉપર સવાર
છે અને છુટકારાનો લગારે ભરમો નથી. હાય હું તો આ દુખના સખળે
મોતના દીનારે પોંદવી ચુક્યો છું પણ આ જાકર છોકરાને લગારે દીલ-
ગીરી કે રંજ નથી જ્યારે જુઓ ત્યારે આનંદી જણાય છે આખા
દાવસમાં મેહમાનખાનાના બધા તંત્રીઓમાં પચાસ ચકકર લગાવતો હશે.
ખીઠ અને દુઃખ શું છે તે જાણે જાણુનોજ નથી ફરી હું કેવી રીતે માનું
કે તે જસુસના આરોપમાં પકડાયો છે.....જાણ્યામાં તેને મરવાની
દીલગીરી નથી અથવા પોતાનો જીવ વ્હાલો નથી અથવા તો તે મોતથી
ઠરેતોજ નથી કે દર વખતે આનંદમાં રહે છે. જાણ્યામાં એમ પણ હોય
કેમકે ત્રાંપાણીના અરંગે એવાજ સખત ઝુલના અને બહુજ દ્રઢતાવાળા

હોય છે.....(કોઇના આવવાના પગલાનો સાદ સાંભળીને)
 બાળ્યામાં તેજ આવે છે. ધણું કરીને તો તેજ હશે અંધારામાં ચહેરા
 દેખાતો નથી પણ અત્યારે એના વિના બીજું કોણ હોય ? (બ્યાન પુર્વક
 બેઠેને) હા હા તેજ છે.....અને બહુજ જરૂરી આવી રહ્યો છે
 કોણ જાણે આજે આમ ઉતાવળો કેમ આવે છે ? શું કે.ઇ ખરાબ ખજર
 લાવતો હશે (ધુજતા જીગરે) શું મોતનો સંદેશો તો નહિ હોય ?
 ઓ મારા ખુદા ! હવે શું થશે ? ઓ ખુદાના ખાસ અને પુરાણા નગી
 ઓ તુર ઉપર ખુદાની હોદાયત ગામનારા કલીમ ! ઓ ફોરઓન જેવા
 બનાવટી ખુદાને નાઈલ નદીમાં ડુબાવનારા મુસા ! મારી મદદ કર મારી
 વ્હારે ચઢ, મદદનો આજ વખત છે.....ઓ મારા સાચા નગી મુસા !
 પોતાના ખુદાના માટે મારી મદદ કર.....હું મદદને લાયક નથી કેમકે
 મેં નહાનપણથી અત્યાર સુધી કોઇ દીવસે પણ તારી સમ્યાઠએને માની
 નથી તેમજ કોઇ દીવસે તારા હુકમનો સીકાર ક્યો છે પરંતુ હવે શું
 કરું આ વખતજ એવો છે કે તારા વિના કોઇ પણ મારી મદદે પહોંચી
 શકતો નથી ખુદાના વાસ્તે મારી મદદ કર મદદ કર ”

આ માણસ આવીજ રીતે આજીજી ભર્યા સાદે ખુદાની જનાબમાં
 દોઆ માંગી રહ્યો હતો કે જાકર દોડતો દોડતો તેની પાસે આવી પહોંચ્યો.
 તે માણસે આશા અને નિરાશાના સાગરમાં ગોથાં ખાતાં તેના ચહેરા
 ઉપર દયા ઉપજવનારી નજર નાંખી પણ જાકર જાણે તેની હાલતથી
 ગિલકુલ અંજણ હોય એવી રીતે આવીને પાથરેલી સાદડી ઉપર તેની
 પાસે બેસી ગયો અને પેલા માણસની આંખોમાં પોતાની આંખો મેળવી
 બે પરવામથી બોલ્યો

“ કિસ સોચમે હા નસીર બોલો
 આંખે તો મીઠાવો દિલ કહાં હે ”

“ સારી પેઠે છું અને ખુદાનો આભાર માનું છું ” કેદમાં પડેલા
 જાલુસ નસીરે કહ્યું. “ પણ તું કોઇ નવી ખજર સંભળાવ. ”

“ તમારા માટે મોતનો પરગનો તૈયાર થઇ ગયો છે માટે ખુદાને
 તર્જનાર થઇ જાવ ”

“ શું સાચું ? ” આભો બનીને નસીર પોકારી ઉઠ્યો

“ બસ આટલીજ ખબર સાંભળવાથી હોશ ઉડી ગયા ? લગાર હીમત રાખો અને મરદ બનો; શું આ હીમત ઉપરજ નમસી કરવાને આવ્યા હતા ? લગાર મને તો જુઓ ? ”

“ ભાઈ ! રમુજ મુકીને સાચે સાચું કહો ” નસીરે મડદાલ સાહે કહ્યું— “ શું ખરેખર મારા મોતનો પરાતો ખદાર પડી ચુક્યો છે ? ”

“ તો શું હું જુહું કહું છું ? ”

“ ત્યારે ફાંસી.....તોપ.....” આટલું બોલતાં બોલતાં જીભ અટકી પડી અને આંખોમાં અધાર આવી ગયું. એટલે નસીરને ભોંય ઉપર પડતાં રોકીને જાકર બોલ્યો

“ અરે ભલા માણસ લગાર હોશમાં આવો. રમુજ પણ સમજતા નથી ? હું તો માત્ર રમુજ કરું છું ”

“ શું ખરેખર ? ” નસીરે લગાર હીમતથી પુછ્યું “ મારી મોતનો હુકમ નથી થયો ? ”

“ હા, હા, નથી થયો, રમુજમાંને રમુજમાં તમે તો દુનિયાથી સીધારવા તૈયાર થઇ ગયા. ”

“ જાકર ! હું તો બીલકુલ સાચુંજ સમજતો હતો મને તો મોતની થણીજ ખીક લાગે છે. ”

“ અરે રે ! તમે તો બિલકુલ ઢીલાજ નીકળ્યા ” હસ્તા હસ્તા જાકર બોલ્યો “ મરવાથી તે ડરવાનું શું ? વાર હવે લગાર હોશમાં આવીને એક ખુશીની વાત સાંભળો ? ”

“ શું ? ”

“ અમારી પેઠે એક ખીજે નવો માણસ જન્મમાં ફસલ્યો છે ”

“ શું તે પણ ઇટાલીયન નમુસ છે ? ”

“ હા, હા, અપ્પ ઘડી સાલેહ અસીરીએ કેદ કરીને મોકલ્યો છે. જે તેની પાસે તેના બાપ ઇશ્કહીમ અસીરીનો કાગળ લખેલો ગયો હતો. ”

“ તો ફરી તેમાં મારે ખુશી થવાનું શું છે ? અહીં એના જેવા ઘણાં ફરી રહ્યાં છે ”

“ તમારે ખુશી થવાનું કેમ નહીં, તેને તમારી સાથે એકજ વસ્તુમાં રાખવામાં આવનાર છે તેથી તે તમારો સાથી બનશે. આ બંદોગસ્ત માત્ર તમારા માટેજ મેં બહુ બાર દબને કરાવ્યો છે. ”

“ આ કામતો બહુજ ઉત્તમ ક્યું કેમકે

ખુશ ગુઝરેગી ને મિલ બેઠેગે દીવાને દે

પણ તેઓ કેણુ છે તો તે બતાવ ? ”

“ એની મને કાંઈ ખબર નથી તમે પોતેજ તેનાથી પુછી લેજો. હમણાંજ તે તમારી પાસે આવનાર છે. ”

“ વાર ! પરમ દહાડે જે ઇટાલીયન કેદ થઈને આ મેહમાન ખાનામાં આવ્યો છે તેની હકીકતની ખબર પડી કે ? ”

“ હા, તે ઇટાલીયન લશ્કરનો એક વોલન્ટીયર છે અને જંગલમાં એક ઇટાલીયન બાળા ઉપર ખુની હુમલો કરતાં પકડાયો છે ”

“ તેના નામની બાતમી કાંઈ મળી છે કે ? ”

“ નણ્યામાં તેનું નામ કલાગસ છે ”

“ ઘણું કરીને તે મારી ઓળખાણનો નથી. ” નસીરે વિચાર કરતાં કહ્યું. ” પણ કદાચ હોય ? ”

“ વળી આજે એક ઇટાલીયન બાળા પણ મેહમાન ખાનામાં આવી

છં જેને કેટલાક અરખો પડડી...” સામેથી ત્રણ ચાર માણસોને પોતાની તરફ આવતા જોઈને જાફરની વાત કાપતાં નસીરે કહ્યું.

“ જુઓ જાણવામાં તે નવોજ માણસ આવી રહ્યો છે ”

“ હા, હા, તેજ છે. સીપાહીઓ તેને આ તરફ લાવે છે. ”

થોડીજ વારમાં તે નવો કેદી સીપાહીઓની સાથે નસીરના તંબુની પાસે આવી પહોંચ્યો એટલે તે સીપાહીઓમાંના એકે નસીરને કહ્યું.

“ નસીર શામી ! આ માણસ પણ તમારી સાથેજ તંબુમાં રહેશે. મેહમાન ખાનાના નાયબ રક્ષક નદીમ આફઁદી દર્યાફન કરે છે કે આ માણસના રહેવાથી તમને તકલીફ તો નહિ પહોંચે ? ”

“ ઘણીજ ખુશીની સાથે તેઓ મારી સાથે રહી શકે છે ” નસીર ખુશી થતાં બોલ્યો—“ એમના આવવાથી મને ગમ્મત પડશે અને જલદીથી તખ્ત પસાર થશે. ”

“ માટે લો આ તમને સોંપવામાં આવે છે, એમને ખુશીની સાથે તમારી સાથે રાખો. ”

સીપાહીઓ ખીછ કેટલીક ભક્ષામણી કરીને ચાલ્યા ગયા એટલે તેમના જવા પછી નસીરે પેલા નવા આવેલા માણસને ધ્યાન પુર્વક જોયો અને કાંઈક યાદ કરતો હોય એમ વિચારમાં પડી ગયો એટલે નવા આવનારે નસીરને પુછ્યું.

“ ભાઈ નસીર ! શા વિચારમાં પડ્યા છે ? શું મને જાણપવાની કોશીશ કરો છો ? ”

“ હા, મેં તમને ક્યાંક જોયા છે ? ”

“ તમોએ મને ઇચ્છાદીમ અસીરના મકાન ઉપર જોયો હશે જ્યાં તમે ફરીરી વેપમાં બ્રહ્મચીયન એડમીરલ શીરાગાનીનો સંદેશો લખી આવ્યા હતા ”

“ ત્યારે કેણુ ભાઈ જમીન અસીર ! ” નસીર નવા આવેલ!
જમીનને વળગી પડતાં બોલ્યો “ ભાઈ તમોએ દાઢી મુછો એવી રીતે સફા
ચટ કરી છે કે જતદીમાં તો ભાગ્યેજ દાઢ અંગળી શકે ? ”

આ જોઈને જશ્નર કુદી કુદીને આનંદ જાહેર કરતાં બોલ્યો.

“ હવે તો હું પણ કહીશ કે

“ ખુબ ગુઝરેગી જો મિલ બેઠુંજ દીવાને દા ”

જંગે ત્રીપોલી ભાગ પ મો.

થોડા વખતમાં બહાર પડનાર
છે. માટે અગાઉથી ગ્રાહક તરીકે
નામ નોંધાવો.

કી. બાર આના પોસ્ટેજ જુદુ.

નિઝામિયા બુક ડેપો.

પાંચપટી-અમદાવાદ.

પ્રકરણ ૫૨ મું.

પ્રપંચી પ્રેમીઓ.

“ સુદીયા ! મીસ સુદીયા ! વહાલી સુદીયા ! ”

“ કેમ કેમ ? ” અળયપીથી પોતાને બોલાવનારનો ચહેરો જોતાં સુદીયા બાલી “ ઉવમેડ શું છે ? બેરીયત તો છેને ? ”

“ હાય શું કહું ? ” એક લાંબો નિશ્વાસ નાંખતાં ઉવમેડે કહ્યું “ બેરીયતજ નથી ને ? ”

“ કેમ કાંઈ વેદના છે ? દવાનો બોરાક આપું અથવા સરજનને બોલાવું ? ”

“ હાય તમે શું દવા આપશો ? મને કંઈ દવા કારગર થઈ શકે છે હાય મારું દુઃખ લાંબલાજ છે. ”

“ કાંઈ કહોતો ખરા કે શું થાય છે ? ”

“ હાય, શું કહું કે મને શું થઈ રહ્યું છે ”

આટલું બોલીને ઉવમેડ સૂપ થઈ ગયો. અત્યારે તે હોસ્પીટલવાળા પોતાના તંબુમાં એક આરામ કુરસી ઉપર પગ લાંબા કરીને બેઠો હતો અને તેની સામેની ગોઝ કુરસી ઉપર તેની મહેરબાન ખુબસુરત નર્સ મીસ સુદીયા ઘણીજ રસીલી અદાની સાથે બેસી ઉવમેડની અસાધારણ વાતો અને અળયપી બરી હીલચાલને આશ્ચર્ય તથા શંકા શીઘ્ર નજરે જોઈ રહી હતી.

ઉવમેડ પોતાનો હોઠ દાંતોમાં દબાવી લલચાયલી નજરોએ મીસ સુદી-
આને જોઈ રહ્યો હતો.

ડેવમેડ હોસ્પીટલમાં આવતાંજ સુધીયાના પ્રેમમાં અંધ બન્યો હતો. પણ અમે ખાત્રી પુર્વક કહી શકના નથી કે ડેવમેડના જીવનમાં સુધીયાનો સાચો પ્રેમ હતો કે માત્ર બનાવટી, પરંતુ એમાં લગારે શક નથી કે તે સુધીયાને ચાહતો હતો અને હર વખતે તેની આગળ પોતાના પ્રેમને જાહેર કરવાની તકની શોધમાં રહેતો હતો. પરંતુ તે પોતાની કમજોરી અને સુધીયાના રૂપ તથા ઉંચ પુરુષના હાલમાંથી અત્યાર સુધી પ્રેમ જાહેર કરવાની હીમત કરી શક્યો નહોતો. એજ કારણસર તે જ્યારે પણ સુધી-આને પોતાની બીમારીના સ્વપ્નમાં પોતાની તરફ ખેંચાયેલી જોતો ત્યારે પોતાના અંતરની હકીકત કહેવાને બેતાબ થઈ જતો. પરંતુ દીક્ષગીરીની વાત છે કે અત્યાર સુધી એને એવી તક મળીજ નહોતી. ઘણી વખતે એમ થયું હતું કે તે પોતાના અંતરની હકીકત કહેવાને તૈયાર થઈ ગયો પણ સુધીયાના રોઆગના સ્વપ્નમાં એક શબ્દ પણ કહી શક્યો નહી.

સુધીયા કાંઈ નાહતું બાળક નહોતી. તે એક ચાલાક હુશીયાર, સમજદાર સેંકડો સોસાઇટીઓમાં બેગાયલી ખુબસુરત બાળા હતી. પ્રેમ અને તેને લગતી ઘેઘણા ઉપરાંત ડેવમેડના જેવા લાઝયુ પ્રેમીઓના ઢાંગથી તે સારી પેઠે જાણીતી હતી. જોકે તેની સાથે એવા બનાવ બનવા પામ્યા નહોતા પણ તેણીએ આવા સેંકડો બનાવોની હકીકત સાંભળી હતી અને તે ઉપરથી તેણી પોતાની સમજ પ્રમાણે આવા બનાવોનું પરીણામ ઠાંધી શકી હતી. તેણી ડેવમેડના સમજવા પ્રમાણે કાંઈ બીજકુલ બોળી નહોતી બલકે તેણીએ ડેવમેડની પહેલા દીવસનીજ હીલચાલને પારખી લીધી હતી. અત્યાર સુધી તેણીએ જાણી જોઈને આ વાત ઉપર નાંખતી કરી હતી અને એવી તક આવવાજ દીધી નહોતી કે લાઝયુ ડેવમેડ પોતાનો પ્રેમ જાહેર કરી શકે. તેણી લગભગ આખો દીવસ ડેવમેડની સાથે પસાર કરતી હતી પણ ડેવમેડને લગારે વાત કરવાની તક આપતી નહોતી.

પરંતુ આજે ડેવમેડે હીમત કરીને જીતીજ હાથે વાતચીત શરૂ કરી દીધી અને તેની સામે પોતાનો પ્રેમ જાહેર કરવાનો ઇરાદો કર્યો. સુધીયા ડેવમેડની આજની હીલચાલને પારખી ચુકેલી હેવાથી માત્ર તેની અજ-માયશ કરવા સાર તેને છુટ આપવા લાગી. તેણી સમજી રહી હતી કે ડેવમેડ લાંબા સમયનો ભરાયેલો છે તેથી પ્રેમ જાહેર કરતી વખતે તેના

અંતરના બધા હિમરા ખાલી થશે એટલે તેણી અંજલિ પનીને જીદીજ
જાતના જવાબ આપવા લાગી જ્યારે ઉવમેડ ટેલુ વાક્ય બોલીને ચુપ
થઇ ગયો ત્યારે તેણીએ પોતે ઉવમેડને સંબોધતા કહ્યું.

“ હા હા કહોને કે તમને શું. વેદના થાય છે ? આમ ચુપકીદી
કેમ ખાશુ કરી છે ? એમર મારા સંબંધમાં કોઇ વાત હોય તો હું ખુશીની
સાથે હાજર છું. ”

સુધીઆના મુખથી હાજરનો શબ્દ નીઠળતાજ ઉવમેડ ચોંક્યો, જાણે
તેના બેદી ખળનાવું તાણું વુટી ગયું, તેણે તરતજ આનંદી ચહેરા
ખનાવીને કહ્યું.

“ હા હા મારા જીગર ! મારી વંદાલી તારા સંબંધમાં છે ”

“ પણ તે જાહેર તો કરો ” પ્રથમની પેઠે અંજલિ ખનતાં સુધીઆ
બોલી “ હું જાણું તો ખરી કે તે શું છે ? ”

“ બસ તેજ કે જેણે મને ખીમાર ખનાવી રાખ્યો છે ? ”

“ એટલે શું તમારા જખ્મો ? જખ્મો તો હવે રૂઝવાની
તૈયારીમાં છે !!!

“ નહીં નહીં ” લગાર હસ્તા ચેહરે ઉવમેડ બોલ્યો “ આ જખ્મોની
વીશાદજ શું છે ? મારા જીગરમાં કોઇના નયન બાણે જે કારી જખ્મ
પાડ્યા છે તે જખ્મ સારા થઇ જાય તો હું આવા સેંકડો જખ્મની
વેદના સહેવાને તૈયાર છું. ”

“ શું કોઇએ આપના જીગરને જખ્મી ખનાવ્યું છે ? ” ખનાવડી
અન્યખીથી સુધીઆએ પુછ્યું “ એવો તે કયો જીવંતી માણસ છે ? તેને
લગારે દયા ન આવી ? જરા મને તેનું નામ તો બતાવો ? ”

“ વાહ, આ અનજ્ઞતા સારી છે. આ બે ખખરી લાજવાળા
છે ખરેખર ”

સુકર નંનેકા કાતિલને નિશાલા ઢંગ નીકાલા હે
હર એક સે પુછતા હે ધરકો કિસને માર ગલા હે

“ આ શેર વેરમાં તો મને લગારે સમજ પડતી નથી માટે સાફ
સાફ કરો કે એ જુલમ ગુમરનાર કોણ છે અને એ જખમનો
હવાજ શું છે ? ”

“ શું ખરેખર ખરા દીલથી પુછો છો ? હું તમને જવાબી
દઉં ? ”

“ હા, હા, જરૂર મને એનું નામ જાણવાની ખાસ ઇચ્છા છે. ”

“ ત્યારે સાંભળો ” કુરસી ઉપર આકડાઇને બેસીને ડેવમેડે કહ્યું.
“ તે જુલમી તું છે અને આ જખમની દવા તારા મીઠા મંથ જેવા
હોંઠામાં છે. ”

આ સાંભળી સુફીઆ જાણી જોઇને અન્યયળીથી તેના ચહેરા સામે
ટીકી ટીકીને જેવા લાગી અને હજુ એક શબ્દ પણ બોલવા પામી
નહોતી કે તંબુનો પરદો ઉચકાગો અને ઓગસ્ટનને તંબુમાં આવેલો જોઇ
ડેવમેડ આનંદની સાથે તેને માન આપવા માટે ઉભો થઇ ગયો અને
આંતરમાં ઉછાળા મારતા આનંદની સાથે બોલ્યો.

“ હલ્લો ! હલ્લો મીસ્ટર ઓગસ્ટન તમારી તખીયત કેવી છે ? ”

“ સારી છે ” ઓગસ્ટન સુફીઆ અને ડેવમેડને એકાંતમાં સાથે
બેસેલા જોઇ લગાર સુસ્ત પડી જતાં ધીમા સાદે જવાબમાં બોલ્યો.
“ તમારી તખીયતનું કહો કાલનો દીવસ અને આજની સવાર
કેવી પસાર થઇ ? ”

“ બહુજ સારી અને ધણી આનંદ દાયક, માત્ર એક વાતે લગાર
ચિંતાતુર બનાવી રાખ્યો છે જેના સંબંધમાં ઉમ્મીદ છે કે તમે સારા
સમાચારજ લાવ્યા હશે અને મારી ચિંતાને આનંદથી બદલી નાંખશે.
એ ઉપરાંત એક બીજી વાત પણ લગાર ચિંતા ઉપગમનારી છે પણ
તે.....ફરી થઇ રહેશે. ”

“ કેમ કેમ ! ખોલતાં કેમ અચકા ગયાં ? કહી નાંખોને તેનો બદોબરત પણુ થઇ જશે ”

“ નહીં નહીં સુદીઆની તરફ લલચાએલી નજરોએ જોતાં ઉવમેડે કહ્યું “ હાલ તરત એ વાતને બાબુએ મુઠી આપ અસલ મતલબની વાત કહો ”

“ મેં પરમ દહાડે આપેલા વાયદા પ્રમાણે તમારી સઘળી ઇચ્છાઓ મેજર બ્રેડોની સામે જાહેર કરી દીધી અને ધણીજ આજીજીથી તેમની પાસે કબુલ કરાવ્યું છે કે તેઓ ડયુક કારનીવાયલની પાસે જઇને ગમે તે યુક્તિથી મીલાનાના ગુમ થવાનો બધો આરોપ નેરને માથે નાંખવાનો બદોબરત કરશે, અને તેનેજ તેણીના ગુમ થવાનો અથવા ખીજા શબ્દોમાં કહીએ તો ફીલગીરી ભરી મોતનો જીમ્મેદાર ઠરાવશે ”

“ ઓહો, આનંદ આનંદ ” આનંદથી ઉછળી પડનાં ઉવમેડ પોકાર્યો “ બસ હવે શું છે. બદમાશ નેરને હવે છઠીનું દુધ યાદ આવી જશે. બચ્ચા નેર ! હવે મારા પંજમાંથી ક્યાં જઇશ ”

ઉવમેડની આ હસવા સરખી ખુશી અને કુદવાની ફીલચાલ જોઇ ઓગસ્ટન લથા સુદીઆ પોતપોતાના મનમાં તેનાં લોલ કરી દસી રહ્યા હતા તે બાદ ઓગસ્ટને તેને સંબોધત કહ્યું.

“ ઉવમેડ ! અત્યારથી આટલા બધા આનંદમાં શું કરવા આવી જાય છે અત્યારે તો મેજરે માત્ર વાયદોજ કયો છે પણુ જ્યારે કામ ફતેહ થઇ જાય ત્યારે મરજી પડે તેટલું ફેરવો. ”

“ બસ હવે ફતેહ થવામાં કાંઇ બાકી છે ? ” મોટેથી હસીને ઉવમેડ પોકાર્યો. “ પ્રથમતો મેજર વાયદો કરે એજ મુશકેલ કામ હતું પણુ જ્યારે તેણે વાયદો કરી લીધો ત્યારે તે તેને પુરો ક્યાં વિના રહેશે નહિ, હું તેના વચનને સારી પેઠે જાણું છું. ”

“ એમાં ભગારે શક નથી પણુ કામ થવા પહેલાં ખુશી થવું હતાકું અચ્ચય છે. ”

“ મને લગારે પંરવા નથી. બસ આજે હું મોટા ભાગ્યશાળી છું ”
 કેવમેડે તે ‘નાદ સુરીયાને સંગોધી કહ્યું’ “ જોયું મીસ સુરીયા હું કેટલો
 બધો ભાગ્યશાળી છું અને કેવી રીતે મારા દુશ્મન ઉપર ફતેદ
 પામું છું ? ”

“ ખરેખર આપ બહુ મોટા ભાગ્યશાળી છો. ” સુરીયા તીરસ્કાર
 યુક્ત હસ્તા ચહેરે બોલી તે પછી ઓગસ્ટને કેવમેડે ને કહ્યું.

“ તમારી મરજીમાં આવે તેટલો આનંદ ખહેર કરો પણ હવે મને
 રજા આપો. મારે એક જરૂર કામ માટે જવું છે. ”

“ નહીં ” મારા વ્હાલા દોસ્ત, હું તમને અત્યારે નહીં જવા દઉં
 તમોએ મને ધણોજ ખુશી કર્યો છે ” કેવમેડે ઓગસ્ટનનો કોટ પકડતાં
 કહ્યું--“ હું તમને નહીં જવા દઉં, માટે થોડીવાર વધુ બેસો. ”

“ કેવમેડે હું એક અગત્યના કામસર જઈ રહ્યો છું. એ તો જતાં
 જતાં માત્ર બે મીનીટના માટે તમને ખાતર આપવાને અહીં ચાલ્યો
 આવ્યો નહીં તો મને બીજકુલ ટાઈમ નથી, મારે દસ વાગે તો ત્યાં
 પહોંચી જવું જોઈએ ”

“ તો અત્યારે કેટલા વાગ્યા છે ? ”

“ દસ વાગવામાં માત્ર પાંચ મીનીટજ બાકી છે. ”

“ ઓહ કાંઈ નહીં હું તો નહીં મુકું ”

“ અજાબ મુખી છો ? તમને કાંઈ ખાતર છે કે અત્યારે
 હું તમારાજ કામ માટે મેજરના હુકમથી જાઉં છું. ”

“ શું મારા કામ માટે ? ત્યારે તો હું નથી રોકતો જાવ, બેશક
 જાવ, જલદી જાવ, નીકળો વાર ન કરો.....” કેવમેડે
 ઓગસ્ટનનો હાથ પકડી બહાર કાઢતાં કહ્યું. “ જાવ નકામી વાર
 માથે છે. ”

ડેવમેડ આ ખુશીના ખખર સાંભળી એવો બેરકુદ જન્યો હતો કે તેણે ઓગસ્ટનને એટલું પણ ન પુછ્યું કે “ મારા સંબંધમાં એવું તો શું કામ છે કે તમે અત્યારે જાવ છો ”

જ્યારે ઓગસ્ટન તંબુની બહાર નીકળી ગયો એટલે તે પોતાના મનમાં ખબડવા લાગ્યો.

“ કેવો બેરકુદ માણસ છે. મામલાની ગંભીરતાને સમજતો નથી પરિણામને વિચારતો નથી.....શું એના બનાવટી તોહમતમાં નેર આરોપી ઠરશે ? હું તો ડયુકને એટલો જાણે મુખે નવો સમજતો! પણ ખેર હું એ કામ જરૂર કરીશ. અને ગમે તેમ કરીને પણ કરીશ. કેમકે હાલ તરત તો માત્ર એક આ જાવ છે જેમાં હું અત્યારે તેને ફસાવી શકું છું અને જ્યાં સુધી તે નહીં ફસે ત્યાં સુધી સુશીઆ ઉપર મારો કાબુ નહિ જાળી શકે.....આહ કેવો સુદર જાળા છે..... કેવો મનહરણ્ય ચેહરો છે. હું તો તેજ દીવસે તેના પ્રેમમાં યડ્યો છું કે જે દીવસે મેં તેણીને ડેવમેડના તંબુમાં જોઇ હતી.....પણ હવે તે બહામાશ દીન પ્રેતીદીન તેના ઉપર કાબુ જમાવવાની વેતરણ કરતો જાય છે અને માત્ર તેનાજ લીધે માંદા જતીને હોસ્પિટલમાં પડ્યો છે, બનવા જોગ છે કે તેણી પણ તેને ચાહતી હોય.....આવી રીતે એકાંતમાં બેસી વાતો કરતી એ કાંઈક શકાશીય બતાવે છે, પણ હરકત નહીં તે સમય નજીક છે કે ડેવમેડ મારી મારફતે પોતેજ સગાવેલી આગમાં બળીને ભસ્મ થઈ જશે.....અને ફરી સુશીઆ મારા વિના ખીજા કોઈની નહીં બને.

નિઝામીયા બુક ડેપોમાં

મળતાં ગુજરાતી અને ઉર્દુ પુસ્તકોનું પ્રાઇસ લીસ્ટ એક કાર્ડ લખીને ડેપોના મેનેજર પાસેથી મંગાવો જે મફત મોકલવામાં આવે છે.

પ્રકરણ પર મું

મુંદર મહેમાન.

ગઝબકી ચીઝ હે જે ફુસ્ત ઇનસાં લાખ બચતાહે
મગર દિલ ખિંચી જતાહે તખીયત આકી જનીહે

“ કબાસ ઓ કબાસ ! ”

“ લખખેક યા સહયદી ”

એક લખ અને શણગારેલા તંબુનો મુંદર પરદો ઉંચકાયો અને
કબાસ તેમાં દાખલ થયો.

ત્રાંપોલીના નવ જવાન સીપેહ સાક્ષાર કરનલ ફતહી એક એક મુંદર
કુરસી ઉપર ખીરાજમાન છે અને તેમની આંખો તંબુના ખારણાની તરફ
લાગેલી છે જેની બહાર તેમનો ગુલામ કબાસ બેઠેલો છે જે કરનલના
બોલાવવાથી અંદર દાખલ થઈ રહ્યો છે

કબાસે તંબુમાં દાખલ થતાંજ અદબની સાથે નમીતે કરનલ ફતહી
બેઠને સલામ કર્યો અને ભારે અદબથી ચુપખીદીની સાથે ઉભો રહ્યો.
કબાસના આવા અદબ આદાબ અને નમત કરવાથી લગાર દીઘગીર થતાં
કરનલ ફતહી બેઠે ઠહક્યું.

“ કબાસ ! હું તમને ઘણી વખતે કહી ચુક્યો છું કે હવે તમે આ
અદબ આદાબના કાયદા ઠાનુનોને મુકીને મારી સાથે ખીલકુલ એક ભાગની

પેઠે વર્તાવ રાખો પણ દીક્ષગીર છું કે તમે મારી વાતને ખ્યાનમાં રાખતા નથી. ”

“ હુજુર ! ” પ્રથમની પેઠેજ નમ્રતાથી કન્વાસ બોલ્યો-“ આપ બંને ફરમાવો પણ હું આપનો ગુલામ અને આપ મારા માલેક છો ”

“ બેશક, ફ્રાન્સમાં મારી અને તમારી વચ્ચે એજ સંબંધ હતો પરંતુ આપણે જાને જણાએ જનારથી ત્રીપોલીમાં પગ મુક્યો છે અને મુઝહેદ જનાને લડાઇમાં ભાગ લીધો છે ત્યારથી આપણો પહેલાનો સંબંધ ખીસકુલ તુટી ગયો છે. હવે મારી નજરોમાં તમે ખીજ મુઝહેદ ભાઇઓ જેવા છો અને જનવા બેગ છે કે લડાઇના મેદાનમાં તમે મારા કરતાં વધુ ઇસલામની સેવા બજાવવાના પ્રતાપે ખુદાની જનાજમાં મારા કરતાં વધુ સવાખના હકદાર જાને. તેથી તેવા સમયે તો તમારી સામે મારી કાંઇ પણ વીસાદ નહીં હોય. ”

“ એ આપના નેક વિચારો છે કે આપ જોવું ફરમાવો છો ” કન્વાસ અદખની સાથેજ લગાર હસ્તા હસ્તા બોલ્યો “ ખરી રીતે જોવામાં આવે તો આપની આવી ખુશીઓના પ્રતાપેજ બધા ત્રીપોલીવાસીઓ અને તુરકી અમલદારો આપને હૃદયો વધારે ચાહે છે. અને આપના સદ્ગુણો તારીફ કરે છે. આપ આપના બક્ષા અંતઃકરણના સજાએ મારા ઉપર જે નવાજીશ કરવા ચાહે છે તેને હું ખીસકુલ લાયક નથી. ત્રીપોલી ડીવીઝનના આપ વડા અમલદાર અને મુઝહેદીનોના આગેવાન છો તેનાં પણ મારે આપના હોદાને માન આપવું જોઇએ છે. ”

“ એ વાત ખરી છે પરંતુ તે અદખ આદાખની એક હદ હોવી જોઇએ. આપણા પવિત્ર મઝહબે અને લડાઇના કાનુનોએ જેટલી હદ સુધી અમલદારનો માન અકરામ કરવાની રજા આપી છે ત્યાં સુધી અદખ કરવો જોઇએ. માટે તમે પણ મારી સાથે એવોજ વર્તાવ રાખો. અહીં આવ્યા બાદ તમારે ગુલામ અને માલેકના વિચારને તદ્દન છુટી જવો જોઇએ. જે દીવસે ત્રીપોલીની સર ઝમાને આપણને મહેમાન બનાવ્યા છે તેજ દીવસે મેં તમને છુટા કરીને માલેક ગુલામના સંબંધને ખીસકુલ તોડી નાંખ્યો છે. ”

“ ખુદાવંદે કરીમ આપના જેવા બંધા અમલદારને આ બકાઇને બદલો આપે. ધનશ અદલાદ હવેથી હું આપની બકાઇ ઉપર પુરેપુરી રીતે અમલ કરીશ. ”

“ વાર ત્યારે હવે તમે કુરસી લઇને બેસો અને કહો કે આજે બસુસોના મદરેસામાં ગયા હતા ? ”

“ જી હા ” કુરસી ઉપર બેસીને કબ્ર.સે કહ્યું. “ અમ બહી હું ત્યાંથીજ આવું છું ”

“ ત્યારે કહો બેઠાએ હાજમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા કેટલે દરજે પહોંચી છે ”

“ આજે મેં જમીને હાજરી પત્રક જોયું તો જણાયું કે એંસી વિદ્યાર્થીઓના નામ રજીસ્ટર્ડ થઇ ચુક્યા છે ”

“ ઓહો સંખ્યા તો ઠીક થઇ ગઇ પણ તેમાંના થોડા પણ તબયાર થયા છે કે નહીં ? ”

“ કેમ નહીં, પણ ખરા તો ઇટાલી બાપા સારી પેઠે બોલવા લાગ્યા છે અને ખાસ કરીને પેલા રશીયન ઇલાકામાંથી આવેલા અરબ ઓકરાઓ તો ઘણીજ સારી પેઠે બોલે અને સમજે છે. ”

“ ઠીક યાદ દેવડાવ્યું, હું તેમનાજ સંબંધમાં પુછવા ચાહતો હતો માટે કહો હવે તેઓના શા હાલ છે ? ”

“ તેઓ અને જણાં ભારે ઉત્સાહની સાથે પોતાનું શિક્ષણ લઇ રહ્યા છે અને શિક્ષક લીલા બાદ એક મેહમાનખાનામાં અને બીજો કેદખાનામાં બહુજ સલાળ પ્રત્યેક પોત પોતાની ફરજ અદા કરે છે. ”

“ વાહ, શાહનાશ છે. હું અને જણને બોલાવીને જવા ચાહું છું ”

“ અત્યારે તો તે અને જણ પોતાની ફરજ અદા કરવાને ચાલ્યા ગયા હશે. ”

“ અત્યારે નહીં તો ફરી રાતે ખજાની નમાઝ બાદ જોલાવઈ લાવજો ”

“ બહું સારું ”

“ અને હા આ કામમાં તમે એક મદદમારને શોધતા હતા તે મળ્યો કે ! ”

“ જી, પરમ દહાડાથીજ એક ત્રીપોલીવાસી અરખ મારા મદદમાર બન્યા છે જેઓ મારી પેઠે લાંબા સમય સુધી રોમમાં રહેલા છે અને ખટાલીની ભાષા ઉપર સારો કાબુ ધરાવે છે તેથી હવે અમે બંને જણા મળીને વિદ્યાર્થીઓને ધણીજ રહેલાઈથી ખટાલીયન ભાષાનું શિક્ષણ આપી શકીશું. ”

“ મેરાક હવે બહુજ જલ્દી આપણી ઘાસે એક બાહોશ બમુસોની ટોળી તૈયાર થઈ જશે. ”

“ ઇનશા અલ્લાહો તઆલા ”

“ વાર હવે પેલી ખટાલીયન બાળાની હઠીકત ઠહો જે પરમ દહાડે આપણા હાથમાં આવી છે. ”

“ તે હજી સુધી આપના નોકરોના તંબુમાં છે અને કું તેની ચારી પેઠે ખાતર બરકાશ રાખું છું. ! ”

“ અને પેલો માણસ ? ”

“ બનરહ નિસાતબેકે તેને મેહમાનખાનામાં મોકલી દીધો છે. ”

“ વાર પેલી બાળાની તંદુસ્તી તો ફીક છે ને ! તમારા વિના ખોળે કોઈ માણસ ખટાલીયન ભાષાનો બહુજાર ન હોવાથી તેણી તમારી સાથે ચારી પેઠે મળતી હશે. ”

“ હા, તેણી મારી સાથે સારી રીતે મળે છે અને વાતચીત પણ કરે છે પરંતુ દર વખતે દીક્ષગીરીમાં કુમેલી તથા પછી વખતે રડતો રહે છે. વળી પુરં પેટ ભરીને ખાતી પણ નથી ”

“ એમ કરવાનું કાંઈ કારણ અગોએ તેણીને કેદખાનામાં રાખી નથી તેમજ તેની સાથે કાંઈ અરાબ વર્તણૂંક ચલાવતા નથી. ”

“ આપ સાચું કહેવાવો છે પણ હજી સુધી તેણીને આપણા ઉપર ભરસો આપ્યો નથી અને તેણી એમજ સમજી રહી છે કે મારું પરિણામ મજબૂત દુષ્ટાચક્ર આવશે. આ ઉપરાંત જો તેણીને પોતાની સહી સહામતીની પુરી ખાત્રી મધ જ્ય તોપણ પોતાના સગા વ્હાણથી વિખુટા પડીને કુશમનોના હાથમાં સપડાવવાનો દુઃખ કાંઈ ઓછો છે ? ”

“ હા એ ખરી વાત છે. પરંતુ તેણી કાણુ છે અને તે રાત્રે જંગલમાં ખુનીઓના હાથે કેવી રીતે ફસાઈ હતી તેની કાંઈ ખાતરી જોવાયે છે ! ”

“ તે પોતાનું નામ કામ તો બતાવતી નથી તેમજ ઇટાલીયન બક્ષકરમાં તેના સંબંધો કયા હોવા ઉપર છે તે પણ બતાવતી નથી. પરંતુ તેણી એટલુંજ કહે છે કે તે પોતાના એક મિત્રની સાથે હોડીમાં સવાર થઈ સમુદ્રની સહેલ ગાહે નીકળી હતી જ્યાં ભોગજોએ કેટલાક જંગલી અરબોએ આવીને તેમના ઉપર હુમલો કરી દીધો અને તેના મિત્ર તથા હોડીવાળાઓને સમુદ્રમાં કુપાવી દીધાં તે પછી તેઓ અને પકડીને કાણુ જાણે કયાં લઈ જતા હતા કે રસ્તામાં કેટલાક ઇટાલીયન સીપાહીઓ મથ્યા જેમને જોઈને તે અરબો નહાસી ગયા એટલે સીપાહીઓ તેણીને ઇટાલીયન કેમ્પમાં પહોંચાડી દેશે એવા ઇરાદાથી તેણી તે સીપાહીઓની પાસે ગઈ પરંતુ તેમની પાસે પહોંચીને તેની આશા નિરાશામાં બદલાઈ ગઈ. એટલે તે સીપાહીઓએ તેણીને જોતાંજ ઓળખી લીધી અને એની સાથે જુની પુશણી કુશમની હોવાથી તેઓ તેણીને જીવ લેવાને તકવાર મળી ગયા. તેઓ તકવાર વડે એનું માથું કાપવાની આણી ઉપર જ હતા કે એટલામાં ખાસ વખત ઉપર આપે પહોંચીને તેણીને જુમ્મીઓના પંજમાંથી બચાવી લીધાં. ”

“ ભરેરે ” કરનલ્લ ફતહી એક ઇટાલીયન બોજાનું વર્ણન સાંભળી દયા ખાતાં બોલ્યા—“ આપડી ઉપર બહુજ ભુક્ષમ ગુજરેલો લાગે છે. તે રાત્રે તેણીએ માત્ર થોડીજ વારમાં ભારે વેદના ઉઠાવી. ”

“ એમાં લગારે શક નથી. આપણે ત્યાં એની ખાતર ખરદાશ કરવામાં લગારે ઠમી કરવામાં આવતી નથી છતાં પણ તેણી આજ કારણના લીધે દીલગીરીમાં પુબેલી રહે છે. ”

“ પણ તેણી પોતાના કુટુંબનું નામ ઠામ બતાવવામાં શા માટે અખ્યાલ કરી રહી છે ? શું તેણી કાંઈ મોટા અમલદારની દીકરી છે ? અથવા તો ઇટાલીના શાહી કુટુંબની સાથે સંબંધ ધરાવે છે ? ”

“ ખુદા જાણે ”

“ ઠીક ત્યારે તમે તેણીને અહીં બોલાવી લાવો. કદાચ તેણી મારી આગળ ઠહે ”

“ બહુ સારું અબધડી બોલાવા લાગે છે ”

આટલું બોલીને ઠંવાસ તબુની બહાર ગયો. ઝોટલે ફતહી એક પોતાના મનમાં બોલવા લાગ્યા.

“ જો કે તે રાતનો વખત હતો અને હું તેણીને સારી પેઠે જોઈ શક્યો નહોતો છતાં પણ જાહેરી દેખાવ ઉપરથી તેણી કાંઈ ઉંચું કુટુંબની હોય એમ જણાય છે.....ખાસ કરીને તેણીનું હોડીમાં સહેલગાહે નીકળવું અને આવો ભારે લિખાસ પહેરવો.....આ બધી નીશાનીઓ તેનો અમીરી દરજ્જો જાહેર કરે છે.....ખુદા કરે તેણી ઇટાલીના શાહી કુટુંબની હોય.....અથવા તો આછામાં આછું જનરલ કેનાલ અથવા એડમીરલ પ્રીરોગાનીની સાથે સ્વગપ્ત ધરાવતી હોય તો સારું થાય.....જો એમ હોય તો એના લીધે અમને ઘણા રાજ્યદવારી લાભ મળી શકે..... ઇટાલીના રાજાના જે બહેનના માટે વર્તમાનપત્રોએ ત્રીપોલીમાં આવીને જખ્મીઓની સારવાર કરવાનું લખ્યું છે તે તો તેણી ન હોય ?...પણ મને યાદ છે કે તેણી ઇટાલીના રાજાની

નજીકની જાહેન થાય છે અને વિત્રવા હોવાથી વય પણ મોટી હશે અને તે રાતે તો તેણી બીજકુલ યુવાન જાળા જેની દેખાતી હતી તેથી તેણી ઇલાલીના રાગની જાહેન તો ન હોય.....ભક્ષેને જાહેન ન હોય...પણ તેણી કોઇના કામ આવી શકે તો થયું.....નાકિ તો.....”

તંબુનો પરદો ઉંચકાયો અને આનંદી ચહેરાવાળો કબ્બાસ તથા તેની પછવાડે સુંદર પોશાકમાં સજ થયેલી જાળા મદમાતી ચાલે નીચી નજરોએ તંબુમાં દાખલ થઇ અને ફતહી બેકની કુરસીની સામે ભારે ચુપકોદીની સાથે નીચી નજરોએ ઉભી રહી. અત્યારે કરનલ ફતહી બેક પોતાના વિચારોમાં ભારે લીન હતા પણ આ લોકોના આવવાના સજબે વિચારોમાંથી જાગ્રત થયાં અને ઉંચી નજરો કરી પેલી જાળાને જોતાં સ્તબ્ધ પુતળા સમાન બની ગયા.

સૌંદર્યની આ આખાદ મુતી અથવા રૂપવાન જાળા પોતાના મનહરજી ચહેરાના સજબે લાખો નહીં તો હજારો સુંદરીઓમાં તો એક હતી અગર કોઇની ભુલેચુકે નજર પડી જતી તો ફરીતે ત્યાંથી ખસતીજ નહોતી અમારી આંખોએ જ્યારે તેણીને કલાડીયસ હોલમાં જોઇ હતી ત્યારે તેણી એક ખીનેલા કુલ સમાન હતી પણ અત્યારે તેણીનો મનહરજી ચહેરો કર-માએલા કુલની પેઠે છે. તેનાં ચળકતા વિશાળ કપાળ ઉપર ચિંતાઓની કંચોળીઓ પડેલી છે તેના સુઠાએલા હોઠ, શીકા પડેલા ગાલ, નીચી નજરો અંતરમાં મહાન વેદના હોવાની ખગર આપી રહ્યા છે તો પણ કુદરતની તરફથી મજેલી અનુપમ ખુગસુરતી પોતાની પુરેપુરી ઝળક બતાવી રહી છે. સગાવહાલાની ભુદાઇ, વતનથી દુર થવું, કેદની રથીલીમાં આવી જવું એ વાતો એવી છે કે કુદરતી રીતે તે સુંદરી દીલગીરીમાં ગરકાવ થઇ જાય છતાં પણ રૂપના પુંજરીઓને પોતાની તરફ ખેંચવાની પુરેપુરી શક્તિ આપાદ છે.

તંબુમાં દાખલ થવાને ભાગ્યેજ એક મીનીટ થયો હશે અને કરનલ ફતહી બેક તેના સૌંદર્ય રૂપી અગીચાની પુરેપુરી બહાર પણ જોવા પામ્યા નહોતા કે કબ્બાસને ખાંસી આવ્યાં જવાથી તેઓ પોતાની એ ખુદીની રથીલીમાંથી જાગ્રત થયા અને આમનેમ જોઇને લગાર શરમીલા સાદે બોલ્યા.

“ કવ્યાસ ! તમે આ માટે બેસતા નથી ! એમને પણ કહે કે કુરચી બંધને બેસા જાય. ”

કવ્યાસે હરતા હરતા એક કુરચી ઉપર પોતાની બેઠક બેતાં છ ટાંબી-યન બાપામાં તે સુંદરીને કહ્યું.

“ મેડમ ! કરનભ સાહેબ કહે છે કે આપ પણ કુરચી ઉપર બેસો. ”

તે સુંદર બાળાએ કરનભ હતહીના ચહેરા ઉપર આભારની નજરો નાંખી અહબની સાથે એક કુરચી ઉપર પોતાની બેઠક બીધી અને ફરી પહેલાની પેટેજ નજરો નીચી કરી બીધી.

ન્યારે સુંદરી કુરચી ઉપર બેસી ગઈ ત્યારે હતહીએએ કવ્યાસની તરફની જોયું અને પોતાની બાપામાં કહ્યું “ એ બાળાનું નામ પુછો. ”

“ મેડમ ” કવ્યાસે ઇટાલી બાપામાં તે બાળાને કહ્યું “ કરનભ સાહેબ આપનું નામ ક્યાંક કહે છે, ”

આ સાંભળીને તે બાળાએ પ્રથમ કવ્યાસના ચહેરા ઉપર નજરો નાંખી અને ફરી કરનભને જોઈ પહેલાની પેટે ગરદન ઝુકાવી બીધી અને ચુપ ચર્મ ગઈ અત્યારે તેણીનું દીક્ષ ધડકી રહ્યું હતું મનમાં હજારો વિચારો ઘોળાઈ રહ્યા હતા, ચહેરા ઉપર તેની અંતરની સ્થિતિની આગાહ હાથ જણાઈ આવતી હતી અને કવ્યાસના મુખે કરનભના મોંવાનો હુકમ સાંભળી જે ચિંતાઓએ જન્મ લીધો હતો તે જો કે અહીં આવ્યા પછી રહેવા પામી નહોતી તો પણ સમા સજા પામીથી વિખુટા પડવું એક એવા માણસને પોણીમાં કુખતો જોવો જેની સાથે પુરેપુરી મોહોજ્જત તો નહોતી પરંતુ જીવ મળી ગયો હતો વળી નાનપણથી સાથે રમેલી સાહેલીનું જન્મદિવસના હાથમાં સપડાવું અને પોતાનું અભયપણ બહાર લોહીના તરસ્યા ફુશમોની કંઠમાં પકડાવું એ બધી બાબતો એવી હતી કે જેના જન્મમાં તે કુખેલી ન હોય જોકે તેણી પકડાઈ તે દીવસથી તેણીની સાથે પલ્લોજ સરસ વર્તાવ કરવામાં આવ્યો હતો છતાં પણ બિવિધનો વિચાર વિચાર તેણીને બારે ચિંતામાં ભીન કરતો હતો, તેણી વિચારતો જોકે ઇમે

હવે કરનભ માણ માટે કેવી સજા ફરમાવે છે તેણીએ મનમાં અનેક વિચારો કરીને નકલી કરી લીધું હતું કે બલેને ગમે તે થાય પણ હું મારું નામ ઠામ નહીં જણાવું કેમકે તેણીને પોતાના કુટુંબનું નામ ઠામ બતાવવાથી મારે પીડામાં સપડાઇ જવાની ખીંક હતી આ કારણસર કરનભના કુકમથી કબ્બાસના પુછવા ઉપર તેણી પ્રથમની પેઠેજ આ વખતે પણ ચુપ રહી જેવી રીતે પહેલાં કબ્બાસના પુછવા ઉપર ચુપ રહેતી હતી પરંતુ આજે કરનભના તરફથી નામ બતાવવા માટે વારે ધડીએ ઠેઠેવામાં આવ્યું ત્યારે તેણીએ પોતાના મનમાં વિચાર કર્યો.

“ જો હું મારું નામ બતાવું તો તેમાં કાંઈ દરકત જેવું નથી, માત્ર નામ બતાવવાથી મારું કુટુંબ જાહેર થઇ સકતું નથી..... જો કદાચ અમારા લશકરે ત્રીપોલી ફતેહ કરી લીધું અને તુરકોની દાર થઇ તો ફરી મારો છુટકારો નક્કી જ છે.....(ખીંકના બીધે ધુરજીને) અને જો એમ ન થયું તો ફરી મારા માટે એજ બહેતર છે કે હું આ લોકોને ખુશી રાખવાની કોશીશ કરું.....અને મારી આવી કોશીશ કરેક રીતે લાભકારી છે. મને તો ઇટાલીની ફતેહ થાય કે તુરકોની, કેમકે હું જેટલી મુદત સુધી આ લોકોની સાથે રહીશ તેટલી મુદત સુધી આરામમાં રહેવા પામીશ અને જો મારા ચારા નહીંએ પોતે કરનભ મને..... ખરે, ખરે, હમણાંથી આવા હવાઇ વિચારો..... ”

તેણી આ હેવટના વાક્ય ઉપર વિચારોમાંથી ચોંકી અને સરમાએલી નજરોથી કરનભની તરફ જોયું. જો કે તેણીની આ નજરો સરમથી ભરેલી હતી પણ પહેલાંની નજરો કરતાં વધુ બે બાક અને અસર કરનારી હતી અને કરનભના ચહેરા ઉપર પુરેપુરી જામેલી હતી. ખુબસુરત નવ યુવાન કરનભ પોતાના લશકરી લીઆસમાં સજ થઇને બારે દબાવ્યાની સાથે એક જગ્યા પુરસી ઉપર ખીરાજમાન હતા. તેમનો સફેદ ડરેસ તેમના બરેશા કશરતી શરીર ઉપર પુરા બંધ બેસતો હતો જેના ઉપર કારતુસોનો કાળો પટો, સુનેહરી હાથાની તલવાર અને જાની ઉપર લટકતા સોનેરી તથા રૂપેરા ચાંદો બારે ખુબસુરત દેખાતા હતા. અત્યારે તે ઉઘાડા માથે બેસેલા હોવાથી માથા ઉપરનો આડો ચેચો અતી સુંદર લાગતો હતો. તેઓનું વિશાળ કપાળ કમળની પેઠે ખીલેલું હતું. તેમની બાંધી નાક, ચાતળા બાબાકમળ

હોઠ, કુત્રેલા ગુલાબના પુત્ર જેવા માલ અને તેના ઉપર મોટી મોટી વાન-
ખાઈ રહેલી મુઠો તથા મોતીના જેવા ચકચકિત દાંત તેમની મરહાનગી
અહાદુરી અને બાહોશીની સામેતી આપી રહ્યા હતા અત્યારે પગથી તે
માથા સુધી કરનકામાં એવી શાન પેદા થઈ રહી હતી કે સ્ત્રી તો સ્ત્રી
પણ કાચ સૈનિકના કદર કરતાર કાંઈ પુરૂષ પણ જોઈ જોતો તો કહેજી
પકડીને બેસી મના વિના રહે નહિ આ અધા કારણના લધિજ તે નવ
જવાન ઇટાલીયન બાગા ચાલુ થઈ ગયા અને ભવિવ્યની ચીંતાઓના સખમે
બારે દુઃખી જણાતી હતી છતાં પણ તંબુમાં દાખલ થતાંજ કરનકાના
ચહેરાને જોઈ પોતાનું સંકટ ભુલી ગઈ હતી અને વારંવાર શરમીલી
નજરોએ કરનકાના ચહેરાને જોતી હતી. એમ તો તેણીએ તંબુમાં આવ્યા
બાદ અનેક વખતે કરનકાને જોયો પણ અત્યારે આ પહેલાંજ તક મળી
હતી કે તેણી પુરેપુરા રીતે કરનકાના ચહેરા ઉપર નજરનાંબીને વિચારમાં
પડી. તેણીએ પોતાના મનમાં કહ્યું.

“ મને જે રાતે કલાગસના પંજમાંથી કરનકા છોડાવી તે રાતે મેં
તેના રૂપ માટે જે વિચાર કર્યો હતો તેના કરતાં કરનકા ધણેજ ખુશસુરત
છે ” આ વિચાર આવતાંજ તેણીના મનમાં તે રાતનો નકશો જામી ગયો.
એટલે તેણીને ધણેજ અસર થયો તે બાદ તેણી મનમાંજ બોલી “ હાં
આ તેજ કરનકા છે જેણે તે દીવસે મારો જીવ બચાવ્યો હતો. મારો
શરીરનું રક્તરસ તેના આભારી છે ફરી હું તેનાથી મારી હાંસલ
શા માટે છુપાવું..... કાંઈક વિચાર કરીને) નહીં હમણાં મારી
હાંસલ વર્ણવાની જરૂર નથી માત્ર હું મારું નામ બતાવું છું.....

તેણી આવા વિચારોમાં લીન હતી કે કવ્વાસના તરફથી ફરી સવાલ
કરવામાં આવ્યો.

“ મેડમ ! નામ બતાવવામાં શું હરકત છે ? તમારે અમારા
તરફથી લગારે ચિંતા કરવાની જરૂર નથી કેમકે અમે લોકો પ્રપંચ તથા
દગાથી દૂર રહીએ છીએ. દગા તથા ફરેખી/અમારા મઝાહે ખુદ આપી
નથી તેમાં પણ તમારા જેવી અખળાઓની સાથે તો અમે એવી ચાલ
લાવી શકતાજ નથી. ”

“ જો આપ એવાજ છો તો ફરી મારા જેવી દુખીયારીને કેદમાં શા માટે રાખી છે ? ”

“ માત્ર મસલેહતના સંપત્તે ”

“ વાહુ આપની આ મસલેહત હિતમ છે કે એક નિર્દોષ બિપર આવી રીતે સખતાઇ વાપરવામાં આવે છે. ”

“ શું આપના બિપર અમારા તરફથી કાંઈ સખતાઇ વાપરવામાં આવી છે ? ” અગ્નયપીથી કંવાસે પુછ્યું. “ અમે તો આજ સુધી આપને દરેક વાતે આરામ પહોંચાડવાનીજ કાશીશ કરીએ છીએ તોપણ કહો જોઇએ આપને શું દુખ પહોંચ્યું ? ”

“ મને મારા સંબંધીઓથી વિખુટી પાડીને અહીં એક તંબુમાં નજર બંધ કરી છે એ કાંઈ ઓછું દુઃખ છે ? ”

“ માફ કરો, કાંઈ અમે આપને આપના સંબંધીઓથી વિખુટા પાડીને લાવ્યા નથી ” કંવાસે હસીને કહ્યું. “ બલકે અમોએતો આપને એક ખુની ટાળકીના પંજામાંથી બચાવી અમારા મહેમાન બનાવીને રાખ્યા છે અને આપની દરેક વાતે ખાતર ખરદાશ કરવામાં પાછી પાની કરતા નથી ”

“ આપ સાચું કહો છો અને તેના માટે હું આપની તથા આપના ” બાળાએ કરનલની તરફ નજર નાખતાં કહ્યું. “ બલકે અમલદારની ઘણીજ આભારી છું પરંતુ હવે મહેમાનદારીની પણ કાંઈ હદ હોતી જોઇએ. અને મને કાંઈ દીવસે મારા સંબંધીઓમાં મોકલવાનો હુકમ પણ મળશે કે ? ”

કરનલ ફતહી એક ભારે દીલચસ્પીથી આ વાતચીત સાંભળી રહ્યા હતા અને દરેક વાક્યના પુરા થવા ઉપર કંવાસ તેમને તે વાક્યનો તર-જુમો કરી સમજાવતી એ વાતનો ઇતેજર ધરાવતા હતા પરંતુ જ્યારે આ બન્નેની વાતચીતનો છેડો આવ્યો નહીં અને વાતચીત લંબાણ થવા લાગી એટલે કરનલથી રહેવાયું નહીં તેઓએ તરતજ બેચેન બનીને પુછ્યું.

“ કબાસ કયા વિષય ઉપર વાતચીત ચાલે છે ”

કબાસે દુકાનમાં વાતચીતની મતલબ કરનારને સમજાવી અને જ્યારે તે ખાણાના હેતુ વાક્યની મતલબ કરી ત્યારે કરનારે કબાસની મારફતે પોતાના તરફથી જવાબ આપ્યો.

“ અમે આપને અમ પડી આપના સખીઓમાં મોકલવાને તક-
માર કીએ પણ અમે અજાણ હોવાથી આપને ક્યાં મોકલીએ ? આપ
તો હજુ સુધી નામ ઠામ ખતાવવાના અખાડાજ કરી રહ્યા છો ”

“ અને ત્યાં મોકલવાના ખાતમાં મારું નામ ઠામ જણાવવાની શી
જરૂર છે આપ અને છટાસીયક કેમમાં મોકલો આપો હું પોતે ત્યાં જઈને
મારા ઠેકાણે પહોંચી જઈશ ”

“ પણ પોતાનું નામ ખતાવવા માટે શા સાર અખાડા કરો છો ”

“ આપ મારું નામ પુછીને શું કરશો ? ” ખાત્રાએ સરમાઈને નીચી
નજરો કરીને કહ્યું “ જ્યો મારું નામ ” મીસાના “ છે. ”

“ ઠીક, અને આપ કયા કુટુંબના છો ? ”

“ એ ખતાવવાનો સમય હજુ આવ્યો નથી પણ જ્યારે સમય આવશે
ત્યારે હું પોતે ખતાવી દઈશ. ”

“ તો હજુ આપ થોડા દિવસ વધુ ઇસમામી કેમમાં રહેવા
ચાહો છો ? ”

“ શા માટે ? ”

“ કુટુંબનું નામ ખતાવતા નથી એટલા માટે ” કરનારે મીસાનાના
અરેરા ઉપર જાણ કરી નજરો નાંખતાં કહ્યું “ આપ છટાસી
રાખ્ય સાથે કેવો સખીય ધરાવો છો તે જણાવ આવે તો અમે આપને
પાછા મોકલવાની તજવીજ કરીએ. ”

આ સાંભળી મીઠાના વિચારમાં પડીને પોતાના મનમાં કહેવા લાગ્યો
 “ ઇટાલીયન લશ્કરને જરૂર હતેહ મળશે અને હતેહ મળવાની સાથેજ
 મારો છુટકારો થઇ જશે એટલે હવે મને અહીંથી જમદી જવાની શું
 જરૂર છે ? માત્ર ઇટાલીયન કેમ્પમાં જ્યાં સારું મારા કુટુંબનું નામ જા-
 તાવી નથી આકતમાં પડવું અથવા તુરકોને મારા કુટુંબની જાણ થતી
 તેમના ઉપર દબાણ કરી કોઇ લાભ લેવા દેવું અથવા એરબ્યાનની દબાણ
 કરવાની તક આપવી કોઇથી રીતે યોગ્ય નથી આ વિચાર કરી
 મીઠાના બોલી.

“ આપ ચાહો તો મને ઇટાલીયન કેમ્પમાં મોકલો કે ન મોકલો
 પણ હું પોતાના કુટુંબનું નામ જતાવવાને ખીમકુશ તકપાર નથી પરંતુ
 તેની સાથેજ આપને ખાતરીથી કહું છું કે ઇટાલીના કોઇ ઉંચ તથા લાજ
 વગ બરેસા કુટુંબ સાથે મારો સંબંધ નથી તેમજ હું શાહજાદાઓમાંની
 નથી પણ એક ગરીબ કુટુંબમાં ઉછરેલી દરીયાઈ ખાતાના સીપાહીની
 દીકરી છું એ કરતાં વધુ મારા કુટુંબને લગતી કોઇ જાણ જાણેજ
 જીના નથી. ”

“ બહે જોવી આપની ઇચ્છા. આપ જતાવો કે ન જતાવો પણ હું
 આપને આ વાત ઉપર લાચાર કરી શકતો નથી તેમજ આપ કોઇ સાધ-
 રણ કુટુંબના હોય એ કું કદી પણ માની શકતો નથી ”

“ હું પોતે પણ આપની વાતને ટેકા આપું છું ” કમ્પાસે કરનલની
 વાતને ટેકા આપે એટલે મીઠાના કાંઇ પણ બોલ્યા વિના શુપ્તરૂપ બેસી
 રહી થોડીવાર પછી કરનલે કહ્યું.

“ વાર એ કહો કે આપને મારા કેમ્પમાં કોઇ વાતની જાણ તકલીફ
 તો નથી ને ? ”

“ નહી ખીમકુશ નહી આપની ઉત્તમ પરાણા જતના માટે
 હું બહુજ આભાર માનું છું પણ અલગતાં એક વાતની ઇચ્છા
 પરાણું છું ”

“ ફરમાવો ? ”

“ જ્યારે જંગલી અરખોએ મને હોડીમાં કેદ કરી ત્યારે મારી સાથે મારી એક દાસી પણ હતી. ઇટાલોયન સીપાકોઓના હુમલા વખતે હું અરખોના હાથમાંથી છટકે ગયું પરંતુ અરખો તેણીને પકડીને લઇ ગયા અને કોણ જાણે તેણીની શી વસ્તે થઈ અગર જો તેણી જીવતી હોય અને તપાસ કરવામાં મળી શકે તો તેને મારી પાસે બોલાવી મંગાવો તેણી મારી પાસે રહેશે તો મારો જીવ ધભરાશે નહીં ”

આ સાંભળી કરનલે કન્વાસની તરફ જોયું એટલે કન્વાસે કાંઈક વિચાર કરતાં મીલાનાથી પુછ્યું.

“ તેણીનું નામ શું છે ? ”

“ કેટરિના ”

“ વય કેટલી છે ? ”

“ અઠાર એગણીસ વરસની હશે ”

આ સાંભળી કન્વાસ વિચારમાં પડી ગયો એટલે કરનલે પુછ્યું.

“ કન્વાસ ! શા વિચારમાં પડ્યા છો ? ”

“ ઘણું કરીને આ છોકરી તેજ હોવી જોઈએ જેને ઠાણે કેટલાક જંગલવાસી અરખો જનરલ વિશાત બેકની પાસે લાવ્યા હતા અને તેઓએ તેણીને મેહમાન ખાનામાં રાખી છે ” (મીલાનાને) “ પાતળી સરખી છે ? ગોલ ચહેરો અને સફેદ લીંગાસ પહેરેલો છે ? ”

“ હા, હા, જસ એવીજ છે ”

“ તો જસ તે આપની દાસીજ છે, અગર કરનલ સાહેબ ફરમાવો તો હું તેણીની તપાસ કરું ? ”

“ ખેશક લમે જરૂર જમને તપાસ કરો અગર જો તેણી એમની ઠાસીજ હશે તો ફરી યોગ્ય હુકમ આપવામાં આવશે કરનલે કબાસને કહ્યા બાદ મીલાનાને કહ્યું ” તમે ધીરજ રાખો. અગર તેણી મળી મળ અને કોઇ વાત આડે ન આવી તો હું તેણીને જરૂર તમારી પાસે મોકલ્યા દ્વંશ એ ઉપરાંત તમને બીજી કોઇ વાતની જરૂર હોય તો કાંઈ અચકાયા વિના જરૂર કહેજો હું મારી ખતની કાશીશે તેનો ખંદોગસ્ત કરી આપીશ. ”

“ હું આપની ધણીજ આભારી છું ” નમન કરતાં મીલાના ખોલી “ મારો ખુદા આપને આ ભલામનો પહોંચા આપશે. અત્યારે તો માત્ર એટલીજ ધ્રુષ્ટા છે કે કોઇની રીતે ફેરના મને મળી જાય, આશા છે કે આપ તેના માટે ખાસ કાશીશ કરશો. ”

“ ઇનશાઅલ્લાહ ”

આ વાત ચીત પડી મીલાના વિદાય થઈ અને જ્યારે તેણી તંબુડી બહાર નીકળી તો તેના તથા કરનકના મનમાં એકી વખતે એક બીજના માટે એકજ વિચાર જન્મ પામ્યો એટલે તે બંને જશુએ પોત પોતાના મનમાં કહ્યું કે “ વાહ શું સુંદર ચહેરો છે. ”

સલીમ અને મેહરૂનીસા.

મી. નિઝામુદ્દીન એ. કુરેશીની લખેલી આ ઇતિહાસિક નોવેલ ખાસ વાંચવા લાયક છે. હીંદના શહેનશાહ જહાંગીર ઉરફે સલીમ અને મુરજહાં ઉરફે મહેરૂનીસાના પ્યારનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે, તેમાં નામાકિંત શાયરોના ઉમદા અશઆર ટૂંક ટૂંકણે આપેલ છે જે ખાસ વાંચવા લાયક છે, કિમત માત્ર છ આના પોસ્ટેજ ભુલું લખો.

નિઝામીયા બુક ડેપો.

પાંચપટ્ટી-અમદાવાદ.

પ્રકરણ ૫૩. મુ.

બનગાઝી. *

જલ્લે મેરી નિગાહ મેં કોનો મઠાં કે હેં
મુજસે કહાં છુપી ગે વો અયસે કહાં કે હેં

આજે સને ૧૯૧૧ ના અક્ટોબર મહીનાની ઓગસ્ટીસમી તારીખ
એ. ચાંદના મહીનાની છેલ્લી તારીખો હોવાથી ચાંદનીનો પ્રકાશ તદન

* ત્રીપોલી ઇલાકા પાંચ જિલ્લાઓમાં વહેંચાયેલો છે અને દરેક જિલ્લામાં અનેક
તાલુકાઓ છે જેની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

૧ જલ્લે, કબુલ અફઘાનીયાણ તાબાના તાલુકાઓ ૧ ગરયાન ૨ અવરકાઅ
૩ તરકુના ૪ ગાદિયા ૫ અબલાત

૨ જલ્લે, ખુમુસ અથવા હુમુસ તાબાના તાલુકાઓ ૧ મુશ્મતેન ૨ સમાના
૩ મીસરાત ૪ સરત.

૩ જલ્લે, અલ્લખલિલ ગરબી તાબાના તાલુકાઓ ૧ ગદસ ૨ માહુન ૩ મનાતુ
૪ હોઝ

૪ જલ્લે કુઝગાન તાબાના તાલુકાઓ. ૧ ગાલન, ૨ સોકેતા અથવા સકતા
૩, ચાતી

૫ જલ્લે બનગાઝીના તાલુકાઓ.

૧, મરજ ૨, હરના ૩, તખરક ૪ અરબલીતા

ત્રીપોલી ઇલાકામાં બનગાઝી એક પ્રખ્યાત જલ્લો અને બીજા વર્ગનું બંદર
છે. આ સહેર શબ્દનું શોભાયમાન અને સુંદર છે.

આ મનહર સહેર ત્રીપોલીની પશ્ચિમે ઇસ્લામી તરફ સમુદ્રના કિના
ત્રીલાઇમ મેદાનમાં આબાદ થયેલું છે જેની પશ્ચિમે અને દક્ષિણે પહાડો

નહીં જેવોજ છે. બનઝાઝી શહેરના રહેવાસીઓ સવારની ઠંડી લહેડીઓના સમયે મીઠી ઉંધમાં પડેલા છે જો કે આગકાલના દીવસો આરામની ઉંધ લેવાના નથી કેમકે ઇરાક્લીયન હુમલાની વાત બધાની જાણમાં આવી ચુકી છે પણ એજ ચિંતાઓના સળખે આખી રાત જોયેનીમાં પસાર કરેલી હોવાથી તથા તુરકી લશ્કરનો બંદોબસ્ત ધણોજ મજબુત હોવાની ખાત્રી હોવાથી એ લોકો હમચાંજ નિંદ્રાવશ થંબ પામ્યા છે. તુરકી કેમ્પમાં દુશ્મનોના મુકાબલાની બીજકુલ તકવારી કરેલી છે. દરેક પકેરગીર પોતાની ડ્યુટી ઉપર બારે ખંતથી ઉભેલો છે અને તેમની બા કાયદા ટાળોઓ ચારે બાજુએ ફરી રહી છે વળી ફરીયાદ ચોકીઓના પહેરગીરે વીજળીના ફરીયાદ ફાનસોનો પ્રકાશ નાંખી દુરબીનો વડે જોઇ પોતાની આસપાસની

પ્રદેશ આવેલો છે એ શહેરની ઇમારતો મજબુત રોબાયમાન અને દીલ્લકશ છે, સમુદ્રની બાજુએ એક પુરાતન કીલ્લો આવેલો છે શહેરમાં લગભગ વીંસ હજાર મુસલમાનોની વસ્તી છે જેમાં મોટો ભાગ ધન્યવાન ખેતી કરનારા અને બાપારી તથા સોદાગર વસે છે અને સામાન્ય રીતે તેઓ સહાયા પછસે ટકે સારી સ્થિતી ભોજવે છે, આ લોકો બે ભાગમાં વહેંચાયેલા છે જેમાંનો દરેક ભાગ અન્યરી કુટુંબથી ઉતરી આવેલો છે પ્રખ્યાત કુટુંબોમાં શબાહ, કવારી અમરત, ખુદદામ અરરમુક, અફકઅરન અને સુરબઅરની ગણતરી થાય છે, આ શહેરી રહેવાસીઓ ઉપરાંત શહેરની સરહદથી ઇજ્ઞતની હદ સુધીમાં વનવાસી અરબો આબાદ છે જેઓ ખેતીવાડી અથવા બકરા અને ઉંટ ચરાવી પોતાનું ગુજરાન ચલાવે છે.

બનઝાઝીમાં બીજા કેટલાક બાપારોની સાથે જનાવરોનો વેપાર મોટા પાયે ઉપર ચાલે છે.

બનઝાઝીના રહેવાસીઓ અસલમાં પ્રીનસ નામના યુનાની શહેરના રહીશો હતા. જે બસતાલના પ્રજાના સમયે વસાવવામાં આવ્યું હતું પરંતુ હવે તેના ખંડીયરો પણ જણાતાં નથી.

બનઝાઝીના નીચલા ભાગમાં ૫૭ માઇલ દુર એક બીજું રોબાયમાન શહેર આબાદ છે જેનું નામ તલમીરયા છે, જે યતદુમીયાનો અપ્રલસ હોય એમ જણાય છે, બનઝાઝી અને તે શહેરની હદમાં આવેલી બધી જમીન ફળદ્રુપ તથા લીલીછમ છે અને તેમાં દરેક જગ્યાએ વાડીઓ આવેલી છે.

બનઝાઝીની પાછલી બાજુએ આકાશથી વાતો કરતા અનેક પહાડો આવેલા છે જેના ઉપર અનેક ખંડીયરો નજરે પડે છે. એ ઉપરથી જણાય છે કે પુકરાતન કાળમાં મોટી આબાદી હતી.

એકાંઓવાળાઓને સમુદ્રની હીલચાલની ખબર આવી રહ્યા છે. અત્યારે આ લોકોનું જાગરું અને પોતાની ફરજ જાનવામાં લાન રહેવું એક જરૂરી કામ છે પરંતુ જનગણના કમાન ઓફીસર એકવાશી મેજર અઝી-ઝમે અત્યારે શા માટે પથારીમાંથી ઉઠીને જંગલની આસપાસ આમ તેમ ચક્ર લગાવી રહ્યા હશે? અત્યારે તેઓ ભારે વિચારોમાં લીન હોય એમ જણાય છે તેઓ લગભગ એક કલાક સુધી ચાંદીના આછા પ્રકાશમાં નીચી ગરદન કરી ભારે વિચાર કરી રહ્યા હતા કે એટલામાં બહારથી બોડાઓના ખોંખારવાનો અવાજ આવ્યો અને તેની સાથેજ ઘોડા ઉપરથી ઉતરી લશકરી લિયાસમાં સજ થએલા માણસો ઉપર આવતા હોય એમ જણાવ્યું મેજર અઝીઝ બે ઘોડાઓના ખોંખારવાના સાદથી ચેક્યા અને સીડી આગળ આવનાર માણસથી મળવા માટે આગળ વધ્યા માત્ર એકજ મીનીટ નહીં થયો હોય કે એક લશકરી પટ્ટેરગીર ઉપર આવ્યો અને ફાજ સલામ કરી મેજરની સાથે ઉભો થઈ ગયો એટલે મેજરે તેની તરફ જાંઘને પુછ્યું.

“ દાઉદ ! ખેરીયત તો છે ને ? આ કયા લોકો આવ્યા છે ? ”

“ ત્રણે સવારો અમ ધડી ત્રીપોલીથી આવી રહ્યા છે અને આપની સેવામાં હાજર થવાની ઇચ્છા રાખે છે. ”

“ ઠીક એ લોકો આવી પશુ પહોંચ્યા. વાર તમે જાંઘને કરનલ શુકરી બેક, કરનલ નસીહત બે અને શેખ સાલમ હમીદીને બોલાવી લાવો. ”

“ જેવી આજ્ઞા ” કહીને પટ્ટેરગીર નીચે ઉતરી ગયો તે બાદ તે ત્રણે નવા આવેલા સવારો ઉપર આવ્યા અને લશકરી સલામ કરી મેજરના હુકમ અનુસાર કુરસીઓ ઉપર બેસી ગયા. અત્યારે મેજર પશુ વચલી કુરસી ઉપર દમામની સાથે બેઠાં હતાં તે ત્રણે સવારોએ પોતાની બેઠક લાંબા બાદ તેમાંના એક સવારે મેજરને કહ્યું.

“ આપ સાંભળી ચુક્યા હશે કે અમે અત્યારે ત્રીપોલીથી આવી રહ્યા છીએ. ”

“ હા મને ખબર થઈ છે. ”

“ અને તે સાથેજ આપને આ ખબર પણ મળી હશે કે જેવી રીતે ઉત્તર આફ્રિકા ક્ષેત્ર કરતી વખતે અંગ્રેજોએ જે રીઠી ધારણ કરી હતી તેવીજ રીઠી ત્રીપોલી ઉપર હુમલો કર્યો. આદ્ય જનરલ કેનાવાએ ધારણ કરી છે. એ રીઠી ઉપર અમલ કરવા માટે તે ત્રીપોલીના મહિલા ભાગમાં આગળ વધવા પહેલાં દરના બનગાઝી, ખુમુસ અને તમરક વિગેરે ઉપર એટલે ત્રીપોલી ઇલાકાના અધા કીનારા ઉપર કબજો કરવા આદ્ય છે અને ફરી એ બાબુઓમાંથી એકી વખતે આગળ વધી મહિલા ભાગ ઉપર હુમલો કરશે. ”

“ એમની એ હીલચાલની મને ખબર પડી ચુકી છે અને એજ કારણ સર તેણે પોતાના ફરીયાદ બારકસો આ કીનારાઓ તરફ રવાના કરી દીધા છે. બનગાઝીની તરફ જે બારકસો રવાના કરવાના હતા તે પણ પરમ દહાડે રવાના થઇ ચુક્યો છે. ”

“ અમો જનરલ નિશાત બેકના હુકમ અનુસાર આ બારકસોની દબરેખ રાખવા માટેજ ત્રીપોલીથી રવાના થયા હતા. ”

“ એ પણ મને ખબર છે હવે માત્ર એટલું બતાવો કે તે બારકસો આજે કયા વખતે બનગાઝી પહોંચશે અત્યારે બે ત્રણ કલાકથી હું એજ વિચારોમાં બેસેન હતા. ”

“ અત્યારે અમોએ એમના બારકસોને લગભગ બે કલાકનો મુસાફરી ઉપર મુક્યા છે તેથી તેઓ સવારમાંજ બનગાઝીના કીનારા ઉપર લગર નાંખશે ”

“ ઠીક કાંઇ હરકત નહીં, અમે પણ એમની આમદની વાટ જોતાં તકયારે બેઠાં છીએ. અત્યારે મેં ઠરનલ શુકરી બેક, નસીહત બે તથા શેખુલ મુબહેદીન શેખ સાલમ હમીદીને બોલાવ્યા છે તેઓ આવી જાય તો તેમની સાથે મસલેહત કરી અખલડી ઇટાલીયનોના સત્કાર માટે આપણાં લશ્કરને કીનારા ઉપર જમાવી દઉં છું. ”

“ હું ધારું છું કે આપનું બધું લશ્કર અને ફરીયાદ મોરચાઓ બીલકુલ તકયારે થઇ ગયા હશે ? ” એક સવારે અદબની સાથે મેજરને

પુછ્યું “ અને મને આશા છે કે મુકાબલામાં મોકલવાને કાંઈ વિલંબ નહીં થાય ? ”

“ નહીં બીલકુલ નહીં ” મેજરે જવાબમાં ઊત્સાહની સાથે કહ્યું. “ અમારા બધા મોરચા અને દરીયાઈ કીલ્લાઓ કોપની તોપોથી શણ-ગારવામાં આવ્યા છે ન્યારથી ત્રીપોલી ઉપર ધટાલીયતોએ હુમલો કર્યો છે ત્યારથી અમોએ કીલ્લાઓનું સમારકામ શરૂ કરી દીધું હતું અને તે પછી અહીં જે લડાયક સામગ્રી હતી તથા પછવાડેથી ત્રીપોલીથી આવી તે બધી આ કીલ્લાઓ ઉપર ચઢાવી દેવામાં આવી છે. વળી અમોએ બીજા નવા મોરચાઓ, ઢગલાઓ તથા ખાખઓ વિગેરે પણ ખોદીને તબ્યાર કરી છે અને અમને પુરતો વખત મળી ગયેલો હોવાથી “ દરના ” ખારકસમાં ત્રીપોલી ખાતે આવેલી લડાયક સામગ્રી જે જનરલ નિશાત બેકે અમોને મોકલી હતી તે પણ ઉપર ગોઠવી દીધી છે તેથી દુશ્મનોના મુકાબલાનો અમારી પાસે મજબુત ખંદોખરત છે ”

“ પણ જાણ્યામાં લશકરની કમી હશે ? ”

“ અલગતાં બા કાયદા તુરકી લશકર માત્ર છ સોની સંખ્યાના નવ જવાનોનું છે પરંતુ ત્રીપોલી પેઠે અહીં પણ ચાર પાંચ હજાર અરબ મુજહદીનો ભેગા થઈ ગયાં છે અને અમોએ માત્ર બે અઠવાડીયામાંજ તેમને થોડી ઘણી કવાયદ શીખવાડી દીધી તથા ગોલીબારના કામમાં પણ હુશીયાર કરી દીધા છે એટલા માટે હવે લશકરની તરફથી બીલકુલ નીરાંત.....”

મેજર સાહેબ અહીં સુધી બોલવા પામ્યા હતા કે કરનલ નસીહતબે કરનલ શુકરી બેકે તથા શેખ સાલમ હમીદી આવી પહોંચ્યા. મેજર અઝીઝ બેગે તેમને માન આપીને કુરસીઓ ઉપર બેસાડ્યા અને જ્યારે કુરસીઓ ઉપર બેસી ચુક્યા ત્યારે મેજરે સવારોની તરફ ધક્કારો કરતાં કહ્યું. ”

“ ધટાલીયત ખારકસોની દેખરેખ રાખવા માટે જે ત્રણ સવારોની નીમ છૂંક થઈ હતી તે ત્રણ સવારો આ છે, ”

આ સંભળી ત્રણે જણાઓએ તે સવારોની સામે જોયું એટલે સવારોએ ઉભા થઇને લશ્કરી સલામ કર્યા તે બાદ મેજર બોલ્યા.

“ આ સવારો કહે છે કે ઇટાલીયન બારકસો બે.કલાકની મુસાફરી ઉપર આવી પહોંચ્યા છે અને સવારના પહેારમાં આપણાં કીનારા ઉપર લંગર નાંખશે. ”

“ બીરમીદલાહ ! ” શેખ સાલમ બોલ્યા “ ખુશીની સાથે આવે, અમે તેમની વાટ જોતાંજ બેઠાં છીએ ”

“ ખુદાનો શુકરાનો અદા કરીએ છીએ કે અમારા ઈતેમ્નરની મુદત પૂરી થઇ ” શુકરી બેઠ તથા નસીહતબેએ એક સાથે કહ્યું એટલે મેજર બોલ્યા “ હવે મારું કહેવું એમ છે કે આપણને તરતજ તઇયાર થઇ જવું જોઇએ ”

“ હું આપના મતને મળતો છું ” શેખ સાલમે કહ્યું “ મારા બધા બહાદુર મુઝહુદો ગિલફલ તઇયાર છે ”

આના જવાબમાં કરનલ શુકરી બેઠ કાંઇ કહેવા ચાહતાજ હતા કે પહેરાવાળાએ અંદર આવીને એક સરકારી પગ્ગીડીયું મેજરના હાથમાં મુક્યું એટલે મેજરે જલદીથી તેને ફાડી વાંચવા માંડ્યું પરખીડીયામાંના કાગળ માત્ર દોઢ બે લીટીઓના લખાણનું હતું. મેજરે તરતજ વાંચીને હસ્તાં હસ્તાં હાજર રહેલાઓને કહ્યું.

“ ફરીયા ખાતાની પહેલી ચોકીનો અમલદાર ઇટાલીયન બારકસોની આમદની ખમર આપી રહ્યો છે તેણે વીજળીક રોશનીની મદદથી દુરગીન મારફતે વીસ પચીસ માઇલના છેડા ઉપર ઇટાલીયન બારકસોને આ તરફ આવતા જોયા છે ”

“ પરમ દહાડે રવાનગી થએલી હોવાથી આજે આવવા જોઇએ ”

“ તો ફરી આપ સાહેબો ખિસ્મીલ્લાહ કરો અને બધી છાવણી-
ઓમાં તક્યારીનું બ્યુગલ બજાવવાનો હુકમ આપો ઇનશા અલ્લાહ હું
અર્ધો કલાક પરેડમાં ગુન્જરી લશ્કરની વહેંચણી કરવા માટે ત્યાં આવીશ.”
મેજરે ત્રણે અમલદારોને કહ્યો બાદ ખાસ કરી નસીહત બેઠને કહ્યું
“ સઉથી પહેલાં આપ દરીયાઇ મોરચાઓના માટે હુકમ મોકલી આપો
કેમકે સઉથી પહેલાં એની સખ્ત જરૂરત છે ”

“ બહુ સારું અબ ધડી પુરેપુરો બંદોબસ્ત કરવાની કોશીશ
કરીએ છીએ. ”

આટલું બોલ્યા બાદ બધા જણા વિદાય થયા.

નોકરી

અને

ધંધાને માટે રખડતાઓને

ઘેર બેઠાં હજારો રૂપિયા કમાવાનું કિંમતી સાધન

સ્વતંત્રતા.

પ્રથમ ભાગ

બીજી આવૃત્તિ.

ત્રણસો પાનાનું દળદાર કિમતી પુસ્તક પાકું પુઠું, સોનેરી નામ
સાથે સુંદર બાઇન્ડીંગ કીમ્મત આના બાર પોસ્ટેજ ભુલું.

કતા

એન. સી. દેશાઈ.

નિજામીયા બુક ડેપો.

પાંચપટ્ટી—અમદાવાદ.

મુકાબલાની તૈયારી.

તા. ૧૯ મી અક્ટોબરની સવાર થવામાં થોડીજ વાર છે. મસજીદોમાં ખાંઝ દેવાનો વખત આવ્યો નથી. પાછત્રી તારીખોનો ચંદ્રમા મંદ પડી ચુક્યો છે. આકાશમાં ચમકી રહેલા તારાઓ પણ એક પછી એક વિદાય થઈ રહ્યા છે. આકાશનું અજવાળું ક્ષગભગ અંધારામાં ભળી ગયું છે. પહેરગીરો અને રોન ફરનારા સીપાહીઓ સવારની વાટ જોતા ઉભા છે મસજીદોના ખાદેમો નમાઝની તૈયારીના માટે પોતપોતાની ફરજ અદા કરવામાં ગુંથાયા છે. કુદરતની મેહરીલમાં સવારની આમદનો શોર થઈ રહ્યો છે. સવાર પણ તે કે જે ઠયામતની રાવાર જેવી, એવી સવાર કે જેની સાંજ થવાની આશાજ રાખી શકાતી નથી અને જેના ભયંકર આક્રતાએ ઉદય થઈને અસ્ત થવાનું નામજ લીધું નથી. આ બધું હોવા છતાં પણ જનગાઝી શહેરમાં આ છેડેથી પેલા છેડે સુધી પુરેપુરી શાંતતા પથરાયેલી છે ત્યાંની બધી વસ્તી આરામની ઉંઘમાં પડેલા છે ચાર તુલ્ય ચુપકીદીનો દોર જામેલો છે માત્ર કેટલાક પહેરાની ચોકીઓ અને મસજીદો સિવાય બીજી જગ્યાએ વસ્તી હોવાની સાબેતી મળતી નથી. દરેક નાનો, મોટો, ઘરડો, જુવાન, સ્ત્રી પુરુષ, લશકરી શહેરી પોત પોતાની પધારીઓ ઉપર પગ ફેલાવીને ઉંઘમાં પડેલા છે અને જ્યાં સુધી લોકોના દિલોને ધ્રુજવનારો ખાંગનો અવાજ “અટલાહો અકબર” મસજીદોના બુઝંદ મીનારાઓ ઉપરથી આવી શહેર અને અસપાસના પહાડી પ્રદેશને નહીં ગળવી મુકે ત્યાં સુધી આ ચુપકીદી દુર થશે નહીં. બેશક અલ્લાહો અઠરના સાદ વિના આ શાંતતા, આ ચુપકીદી દુર થતી નહીં પણ આવી ચુપકીદીમાં એકાએક બુગઝનો સાદ બુઝંદ થયો. તે સાદે શાંત હસ્તીઓ ઉપર ધસરાઈલના સુરનો અસર કરી તેઓમાં હીલચાલ પેદા કરી દીધી. આરામમાં પડેલા લોકો ચોકી પડ્યા અને નીંદના માતેલાઓ પોત પોતાની પધારી ઉપરથી એકાએક ઉઠી બેઠાં. જે સીપાહીઓ પોતાનો

ડરેસ પહેરીનેજ પથારી ઉપર એક ઉંઘ કાઢવા માટે પડી ગયા હતા તેઓ ગભરાઇને જાગી ગયા. પાયદળના સીપાહીઓએ પોત પોતાની બંદુકોને ખાંધ ઉપર રાખી લીધી સંગીતોને ન્યાનમાંથી કાઢી બંદુકો ઉપર ચઢાવા લાંબી સવારોએ તરતજ ઘોડાની લુગામો ઉપર હાથ નાંખ્યો અને કુદીને ઘોડા ઉપર સવાર થઇ ગયા જે તોપચીઓ તોપોની પેટીઓ ઉપરજ લાંબા થઇ ગયા હતા તેઓ ગભરાટના સળખે આંખો ચોળતા બેઠીને તોપોના સંઘા કામને સાફ કરવા માંડી પડ્યા. ગોલાદાગો ગોલાઓના ઢગલા પાસે આવીને અમલદારના હુકમની વાટ જોતાં ઉભા. દરીયા ખાતાના અમલદારોએ દુરખીનો લગાવીને રાતના અધારામાંજ સમુદ્રની તપાસ શરૂ કરી દીધી. લશ્કરી અમલદારોએ પોત પોતાની રીજમેન્ટોને તબ્દારોને હુકમ આપી દીધો પહેરાવાળા વધુ હુશીયારીથી આભુઆભુ નજર નાંખી પોતાની ફરજ બજાવતા ઉભા થઇ ગયા દરીયાઇ ચોકીઓના ચોકીદારો વધુ તેજથી લાઇટ નાંખી સમુદ્રની હીલચાલ તપાસવા તથા કીનારા ઉપરની હાડીઓ અને સ્ટીમ લોન્ચો એક બીજાથી સમુદ્રની હીલચાલ વિશે પાત-ચીન કરવા અને તેની ખબર જમીન વાળાઓને આપી પુરેપુરો તબ્દારી રાખવાની ભલામણ કરવા લાગ્યાં અત્યારે શહેરીઓ બારે ચિંતામાં પડેલા હતા. જેવી રીતે કોઇ માણસ ભય કર સ્વપ્નને બેઠેને ચોકે છે અથવા કોઇ ગામડાનો રહીશ અર્ધા રાતે વાધના આવવાની અથવા તો ઘાડ પાડવાની ખબર સાંભળી બેઠાર બનાતે ઉંઘમાંથી જાગે છે તેવાજ રીતે અત્યારે આ લોકો બ્યુગલનો સાદ સાંભળીને ચોંકી પડ્યા અને એક બીજાને ચાહેરો જોવા લાગ્યા. ઇટાલીયન ઘાડપાકુઓ ઘોળા દીવસે ઘાડ પાડનાર છે એવી ખબર મળેલી હોવાથી કેટલાક માણસ ઉંઘમાંથી જાગતાંજ અગાંસી ઉપર ચઢીને સમુદ્રનો દેખાવ જોવા લાગ્યા અને કેટલાક પાસેની ચોકી ઉપર તપાસ કરવાને દોડ્યા. કોઇ પોતાના પાડોશીને પુછવા લાગ્યો અને કોઈએ રસ્તે જનારથી તપાસ કરવા માંડી. સ્ત્રીઓ બીકના મારે ધ્રુજવા લાગી, અને ધરના ઓરડામાં પેટી ગઇ. કોઇની આંખોમાં આંસુ જમી હતાં તો કોઇ બને હાથોથી જીગરને ધામી મોટેથી શ્વાસ લેવા લાગી, કોઇ રડી રડીને ઠડી રહી હતી કે “હાય હવે શું થશે ?” કોઇએ પોતાના નાના બાળકોને પથારી ઉપરથી ઉઠાવી લઇ છાતી સરસો આંખી દીધો અને પોતાના શોહરને કહેવા લાગી “આસો અધારામાંજ ડુંગર ઉપર બાંધેલા મેરચાઓ તરફ નીકળી જાઓ ” કેટલાકોએ ધરના

ખારણા બંધ કરી દીધા અને ફેટલીકાએ બળતા દીવા હેલવી નાંખ્યા સેંકડોએ પોતાના ધરતી ખારીઓ બંધ કરી લીધી. આવી હાલત દેશી રહેવાસીઓની હતી પરંતુ યુરોપીયનોની હાલત તદ્દન ખરાબ હતી. તેમનો મોટો ભાગ નાસીને જુદા જુદા એકચી ખાતાઓ, દેવળો, રકુલો અને લાયબ્રેરીઓમાં બસાયો હતો અને બાકી રહેલાઓને જ્યાં જ્યાં મળી ત્યાં સંતાવા માંડ્યું, બાપે દીકરાની, શોહરે પ્રતનીની, ભાઈઓએ બહેનોની લગારે પરવા કરી નહીં, નાના નાના બાળકો શહેરની ગલીઓમાં પાપા અને મામા કહેતા નિરાધાર હાલતમાં ભટકી રહ્યા હતા. આપ મત્રણી માખાપ પોતાના જીવના રક્ષણ માટે અમનની જમ્યા શોધવા લાગ્યા અને બિચારા નિર્દોષ બાળકોને નિરાધાર હાલતે મુકી દીધા હતા. આની રીતે શહેરના રહેવાસીઓ અને યુરોપીયન વસ્તીમાં એક આમ બેચેની ફેલાઈ રહી હતી પરંતુ ઇસલામી આગાદીનો ભાગ આવી બેચેનીથી અલગ હતો. તેમનો મોટો ભાગ જીહાદમાં શામીલ થઈ સવાબ મેળવવાના માટે લશ્કરમાં ચાલ્યો ગયો છે અને જે કાંઈ બાકી રહી ગયા છે તેઓ પાઠ પરવર દિગારની જનાબમાં માથું નમાવવા માટે મસજીદોમાં આવી પહોંચ્યા છે અને નમાઝની તૃપ્તિમાં ગુંથાયા છે. સ્ત્રીઓ અને બાળકોની મોટી સંખ્યા પણ શહેરનું રહેવું તજીને પહાડી મોરચાઓ ઉપર ચાંસી ગઈ છે તેથી અત્યારે માત્ર થોડાજ કુટુંબોની સ્ત્રીઓ શહેરમાં મોજુદ છે તેણીઓએ હજુ સુધી ધીરજને મુકી નથી અને ભારે ધૈર્યતાથી જ નમાઝ પાઠ્યરિતે નમાઝો પઠવા લાગી છે. તેણીઓ પોતાના ભાઈ ભાંડુઓની ફતેહના માટે પાક પરવરદિગારની જનાબમાં દોઆ માંગી રહી છે અને પરવરદિગારને ઇસલામની ફતેહ થાય તે માટે આજીજ કરી રહી છે.

ખુગલનો આ પહેલોજ અવાજ હતો જેણે શહેરમાં કથામત ખરપા કરી દીધી હતી. જ્યારે ખુગલનો અવાજ બંધ થયો ત્યારે બે બે ત્રણ ત્રણ મીનીટના અરસામાં જુદી જુદી બાજુએથી ખુગલોના અવાજ આવવા માંડ્યા અને તેની સાથેજ તુરકી લશ્કર તથા અરબ મુજહીદોનોના ટોળાઓમાં એક બાકાયદા હીલચાલ શરૂ થઈ. પલટણો તથા રીસાલાઓ હિલાલી નિશાનના જુડાઓ હાથમાં પકડી ભારે જોશની સાથે ધીમે ધીમે ઉત્તર બાજુના મેદાનની તરફ વધવા લાગ્યા, ગેરતમંદ મુજહીદોના ટોળાઓ હાથમાં લીલા રંગના વાવટા લઈ ખુદાવંદે કરીમની હબ્દના

ગીત ગાતાં ગાતાં તેજ મેદાનમાં આવીને ભેગા થવા લાગ્યા અને આકાશ ઉપર હજુ તો સવારનો પ્રેરપુરો પ્રકાશ થયો નહોતો કે શહેરની ઉતર બાજુએ એક મોટી સંખ્યાનું લશ્કર આવીને ભેગું થઇ ગયું. અમલદારોએ પોતાપોતાની પલટણની કમાન લીધી પાયદળોની હાર બરોબર થઇ ગઇ સવાર ઘોડાઓ ઉપરથી ઉતરીને પાયદળ થઇ ગયા અને બધાઓએ એક હારમાં થઇને આગળ પાછળ તથા આભુખાભુ એક સો એકતાલીસ સફે કાયમ કરી લીધી. જ્યારે આ બધી સફે બરાબર થઇ ગઇ ત્યારે આ ખુદા પરસ્ત લોકોમાંથી એક મન હરણુ મોટા સાદવાળા માણસે પહેલી સફથી આગળ વધી બાંગ પોકારી બાંગીના મુખમાંથી “ અલ્લાહો અકબર ” તું વાકય નીકળ્યું કે હાજર રહેલા હજારો નમાઝીઓએ “ જલ્લ જલાલોહુ ” નો પોકાર કર્યો અને તે બાદ એક સાથે બધા લોકોએ પોતાની ગરદનો નીચી કરી લીધી. બાંગી પોતાના અસરકારક લેહજમાં બાંગ પોકારો રહ્યો હતો અને હાજર રહેલાઓ બાંગના દરેક વાક્યને મનમાં બોલી રહ્યા હતા. જ્યારે બાંગ પુરી થઇ ગઇ ત્યારે એક મોટા સાદ વાળા ઇમામે સવારની નમાઝ પઢાવી અને નમાઝ પુરી થતાં હજુ તો બધા લોકોએ દોઆ માટે હાથ ઉઠાવ્યા નહોતા કે એકબાજી બેજર અઝીઝે પહેલી સફમાં ઇમામની ધાસે આવ્યા અને કામ ચલાઉ ઉભા કરેલા મીમબર ઉપર ઉભા થઇને બોલ્યા.

“ મુજહેદીને ઇસલામ !

આપને ખબર હશે કે જુલમી અને લુટારા ઇટાલીયનો વગર લેવે દેવે અમારા દેશ ઉપર ચઢી આવ્યા છે અને આ દીનના દુશમનો ત્રીપોલીની જુમીમાંથી તવહીદની સલતતનો નાશ કરી તસલીસનો વાવટો યુલ્લંદ કરવા ચાહે છે.

એમાં લગારે શક નથી કે આજકાલ મુસલમાનોની એકમતા તુટી ગઇ છે અને તેમનો દરેક બાજુ બીલકુલ કમજોર છે. પોતાની સલતત અંદર અંદરની ખટપટોના સળખે તથા બહારની કમજોરીના લીધે પાય-તખ્તથી દુર આવેલા ત્રીપોલી દેશમાં પોતાનો બચાવ કરી દુશમનોનો મુકાબલો કરી શકતી નથી તેમજ યુરોપીયન રાજ્યોની ખટપટથી પોતાને

અચાવી શકતી નથી. પરંતુ અલહમ્દે લિલ્લાહ ! પોતાના દીન અને ઇજ્જતે ઇસલામના રક્ષણ માટે મુજહેદીને અરથ હઝારોની સંખ્યામાં નીકળીને અત્રે આવી પહોંચ્યા છે આ ઉપરથી સાબિત થાય છે કે પુરાતન સમયનો તે પવિત્ર લોહી ઇસલામના સંતાનોની રગોમાં હજુસુધી વહી રહ્યો છે જેણે પોતાની શુરવિરતા અને 'અહાદુરી'નો સીકકો આખી દુન્યામાં જમાવી દીધો હતો અને તેમના તે લોહીમાં અત્યાર સુધી તે ગરમી બાકી છે જેની સામે સુધરેલા દુશ્મનોની બચંકર તોપો તથા લોખંડો પોશાક પહેરેલો ડરેડનોટો પીગળીને મીથુની પેડે વહી જશે.

અહાદુરાને ઇસલામ ! અત્યારે આપ સાહેબોનું આ ગંગવર ટોળું જેઠને મારી ખુશાળીનો ઠાંધ પાર રહ્યો નથી અને જ્યારે આપ લોકોની ઇસલામી હમદર્દીનો જોશ મારી આંખોએ નીહાળું છું ત્યારે ખેહદ આ નંદ પામું છું મારું જીવન આનંદના જોશથી ઉભરાઇ જાય છે અને મારું અંતર ખુશીના આવેશમાં સમાતું નથી. હું સાચું કહું છું કે તમારો જીહાદમાં ભાગ લેવાનો જોશ જોધ અને શહાદતના માટેનો ઉત્સાહ નીહાળી મને તવારીખમાં ઇસલામી અહાદુરીની વજુ'વેલી શુરવિરતા યાદ આવી રહી છે. તવારીખમાં સોનેરી અક્ષરોએ જલવાઇ રહેલા પવિત્ર ખનાવો ત્રીપોલીની લુમી ઉપર ફરી નાજ થઇ ગયા છે અને અત્રેના વનવગડાનાવાસી ઇસલામીઓમાં તેજ પવિત્ર ઉત્સાહ પેદા થઇ ગયો છે જેની સામેતી દુનિયાની તવારીખ આપી રહી છે અને ચાલુ સમયની પ્રજા જેને માનની નજરથી જુએ છે તથા ભવિષ્યની ઓલાદ જેના ઉપર મગરૂરી કરશે.

પવિત્ર ઇસલામના સંતાનો !

જે ઉત્સાહ અને જોશ ભરેલા જીવે તમે હુમલો કરનારા દુશ્મનના મુકાબલા માટે અત્રે મેદાનમાં આવ્યા છો તે જોશ અને ઉત્સાહ ઇસલામી સીપાહીઓમાં તેમના અમલદારો શોધશે તો કદી પશુ તેમને મળશે નહીં જે તલવાર આપ સાહેબોની કમરમાં લટકી રહી છે તે તલવારની ચમકથી દુશ્મનોની આંખો આંધળી થઇ જશે એટલે ફરી તેઓ તમારા મુકાબલાની તાબ લાવી શકશે નહીં. મને પુરેપુરી ખાતરી છે કે ઇલાહ લાંબનો જેટલી આસાનીથી ત્રીપોલી ઉપર ઠપ્પે મેળવી શક્યા છે તેટલી

સહેલાઈથી બનગાઝી ઉપર કબજો મેળવી શકશે નહીં કેમકે ત્રીપોલીમાં તેમનો મુકાબલો કરવામાં આવ્યો નથી પણ અહીં ખુદાના હુકમથી છસો તુરકો નવ જવાન અને ચાર હઝાર અરબ મુઝહુદીનો તેમની ખાતર બરદાશ કરવા માટે તૈયાર છે તેમની આબદાર તલવારો દુશ્મનોના માથા કાપવા માટે આનમાં બે કરાર બની રહી છે.

ખહાદુરાને ઇસલામ ! અત્યારે હું આપને એક ખુશખબરી સંભળાવવાને ઉમ્મો થયો છું અને એટલાજ માટે મેં આપ સમક્ષાને નમાઝ પઢવાના લીધે આ મેદાનમાં તકલીફ આપી છે હું અત્યારે જે ખુશખબરી આપને સંભળાવવા માંગુ છું તે આ છે કે હવે આપની અંતરની ઉમંગો પુરી થવાનો વખત આવી પહોંચ્યો છે, તે સમય તદ્દન નજીક આવી પહોંચ્યો છે કે ઇસલામની હીમાયતમાં તમારી તલ્લવાર ખુલ્લું થાય. આપ આપના હરીફોને બતાવી આપો કે જે હથીયારો કૂંડેડના સમયે શહેનશાહ રીયઝના લશ્કરની સામે ઉચ્ચક્રમાં આવ્યા હતા તેજ હથીયારો અત્યારે વીકટરના લશ્કરના કબેજમાં ભોંકવા માટે તૈયાર છે અને આજે પણ તેજ ઇસલામીઓ ઇસલામ ઉપર જીવ કુરબાન કરવા માટે મેદાનમાં આવી શકે છે કે જેઓએ આજથી છસો સાતસો વરસ પહેલાં યુરોપના એક સંપ થયેલા રાજાને સારી પેઠે હંકાવ્યા હતા.

ખહાદુર બિરાદરો ! આપ દુશ્મનોના મુકાબલા માટે તૈયાર થઈ જવો કેમકે હવે આપની પરિસ્થિતિ સમય આવી પહોંચ્યો છે. તે લડાયક બારકસો જે પરમ દહાડે પાછલી રાતે જનરલ કેનાવાએ બનગાઝી ઉપર હુમલો કરવાના માટે રવાના કર્યા હતા તે આજે અત્યારે આપણાં કીનારા ઉપર લંગર નાંખનારા છે હવે થોડીજવાર ઉપર અત્રે આ મેદાનોમાં મોત અને જીંદગીની બેચેનતાણુ શરૂ થઈ જશે અને દુનિઆએ ફાની તથા જન્નતે મોઅક્કલા વચ્ચે સખાઈ જોડાશે કેમકે ધારવા પ્રમાણે દુશ્મનો આજેજ હુમલો કરી દેશે એટલે અમોને તરતજ હુમલાનો જવાબ આપવો પડશે.

મારા ખહાદુરો !

હું અત્યારે હુમલાના બચાવનો બંદોબસ્ત કરું અને આ હઝારો ઇસલામીઓના લશ્કરની જરૂરત પ્રમાણે બેંચણી કરું તે પહેલાં આપને

એક ખુશ ખખરી સંભળાવવાનું મુનાસબ ગણું છું અને ઉમેદ રાખું છું કે મારી પેટે આપ સાહેબો પણ ખુશખખરી સંભળીને આનંદ પામશો. ભાઈઓ ! અત્યારે બે કલાક પહેલાં ઇટાલીના લડાયક ખારકસો આવવાની મને ખબર મળી તે પછી તરતજ મેજર અનવરમેનો એક કાગળ મળ્યો છે જેમાં તેઓ લખે છે કે “ સનોસીઓના એક મોટા લશકર સાથે ખનગાઝીના મોરચાઓ ઉપર હું બહુ જલદી પહોંચું છું અને મારી સાથે આપણા વડા અમલદાર મુનીર પાશા પણ ખનગાઝી આવનાર છે । । ” ભાઈઓ આ ખખરથી મારી હીમ્મતમાં ઘણોજ વધારો થયો છે અને મને આશા છે કે આપ સાહેબો પણ અનલદ ખુશી થયા હશે । ”

મેજર અઝીઝબે એ અહીં સુધી પહોંચીને પોતાનું ભાષણ પુરું કર્યું એટલે આખા લશકરે ખુશાલીના પોદારથી ખનગાઝીનો પહાડી પ્રદેશ ગજવી મુક્યો. અત્યારે હાજર રહેલા બધા લોકો જ્ઞેશમાં લીન બનેલા હતા કે ઇમામે દોઆના માટે જનામે ખારીની દરગામાં હાથ ઉંચા કર્યા તે વખતે ઇમામે ઘણીજ આજીજ અને નમ્રતાથી લશકરે ઇસલામની ફત્હ, ફુશમનેની હાર માટે દોઆ માંગી જે હાજર રહેલા હજારો ઇસલામીઓએ આમીનતા ઉદગારો વચ્ચે વંચાવી લીધી. તે બાદ “ અલ્લાહો અકબર ” ના નાઅરા ખુશ્દ કરતાં બધા લશકરીઓ તે જગ્યાએથી વિખરાઇ પોતપોતાની જગ્યાએ ચાલ્યા ગયા એટલે મેજર અઝીઝ બેકે બધા લશકરની વહેંચણી કરવાનો બંદોબસ્ત કરવા માંડ્યો.

અકરણ પપ

રાજ્યદ્રોહી પિતાનો દેશ ભક્ત પુત્ર,

ખુશ કિસ્મત ફળદ્રુપ વાડીઓ, જેની એક એક રજ આખી આલ-
મની શહેનશાહતથી કીમતમાં વધી જશે, જેનો એક એક તણખલો દુન્યાના
નામવર પાદશાહેના તાજ કરતાં વધુ માનને કાળેલ છે. આકાશના ફિરી-
સ્તાઓ જેની ગવાહી આપશે અને જેમના દર્શન માટે હુરોનાં ટોળાંઓ
ઉતરશે. તે ભુમી અનકરીખ દુનિયાના રાજ્ય દ્વારી મંડળોમાં અસાધારણ
રીતે એક મોટા મથક તરીકે લેખાશે જે શહીદોના પવિત્ર લોહીમાં નહા
ધને “ ખુની વાડીઓ ”નો ઇલકાખ પ્રાપ્ત કરશે, દુનિયાના પવિત્ર માણસો
જેની મોટાઇની કસમ ખાશે અને જેની યાદમાં રાંક પરંતુ દેશ ભક્ત
ઉમ્મતને માનની નજરથી જોવામાં આવશે તથા જેના વૃતાંતના વર્ણન
વખતે સુધારાના હિમાયતી પરંતુ જુલમી પ્રજા ઉપર ફિટકાર કર-
વામાં આવશે.

ખરી ખપોરના વખતે તેજ પવિત્ર વાડીઓમાંની એક વાડીમાં અસીર
કબીલાના શેખ એહમદ સાલેહ અસીરી પોતાના તંબુમાં ખજુરીના ખાટલા
ઉપર બેસી ભારે વિચારમાં પડેલા છે તેમની નમેઝી ગરદન, પેશાની ઉપર
પીંડી કરચોળીઓ અને ચહેરા ઉપર થતો ફેરફાર જોનારને ખતાવી રહ્યો
છે કે અત્યારે તેઓ કોઇ ઉંડા વિચારમાં લીન બનેલા છે.

શેખ એહમદ સાલેહ અસીરના ખાટલાની સામે એક બીજો ખા-
ટલો પાયરેલો છે જેના ઉપર એક કદાવર કદનો નવ જવાન બેઠો છે તેનો
ચહેરો જોવાથી જણાય છે કે તે અસીર કબીલાનોજ હોવો જોઇએ. દેખાવ
ઉપરથી બહાદુરી શૂરવીરતા બાહોશી અને સારા સ્વભાવનો જણાય છે

આ બીજો નવ જવાન પણ પોતાના સાથીની પેઠે કાંઈ ઉંડા વિચારમાં પડેલો છે અને દર વખતે પોતાની સામે બેસતા એકમત સાથેના ચેહરાને ટીકી ટીકીને જોઈ રહ્યો છે એટલામાં એકમત સાથેના ચેહરામાંથી બહાર થઈ ઉંચી નજરે પેલા નવ જવાનને કહ્યું.

“ વાર ! હું આ કામ તમને સોંપુ છું પરંતુ..... ” આટલું બોલી ચુપ થઈ જાય છે એટલે પેલા જવાને પૂછ્યું “ પરંતુ શું ?..... કેમ ચુપ થઈ ગયા ? ”

“ ભાઈ અત્યંત અઝીઝ ! તમે મને સવાળ હાસલ કરવાની તક આપતા તો મોટી મહેરબાની થાત ”

“ આપ ક્યાં થોડા સવાળ પ્રાંત કરી રહ્યા છો ? બધા મુજબે-દીને ઇસલામ ઉપર દેખરેખ રાખવાનું અને તેમની સેવા ચાકરી કરવાનું સવાળ હાસલ કરો છો અને એમની મોટી સંખ્યા લઈને અનકરીમ લડાઈના મેદાનમાં જનાર છો ? ”

“ પરંતુ હું એના કરતાં તે કામને વધુ સવાળનું સમજું છું..... આહ તે નાજાયકને તો હવે બાપ કહેતાં પણ મને શરમ આવે છે. તેણે ઇમાનદારીને બાળુએ મુઠી દેશનું સત્યાનાશ વાગવા માંડ્યું છે અને હવે તો મુસલમાનોને નુકસાન પહોંચાડી ઇટાલીયનોના પ્રપંચોમાં ફસાવવાથી પણ દુર રહેતો નથી. આ દુનિયાની ફાની જીહાજ્જાદીની લાલચમાં ખુદાએ વાહેદના નેક ગંદાઓને તસલીમની ભેટ ચડાવવા ચાહે છે..... (કેરોધાવેશ થઈને).....એ. મક્કલિન ઇસ્લાહીમ ! તારા પાપી કૃત્યોના લીધે મારું જીવ કોતરાઈ ગયું છે.....અગર કરનલ નિશાતબેક મને ત્રીપોત્રી જવા માટે ન રોકતાં તો હું તારો પુત્ર હોવા છતાં પણ આજે મારી પોતાની તબવારથી તારે માથું ઠાપી નાંખ્યા વિના રહેત નહીં અને તારી લાશને ગવરનરોની કુરસી ઉપર બેસાડવાના બદલામાં મારા ઘોડાના પગોથી બરખાદ કરી નાંખત...પણ શું કર ? લાચાર છું.....મારા હાથે મારા અંતરના ઉભરાઓ દયાવી દેવા પડે છે.....પણ કાંઈ હરકત નહીં તને તારા પાપી કામોની અનકરીમ સજા મળશે હું નહીં તો મારો

ખડાદુર ભાઈ અખદુલ અઝીઝ પોતાની તલવારથી તારા તે પત્રોના જવાબ આપશે જે તું મને ફાજખમાં નાંખનારી હકીકતવાળા લખેલો હતો..... ” અહીં સુધી પહોંચીને એકમદ સાલેલ ચુપ થઈ ગયો એટલે અખદુલ અઝીઝે તેને શાન્ત પાડતા કહ્યું.

“ ભાઈ ! આપે વધારે દીવગીર ન થાઓ ઈનશાઅલ્લાહો તઆલા હું બહુજ જલદી આપને ખુશખબરી સંભળાવીશ અને તે મરદુદ મલકિનનું માથું અહીં લાવીને આપના પગો ઉપર નાંખીશ ”

“ પરવરદિગાર તમારી હીમ્મત અને તમારા વિચારોમાં બરકત આપે અને તમને તમારા કામમાં કામચાલ કરે.....હું આહું છું કે તમે આજને આજ આ કામ માટે રવાના થઈ જાવ અને તા. ૨૩ મી અક્ટોબર ૧૯૧૩ ની પહેલાં તેને જહાનમ રસીદ કરી દો એટલે તે દીવસે તે પોતાના પ્રપંચો અને નીમક હરામીના સખએ અમને વધુ નુકસાન ન પહોંચાડી શકે ”

“ ઈનશાઅલ્લાહો તઆલા હું આજને આજ રવાના થઈ જઈ છું પરંતુ તે બદમાશ જે કાંઈ કરવાનો હતો તે તો કરી ચુક્યો ભત્રા હવે એ કરતાં વધુ શું કરી શકશે ? ”

“ નહી હમણાં તેણે કાંઈ પણ કર્યું નથી. આવી રીતે અરબી ભાષામાં ઇશતેહાર છપાવવા તથા ત્રીપોલીના રહીશોને અમારી વિરદમાં ઉશ્કેરવાથી અમારું કાંઈ મોટું નુકસાન થઈ શકતું નથી કેમકે ત્રીપોલી વાસીઓ તેના આ પ્રપંચમાં ફસાઈ પડે એવા નથી. તેમજ તે દક્ષિણ બાબુના ડુંગરાઓના તે નકશાઓ અમને કાંઈ નુકસાન પહોંચાડી શકતા નથી જે તેના કહેવા ઉપરના ઇરાજાવન ઈનજીનીયરોએ તઈયાર કર્યા છે, પરંતુ અમારા લશ્કરની હાલિયાત અને ત્રણપક બદાયસ્તનાં માટે જાસુસોની મારફતે ખબર મેળવીને ઇરાજાવનેને ખાતમી આપી રહ્યો છે તે બેશક અમારા માટે નુકસાનકારક છે. વળી આવતી તા. ૨૬ મી અક્ટોબરના દીવસે અમારા મુકામલાના વખતે કોઈ નવો બુટ્ટો ઉઠાવીને લગાડનો રંગ તદ્દન ફેરવી નાંખવાની કોઈ હાલિયાત કરે તો આપણને ત્રીપોલી સર કરવાના

બદલામાં પાછળ દઢવું પડે માટે એ દીવસ આવવા પહેલાં એનું કાસળ કાઢી નાંખવું બહુજ જરૂરી છે. ”

“ તો ઠીક ત્યારે હું તેને તા. ૨૩ મી આવવા પહેલાંજ મારી નાખીશ...હું હમણાજ ત્રીપોલી ખાતે જઈ છું અને આજે રાતે તેનાજ કેમ્પમાં મુકામ કરીશ. હું બની અસીર કબીલાનો હોવાના સમયે અને તેની સગાઇના સમયે મને કોઈ રોકો શકશે નહીં માત્ર કરતલ ફૂતહી બેઠથી રજા લેવાની છે તે લીધા બાદ તરતજ રવાના થઈ જઈશ. ”

“ તેઓ તમને રજા આપશે ? ”

“ કેમ નહીં આપે ?

“ તેઓ આ કામને બિનકુલ પસંદ કરતા નથી. ”

“ શું આવા દેશ દરોહીના કતલને તેઓ પસંદ કરતા નથી ? ”

“ હા. ”

“ શા માટે ? ”

“ તેઓ કહે છે કે કોઈ દુશ્મનને અપ્રત્ય અથવા દગાથી મારવો બહાદુરી તથા ઇસલામની શાન વિરુદ્ધ છે. ”

“ તો હું જનરલ નિશાત બેકની રજા લઈશ ”

“ તેમનો પણ એજ મત છે એટલા માટે તો તેઓએ મને રજા આપી નહોતી. જો કે મેં તેમને કહ્યું કે હું તેને દગા ફટકાથી ન મારતાં મુકાબલાની લડાઈ કરીને મારીશ ”

“ તો શું જવાબ આપ્યો ? ”

“ કહેવા લાગ્યા કે પહેલાં તો બાપના ઉપર તમારો હાથ ઉઠાવેજ નહીં અને કદાચ ઉઠ્યો તો દુશ્મનોના ટોળામાં જઈને કોઈના ઉપર વાર કરવો પોતાના હાથે મોતના મોંઢામાં જવું છે અને પોતાની ખુદા દાદ શક્તિઓનો વગર લેવે દેવે નાશ કરવો છે કેમકે દુશ્મનોનું ટોળું તરતજ

કેતલ કરી નાંખશે માટે આવી રીતે માત્ર બે ત્રણ માણસોને મારીને મરવામાં શો લાભ ? જો ખુદાએ ખુદી આપી હોય તો પોતાના ગુસ્સાને દગ્ગાવી કાઢ એવી ચાલ ચાલવી જોઈએ કે સાંપ મરી જાય અને લાકડો ન ભાંગે. ”

“ ફરી આપનો શો મત છે ? ”

“ હું એમના મતને મળતો નથી કેમકે મારા મન પ્રમાણે તો આવા માણસને જોમ અને તેમ બહુજ જલદી જહન્નમમાં મોકલી દેવો જોઈએ અને તેમાં પણ ખાસ કરીને જ્યારે તે માણસથી વધુ નુકસાન થવાનો સંભવ હોય ત્યારે તો એકદમ તેને મારી નાંખવો જોઈએ એટલાજ માટે હું તમને કહું છું કે બનતી તાકીદે ત્રીપોલી જઈને તે નાપાકની હસ્તીથી ત્રીપોલીની ભુમીને પાક કરી નાખો અને ઇસલામના ગાઝીઓના રસ્તામાંથી આ ભયંકર માણસને દુર કરો. અલબત્તાં તેને દગ્ગાથી અથવા રૂબરૂ લડાઈ કરીને મારવો એ તમારા મત ઉપર આધાર રાખે છે પણ રૂબરૂ લડાઈ કરવાથી કાંઈ નુકસાન ન થઈ જાય તે માટે ખાસ સાવચેતીની જરૂર છે ”

“ ઇનશાઅલ્લાહ હું તેને રૂબરૂ લડીનેજ જહન્નમ રસીદ કરીશ આ મામલામાં મને નુકસાન થઈ બેસે એની લગાવે પરવા નથી પણ તે છટકી જાય અને હું પકડાઈ જઈં એ ન બનવા પામે તેની ભારે કાળજી રાખવાની જરૂર છે. ”

“ નહીં ખુદા ચાહશે તો તમે જરૂર ફતેહમંદ થઈને આવશો ”

“ ઇનશા અલ્લાહુલ અઝીઝ.....પણ ફતેહી બેકની રજા કેવી રીતે મેળવવામાં આવે ? ”

“ હમણા તમે બા કાયદા રજા લેવાની તમ્બીજ ન કરો. રજા લેવા કરતાં આ કામ કરવું બહુજ જરૂરી છે માટે જ્યારે તમે આ કામ પુરું કરીને આવશો ત્યારે હું પોતે તમને સંભાળી લઈશ. વળી તા. ૨૩ મી પહેલા તમે જરૂર આવી પહોંચશો અને તેટલા સમયમાં તમારી જરૂરત પણ નહીં પડે, આ કામ માટે ચાર પાંચ દીવસનો વખત બહુ છે ”

“ જી હા, ત્યાં વધુ રહીને શું કરવું છે ”

“ તો ફરી ખિસ્મીતલાહ કરો. ઝોઘોરનો વખત આવી પહોંચ્યો. ● માટે નમાઝ અદા કરીને સીધાવો ”

“ જેવી આજ્ઞા ” અખદુલ અઝીઝ એકમદ સાલેહથી વિદાય પતાં બોલ્યો “ ઠીક ત્યારે કું જાઉં છું અસ્સલામો અલયકુમ ”

“ વાઅલયકુ મુસ્સલામ વ હી અમાન અસ્લાહ ”

એક અતી ભેદ ભરેલી ઇસલામી ડીટેકટીવ વાર્તા.

આણુધારી આફત

મી. કુરેશીએ આ વાર્તા સને ૧૯૦૩માં લખી હતી જે તેમના માલેકીપણું નીચે મુંબઈથી પ્રગટ થતાં અલહિલાલ નામના ગુજરાતી માસીકમાં છપાઇ હતી પણ તે માસીક બંદ થઇ જવાના સળંગે ગુજરાતના પ્રખ્યાત ઇસલામી અઠવાડીક પત્ર “ પોલીટીકલ લોમીઓ ” માં દર અઠવાડીએ પ્રગટ કરવામાં આવી હતી, જેને મજકુર પત્રના હજારો વાંચકોએ એકે અવાજે વખાણી છે.

આ વાર્તાનું વળું એવી સરસ અને ભેદી રીતે ગોઠવવામાં આવેલું છે કે વાંચવી શરૂ કરતાં પુરી કર્યા વીના ચેન પડતું નથી. ગુજરાતના ઇસલામી કુટુંબોનું બદમાશોના હાથમાં સપડાઈ પડવું અને એક ઇસલામી ગ્રેજ્યુએટનું મુનના આરોપમાં પકડાવું પણ પ્રખ્યાત ડીટેકટીવ બહાદુરખાનની કુનેહ ભરી ચાલાકીથી અંતે સાચાની ફતેહ થાય છે ઇસલામી કુટુંબને લગતી ડીટેકટીવ વાર્તાઓમાં આ વાર્તા ખાસ વાંચવા લાયક છે.

કીમલ આઠ આના પોસ્ટેજ જુદું

પ્રકરણ પદ મું

બચંકર આરોપ.

“... ડયુક કારનીવાયલ ! અત્યારે આપ અહીં ક્યાં ? ”
“ માફ કરજો જનરલ સાહેબ ! ” ડયુક કારનીવાયલે દીવગીરી
બરેલા સાદે કહ્યું. “ મેં આપને ક વખતે આવીને તકલીફ આપી છે
પણ શું કરું ? હું મારી ચિંતાઓના સમગ્રે લાયક છું ”

“ ઓહ નો માય લોડ ” હસ્તા ચહેરે શેકહેડ કરી પોતાની પાસેની
કુર્સી ઉપર બેસાડતા જનરલ કેનાવાએ કહ્યું “ આપ ખુશીની સાથે
પધારો, આપનો દરેક હુકમ જાળવી લાવવા માટે સેવક દર વખતે તૈયાર
છે. માત્ર આવડી મોટી રાતે આપે તકલીફ લીધી તે માટે મેં કહ્યું
છે કહાય આપે ચીડી મોકલી દીધી હોત તો હું પોતે હાજર થઈ
જાત.....બાર હવે ફરમાવો આપની પુત્રીનો કાંઈ પતો લાગ્યો ? ”

“ ના હજી સુધી કાંઈ પણ ખાતમી મળી નથી ”

“ મોકલેલા જાસુસો પણ પાછા આવ્યા નથી નહીં તો તેમની
મારફતે કાંઈ અખર મળતી ”

“ હું પણ તેમનીજ વાટ જોવામાં દીવસો ગુજારી રહ્યો છું નહીં
તો મને અહીં લગારે સારું લાગતું નથી, રાતને દીવસ બેચેનીમાં
પસાર થાય છે ”

“ બેશક બેચેનીમાં પસાર થતાં હશે ” જનરલ કેનાવા ડયુક કાર-
નીવાયલના દુઃખમાં ભાગ લેતાં બોલ્યો “ અવશ્યકતઃ દુઃખ કાંઈ જેવું
તેવું નથી તેમાં પણ મીઠાના જેવી વહાલી અવલાદની જુદાઈનો જીગર

જખમી કરી નાંખવાને પુરતી છે કેમકે આખી. જાંગીમાં એક મીની દના માટે પણ આપે તેણીને પોતાની નજરો સામેથી કદી જુદી કરી નથી.”

“ અરે જુદી તો કેવી રીતે કરે ? ” કારનીવાપલે રડતા સાહે જવાબ આપ્યો “ એ મારી જાંગીનો આધાર હતો એને જોઈને હું જીવતો હતો હાથ, મને શી ખગર કે ત્રીપોલી પહોંચીને મને આ ન ખમી શકાય તેવો સદમો ઉઠાવવો પડશે. અગર જો અહીં આવીને આવું દુઃખ ઉઠાવવું પડશે એવી ખગર હોત તો હું ત્રીપોલીમાં આવવાનું કદી નામ પણ લેત નહીં. ”

“ હું આપની દીલગીરીમાં અંતઃકરણ પુર્વક જાગ લઉં છું. આપ લગારે ધીરજ ધરો, ખુદા ચાહશે તો મીઠાના સહી સમામત મળી આવશે ”

“ તેણી જીવતી છે એટલીજ મને ખગર તો મળી જાય હું ધીરજ ધરીને ખેસું અને તેને મેળવવાની જીવતોડ કાશીય કરું પરંતુ ચાલુ સ્થિતી એવી છે કે તેની લગારે ખગર મળતી નથી તેણી જીવતી છે કે સમુદ્રમાં ડુબીને મરી ગઈ અથવા અરબોના હાથમાં કેદ પકડાય છે તેની ખાતમી મળે તો કાંઈક ધીરજ વળે નહીં તો ધીરજ મળવી મુશ્કેલ છે. ”

“ માય લાડ ! તેણી સમુદ્રમાં ડુબીને મણું પામી છે એ વાત હું કદી પણ માની શકતો નથી કેમકે જો તેણી ડુબી ગઈ હોત તો ખીજા હોડીવાળાઓની લાશોની પેઠે મીઠાના અથવા તેની હાસી કેટેરનાની બેમાંથી એકની તો જરૂર લાશ હાથ આવતી પરંતુ ખન્નેમાંથી એકનીએ લાશ હાથ આવી નથી. તેથી તેણી જીવતી છે અલગતાં હુમલો કરનારા અરબો તેણીને પકડીને લઈ ગયા હોય તો તેમાં કાંઈ અજ્ઞય થવા જેવું નથી કેમકે સમુદ્રથી ધણા છેડા ઉપર પેઝા ચારે ઈંદાલીયન સીપાહીઓની લાશોની પાસેથી કેટેરનાની ટોપી મળી આવી છે જે સીપાહીઓ તેજ રાતે દુશમનોના હાથથી માર્યા ગયા છે કહાય એમ પણ હોય કે જે અરબો મીઠાના અને કેટેરનાને પકડીને લઈ જતા હોય તેમનીજ સાથે એ ચારે સીપાહીઓને લડાઈ થઈ હોય અને તેમાં તેઓ માર્યા ગયા હોય ? ”

જનરલની વાતનો ડુકે જવાબ આપ્યો નહોતો કે એટલામાં એક લશ્કરી અરદલીએ અંદર આવી જનરલને કહ્યું.

“ મેજર બ્રેડો બહાર ઉભા છે અને અંદર આવવાની રમ માંગે છે ”

“ આવવા દો ” જનરલે જવાબ આપવાથી અરદલી બહાર ગયો એટલે ડુકે પુછ્યું.

“ ખેરીયત તો છે ને ? અર્ધી રાતે મેજર કેમ આવ્યા હશે ? ”

“ જરૂરી કામ વિના અત્યારે શા માટે આવે ? જે હશે તે હમણાં જણાઇ આવશે. ”

જનરલે આ વાક્ય પુરંજ કર્યું હતું કે મેજર બ્રેડો તંબુમાં દાખલ થયો અને લશ્કરી સલામ કર્યો તે બાદ જનરલના ઇશારાથી ફરસી ઉપર બેઠક લેતાં મેજરે કહ્યું.

“ હું અત્યારે એક જરૂરી કામ માટે આવ્યો છું ઇબ્રાહીમ અસીરે હાલને હાલ એ અગત્યની ખબર આપને પહોંચાડવાની તાકીદ કરેલી હોવાથી મે અત્યારે અર્ધી રાતે આપને તરદી આપી છે ”

“ મને કંઈ તકલીફ થઇ નથી પણ તેણે કંઈ ખબર મોકલી છે તે જલદી કહો. ”

“ ઇબ્રાહીમનો નજીકનો સગો અને આપનો બાહોશ નસુસ જમીન અસીરી પણ કેદ થઇ ગયો ”

“ અરે આ શું ? જનરલ અજાબની અને અફસોસથી પોકારી ઉઠ્યો. “અફસોસ ! પણ જેર જ્યાં બીજા પકડાયા ત્યાં આ એક વધુ ”

“ અને તેને ઇબ્રાહીમના દીકરા સામેલે કેદ પકડી લીધો ”

“ હું તો પહેલાંથીજ કહેતો હતો કે સાલેક કાષ્ઠમાં આવનાર માણસ નથી અને તેટલાજ માટે તેની સાથે પત્ર વ્યવહાર કરવા સાર તેને મનાઈ કરી હતી તથા જમીલને પત્ર લખને મોકલવા માટે તો ખાસ કરીને ના કહ્યું હતું પણ તેણે માન્યું નહીં અને તેજ થયું કે જેની હું બીજા રાખતો હતો.....વાર એતો કહો કે આ ખખર કેવી રીતે મળી ? ”

“ બની અસીરનો બીજો જસુસ આસિમ આજે સાંજે પાછો આવ્યો છે તે ત્યાંની સઘળી હકીકતનું વર્ણન કરનાં કહે છે કે તુરકો બહુ મોટી લડાયક હિલચાલની તકવારીમાં ગુંથાયા છે પણ તેઓ આ બધી તકવારીઓ શા માટે કરી રહ્યા છે તેનું કાંઈ કારણ જણાયું નથી, તોએ તેની ધારણા એવી છે કે તેઓ ત્રીપોલી ઉપર કોઈ બંધકર હુમલો કરનાર છે એટલા માટે જલદીથી બંદોબસ્ત કરવા સાર ઇચ્છાહીમ અસીરે મને આપની પાસે મોકલ્યો છે. ”

“ તે પોતે કેમ ન આવ્યો ? ”

“ તે જસુસે તેને ખખર આપી છે કે એક અભયો માણસ આજે ત્રીપોલીના ગરબી મહેલ્લામાં દાખલ થયો છે જે ગીરવાનની તરફથી આવેલો છે અને તુરકીઓનો જસુસ જણાય છે. વળી પોતે ઇચ્છાહીમને પણ ખખર મળી છે કે આજે રાતે ગરબી મહેલ્લાના અરબ રહેવાસીઓ એક છુપી સભા ભરનાર છે તેથી તેણે પોતે તો તે મહેલ્લા તરફ સમાની ખાતમી મેળવવા માટે જવું મુનાસબ જાણ્યું નહીં પણ આ જરૂરી ખખર આપને પહોંચાડવા માટે મને અહીં મોકલી દીધો ”

“ છટ નોનસન્સ ” જનરલે બે પરવાઘથી કહ્યું. “ તુરકો બિચારા શું હુમલો કરશે ? તેઓ તો બે બે ત્રણ ત્રણસોની ટોળીઓ બની રાતે ધાડ પાડવાનુંજ સમજે છે. તેઓમાં શક્તિજ ક્યાં છે કે મુકાબલામાં નીકળે. આજ સુધી તેઓ મુકાબલામાં નીકળીને લડ્યા છે ? ના, કોઈ દિવસ પણ નહીં ફરી આસિમને મળેલાં ખખર તદ્દન જીક હોવી જોઈએ તેણે ત્યાંની કેટલીક ઉપવચ્ચ હાલત જોઈને આવા હવાઈ કિંલ્લા બાંધ્યા હશે. ”

“ કદાચ એમ પણ હોય ” મેજર બોલ્યો “ પરંતુ સાવચેતીના માટે બંદોબસ્ત કરી રાખવામાં આવે તો શું હરકત છે ? ”

“ ના કાંઈ દરકત નથી ” જનરલે કહ્યું “ દક્ષિણ ખાલુની ભાષન મળ્યુત કરવા માટે તથા આગળની ચોકીઓ ઉપર બરસાગેલેરી રીજમેન્ટોની નીમણુંક કરી પહેલાં કરતાં વધુ હુશીયાર રહેવા સાર સવા-રમાં જ બધા અમલદારોને ઓરડર આપી દઇશ ”

“ પરંતુ જનરલ સાહેબ ” મેજર તથા જનરલની વાતચીત જ્ઞાન પુવક સાંભળ્યા બાદ ડ્યુક કારનીવાયલે કહ્યું. “ એક અનુભવા માણુ-સનું શહેરમાં આવવું અને છુપી સભા થતી એ લગાર ચિંતાથી ભરેલી વાતો છે. ”

“ અનુભવા માણુસો તો દરરોજ શહેરમાં આવતા રહે છે તેથી તેમને રોકી દેવામાં આવે એવો બંદોબસ્ત તો બિલકુલ થઈ શકતો નથી અલબત્ત કુપી સભા ભરવાની હીલચાલ કાંઈ અર્થ સુચક છે પણ ઇશ્વા-હીમ તપાસ કરશે અને જો કદાચ નુકસાન કરતાં હશે તો તેનીજ સજાહથી તરતજ બંદોબસ્ત કરવામાં આવશે. ”

મેજર બ્રેડો ? તમારા બીજા જમસુસોની કાંઈ ખબર મળી કે ? તેઓ ક્યાર સુધી પાછા ફરશે ? ”

“ મેજર બ્રેડો ડ્યુક કારનીવાયલના સવાલનો જવાબ આપતા આહ-તોજ હતા કે જનરલે કહ્યું. ”

“ હા મેજર ! કાંઈ તેમની હાલતની પણ ખબર પડી કે ? તેઓએ બહુજ વાર લગાડી. ક્યાંક તેઓ પણ કેદ તો નથી થઈ ગયા ? ”

“ કેદ થતાં શું વાર લાગે છે. તુરકો આ મામલામાં મોટા બાહોશ છે તેથી કદાચ પકડી પણ લાધા હોય ? ” મેજરે આટલું કહ્યા બાદ ડ્યુકને કહ્યું “ મેં આપની દીકરીના માટે એક ખબર સાંભળી છે પણ તે કેટલે દરજે સાચી છે તે હું કાંઈ કહી શકતો નથી તો પણ તે કહેનાર માણુસ ભરસાવાળો છે ફરી તો ખુદા જાણે ”

“ તે ખબર શું છે જલદી કહો ”

“ ખુદા કરેને આ વાત જુદી હોય ” મેજરે બનાવટી હતથી કહ્યું
“ નેર એવો માણસ તો નથી. ”

“ શું ? શું ? તેણે કાંઈ બદમાશી કરી છે ? ”

“ એનાજ પાપી કૃત્યો માટે સાંભળ્યું છે ”

“ કયા પાપી કૃત્યો ? ” ડયુકે મબરામને બોલ્યો “ લગાર ખુદા-
સાથી કહો ”

“ મીલાના નેરની ભોમ થઈ પડી છે ”

“ હાય ! ” હાયકારો નાંખતાં ડયુકે કહ્યું “ તેઓ બંને તો
ખીજને બારે ચાહતા હતા તેમાં આ શું થયું ? ”

“ આ બધું ચાહવાનુંજ પરિણામ આવેલું છે. ”

“ આ વાતથી મને બારે બેચેની થઈ છે માટે લગાર વિસ્તાર
રથી કહો ”

“ આપ કલાગસને ઝોળખો છો ? ”

“ હા, હું તેને સારી પેઠે પીછાણું છું. ”

“ અને તે તેજ તાતથી ગુમ થએલો છે એની પછુ આપને ખં
બર મળી છે ? ”

“ હા, મને ખબર છે ”

“ પછુ જાણ્યામાં મીલાના કલાગસને ચાહતી હતી એ વાતથી આપ
કદાચ અંજણ છો ? ”

“ હા હું અંજણ છું પરંતુ આપ કહો છો તો ખરી વાત હશે ”

“ હું કહું છું તે બિલકુલ સાચુંજ છે ” કાવક મોહું રાખીને મેજર બોલ્યો. “ મીલાનાને નેર તથા કલાગસ બંને જણા ચાહતા હોવાથી તેઓ બંનેમાં બારે દુશમની જન્મ પામી હતી વળી અત્રે લડાઈમાં તેઓએ દેશભક્તિના સંખ્યે કાંઈ ભાગ લીધો નહોતો પરંતુ માત્ર મીલાનાને માટેજ વોલન્ટીયર બનીને આવ્યા હતા ”

“ કદાચ એમ પણ હોય ” ડ્યુકે ધીરજ બોધ દેતાં પુછ્યું “ ફરી શું થયું ? ”

“ જે સંજો મીલાના ગુમ થઈ છે તેજ સંજો સમુદ્રની સહેલગાહે જવા સાર બંનેમાં તકરાર થઈ હતી ” મેજરે લગાર અચકાતાં કહ્યું “ મને તકરારની ખુલાસાવાર હકીકત માલમ પડી નથી અને તકરાર કેમ થઈ અને તેનું કારણ શું થયું તેમજ હોડીમાં કાણ કાણ ગયું તેની પણ ખબર નથી. પરંતુ તેજ તકરારના પરિણામે જોરાવર હરીફ નબળા હરીફનો ભોગ થઈ પડ્યો એ હું સારી પેઠે જાણું છું ”

“ એટલે ? ” ડ્યુકે સાદાપથી પુછ્યું “ જોરાવર કાણ અને નબળો કાણ ? ”

“ જે જીવતો રહ્યો તે જોરાવર અને જે ગુમ થયો તે નબળો ? ”

“ લમે કહ્યો છે તેને જોતાં તો નેર અને કલાગસ વચ્ચે તકરાર થઈ હતી પણ મીલાનાએ તેમનું શું બગાડ્યું હતું ? ”

“ કદાચ એમ પણ હોય કે તે વખતે મીલાનાએ કલાગસની તરફેણ કરી હોય. ”

“ તો શું નેરએ બધા જણાને સમુદ્રમાં કુખાવી દીધા ? ”

“ એ સંબંધમાં હું કાંઈ કહી શકતો નથી ” મેજરે કાનો ઉપર હાથ મુકતા કહ્યું “ તેણે સમુદ્રમાં કુખાવ્યા કે બીજી કાંઈ જગ્યાએ એ કાંઈ ચોક્કસ કહેવાય નહીં પણ તેમની સાથે એવો વર્તાવ કર્યો છે કે અત્યાર સુધી તેઓ ગુમ છે ”

“ પણ આ બધી હકીકત આપને કાણે કહી ”

“ નેરના ખાસ જીવનન મિત્ર ઉવમેડે અને ઉવમેડને ખાસ નેરએ કહી હતી. ”

આ સાંભળી ડચુકના ગુસ્સાનો કાંધ પાર રહ્યો નહીં તેનો મારું સાલચોળ થઇ ગયો હતો એટલે આંખોમાંથી ગુસ્સાની જવાબી કાઢતાં બોલ્યો

“ ઓ અભાગ્યા નેર ! શું તું આવો કરપીણ છે ? શું તું આવો ધાતકી છે ? તને નિરાધાર અળખા જાતી ઉપર પણ દયા ન આવી અરે તેના ઉપર દયા ન આવી તો ન આવી પણ તે મારા કાપનો પણ વિચાર ન કર્યો. ઓ બદમાશ ! તેં ધણુંજ ધાતકી કૃત્ય કર્યું છે..... તારૂં આ કૃત્ય કદી પણ માફ નહીં થઇ શકે નેવું છે ? ઓ પાપી તેં પોતે આ પાપી કૃત્ય કરી અને તદ્દન બનાવટી ખખર આપવાની હીમ્મત કરી ? ફીટકાર છે ધોકાર છે..... ”

“ માય લોડ ! બગાર ધીરજ ધરો ” જનરલ કેનાવાએ ડચુકને શાન્ત પાડતાં કહ્યું. “ બે આ કામ નેરનો હશે તો હું તેને સખતમાં સખત સજા કરીશ ”

આટલું બોલ્યા બાદ જનરલે એકાદ મીનીટ સુધી કાંધ વિચાર કરીને મેજરને પુછ્યું.

“ વાફ વિગતવાર હકીકત કેવી રીતે માલમ પડશે ? ”

“ ઉવમેડ અને કેપ્ટન ઓગરટનને પુછવાથી જણાઇ આવશે, ઓમ-સ્ટને ઉવમેડની વાતોને ટેકા આપ્યો છે. ”

“ શું ઓગરટનને પણ આ વાતની ખખર છે ? ”

“ જી, હા, તે પણ ઉવમેડની વાતને પુરા ભારની સાથે ટેકા આપે છે ”

“ ત્યારે તો આ વાત સાચીજ હશે ? ”

“ જી હા. સાચીજ છે ” મેજર ખાત્રી આપતાં બોલ્યો “ વાતમાં જો કે દર્શનિક પુરાવો મળી શકતો નથી તો પણ મને તો આ વાતમાં લગારે જીઠ હોય તેમ જણાતું નથી- પુરાવો ન રહે તેટલા માટે તેણે આશાકી કરીને બંને હોડીવાળા તથા કેટેરનાને સમુદ્રમાં હડસેલી દષ્ટ હમેશના માટે ચુપ ઠરી દીધા છે ”

“ પણ તમેજો આ વાત ક્યારે સાંભળી ? ” જનરલે પુછ્યું.

“ આજેજ સાંભળી છે ”

“ ફરી એના સખાંધમાં કાંઈ વધુ તપાસ કરી ? ”

“ જી નહીં મને અત્યાર સુધી પુરસ્કદ મળી નથી તેમજ આપના તરફથી તપાસ કરવાનો હુકમ પણ મળ્યો નહોતો. ”

“ ઠીક ત્યારે અબ ઘડી લશકરી પોલીસના ઉપર હુકમ કાઢવામાં આવે કે તેઓ નેરને પોતાના કચ્છમાં લઈ બહુજ જલદી તપાસ શરૂ કરે, અને આ વાતની પુરેપુરી ખાતમી મેળવી રીપોર્ટ મોકલે. ”

“ મી. બ્રેડો ! આ સખાંધમાં જેમ બંને તેમ જલદી કોશીશ શરૂ કરજો ” ક્યુક આંખના આંસુ રમાવથી નુછતાં બોલ્યો “ આજ આજુ તો દુર્ભાગીની ખાતમી મેળવવા માટે તો કાંઈ કરવું બંધાયે ”

“ આપ ધીરજ રાખો ” છાતી ઉપર હાથ મુકી ખાત્રી આપવાતાં મેજર બોલ્યો “ હું ખરા અંતઃકરણ પુર્વક આપના હુકમને બળવી લાવીશ અને આપને એને લગતી બધી હકીકત પુરી પાડીશ ”

“ થેંક્યુ ! ”

આ વાતમીત પછી ત્રણે જણા દિલગીર ચહેરે જીતા પડ્યા.

પ્રકરણ ૫૭ મું.

નહાસબાની તૈયારી.

“ શું જમીન ! સુષ્ઠ ગયા ? ”

“ જ નહી, કોણ ? નસીર ! ”

“ હા હું જ છું ”

“ અરેરે અંધારાના સખમે દેખાતું પણ નથી ” ધીમા સાહે નસીરના શરીર ઉપર હાથ ફેરવતાં જમીને કહ્યું “ મેહમાન ખાનાની બહાર સારી પેટું રોશની રાખવામાં આવી છે પણ ખાસ કરીને મેહમાનખાનામાં આવું અંધાર ઘેર રાખવામાં તુરકાનો શો હેતુ હશે ? ”

“ હવે આ વાતોને ખાનુએ મુકા ” જમીનની પાસે બેસી જઈ ધણાજ ધીમા સામે નસીરે કહ્યું “ કહો હવે તમે તપપાર છોને ? વખત આવી પુગ્યો છે. ”

“ હું તો બિનકુલ તપપાર છું પણ હજી ડેરવેલો વખત થયો નથી ”

“ હવે તેમાં વારજ કેટલી છે ? હમણા અઢી વાગ્યા હશે અને આપણી વચ્ચે ત્રણ વાગ્યાનો વાયદો થએલો છે ! ”

“ હા, એમજ છે પણ બહાર આવી જાય તો ચાલીએ ”

“ તે હજી સુધી કેમ નહીં આવ્યો હોય ? ”

“ કદાચ સુષ્ઠ ગયો હશે ? ”

“ નારે, પોતાની પથારી ઉપર તો નથી, હું હમણાંજ તેને જોઇને આવ્યો છું ”

જણ્યામાં તે પહેરા વાળાને જોવા બથા વાવઢા પ્રમાણે રસ્તાને બંદોબસ્ત કરવા માટે ગયો હશે. ”

“ પહેરાવાળાને હું જોઈ આવ્યો, પરંતુ તેનો ત્યાં પતો નથી ”

“ ફરી નસીર ! તે ક્યાં ગયો હશે ? ”

“ જણ્યામાં રસ્તાની તરફ ગયો હોય ”

“ વાર ! પહેરાવાળાના શા હાથ છે ”

“ બપો પહેરગીરો જાગે છે અને બહાર રેશની પણ અગજગીત છે ”

“ ફરી ? ”

“ ફરી શું ? જાહેર આવે તો બંદોબસ્ત કરીએ ”

“ હીક, પણ તમે કલાગસની પાસે ગયા હતા ? શું તે તમ વાર છે ? ”

“ તે તો આવવાને સાફ ના પાડે છે ”

“ એનું માંઝ કારણ ? શું તે આ સંક્રમમાંથી છુટવા નથી આવતો ? ”

“ જણ્યામાં ઇટાલીયન કેમ્પમાં કોઈ ગુનોહ ફરીને આવ્યો છે તેથી તે અહીંથી ઇટાલીયન કેમ્પમાં જવાને સાફ ના પાડે છે ”

“ ખીઠણ લાગે છે ” જમીને કલાગસની તરફ અણગમે જાહેર કરતાં નસીરને કહ્યું. “ નહાસવાની કોશિય કરતાં પકડાઈ જાય એ ખી-કના બીધે ના પાડતો હશે ? ”

“ મેં તેને સારી પેઠે સમજાવ્યો અને ક્ષાંભત રાખવાને માટે ધણું કઠકું પણ તે કેમે કરીને રાજ થતો નથી ”

“ જવાદો બદમાશને, અહીંજ મરવાદો, એવા ખીકણના સખએ રખેને આપણે સપડાઇ જઇએ.....કદાચ તે ઇટાલીયન બાળા હોત તો આપણે તેને જરૂર સાથે લઇ જતા. ”

“ કોને, કેટેરનાને ? કાણુ જાણે નદીમ આદ્રંદીએ સવારમાં તેણીને ક્યાં મોકલી દીધી ”

“ ધણીજ સુંદરબાળા છે ? ”

“ એ કાણુ છે તે તમે જાણો છો ? ”

“ માત્ર એટલુંજ જાણું છું કે ઇટાલીયન સરદારોમાંના એકાદ સરદારની ઢાંસી હતી એ સિવાય ખીલું કંઇ જાણતો નથી. અલગતાં ને તેણી આપણી સાથે હોત તો વધુ હાલતની ખાતમી મળતી ”

“ સાથે લઇ ચાલવાનું પણ હીક કઠકું ? ”

“ કેમ બસા કંઇ હરકત છે ? ”

“ બસા માણસ ! આવા સમયે કોઇ સમજી માણસ અી જાતીને સાથે લઇ જાય છે કે આપણે લઇ જતા, કાણુ જાણે કેવાં કેવા સંકટોમાંથી આપણે પસાર થઇશું. તે ગિચારી આપણો સાથ ફેરી રીતે આપી શકતી ? એ ઉપરાંત તેણીના સાથે હોવાથી આપણે તરતજ ઓળખાઇ જતા અને રસ્તામાં કોઇ અરજા જોતો તો તરતજ પકડી લેતો ”

“ ચાલો હવે રહેવાદો, તે ગિચારી છેજ ક્યાં ? અગર સાથે હોત તો જોઇ લેતા ”

નક્ષીર અને જમીલ વચ્ચે ધણીવાર સૂધી આવીજ વાતો થતી રહી. જ્યારે ત્રણના બદલામાં સવા ત્રણ વાગી ગયા અને તે વખત સૂધી જાહર

ન આવ્યો તો તેઓ કાંઈક ગમરાયલાં લાગ્યા. થોડીવાર પછી નસીરે જમીસને કહ્યું.

“ જાફર તો અત્યાર સુધી આવ્યો નહીં માટે કહો હવે શો વિચાર છે ? ”

“ હું શું કહું તમે જે મત આપો તે પ્રમાણે કરો ? ”

“ મારા ધારવા પ્રમાણે હવે એની વાટ જોવી નકામી છે ”

“ એ તમે જાણો જે મુનાસઝ લાગે તે કરો ”

“ મારો ધરાદો તો એજ છે કે અત્યારે મજેલી તકને ગુમાવવી ન જોઈએ. ”

“ જો એવીજ ઇચ્છા છે તો ચાલો હું તમારી સાથે હું જાફરને કીસમતના આધારે મુકો એના નસીબમાં છુટકારો મેળવવાનું હશે તો આવી જશે નહોં તો જે થશે તે બોગવી લેશે, ”

“ જસ એજ મુનાસઝ છે કે તેની વાટ ન જોતાં ચાલવું જોઈએ જે માણસને પોતાની ચિંતા ન હોય તેની ખીજ લોકો શું મદદ કરી શકે છે ? આપણે મુકરર કરેલા વખતે અહીંથી જનાર છીએ તેની તેને ખબર આપી દીધી હતી તેમજ એક મીનીટ પણ નકામો ન ગુમાવવો બલકે જે ચાર મીનીટ પહેલાજ પહોંચી જવાનું કહ્યું હતું છતાં પણ તે આવ્યો નહીં તો ફરી તેને પડતો મુકીને ચાલો, કાશુ જાણે ક્યાં ચાલોપ થઈ ગયો છે તેની પથારી ઉપર પણ નથી. ”

“ ન હોય તો હવે તેનું નામ મુકો અને ખુદાનું નામ લખને ચાલો ”

આટલી વાતચીત પછી ઇટાલીયન કેમ્પના આ બંને જાસુસો જેઓ તુરકી કેદમાં સપડાયા હતા તેઓ ત્યાંથી ધીમે ધીમે આગળ વધ્યા અને ફરી એકવાર વધુ જાફરને જોવા માટે તેની પથારી ઉપર ગયા પરંતુ જ્યારે તેઓએ તેની પથારી તપાસી તો તે બિલકુલ સુની હતી અને તેનું ક્યાંએ

ઠેકાણું નહોતું હેવટે તેઓ તેની મુલાકાતથી નિરાશ બની આગળ વળ્યા અને ધણીજ સંભાળથી ધીમે ધીમે ચાલતાં ચાલતાં તંબુની પછવાડે પહોંચ્યા અહીં આવીને તેઓએ પોતાને સત્તામતીની જગ્યાએ જોયા પણ સામેની રોશનોના પ્રકાશમાં તેમના સફેદ લુગડા જોઈને પહેરાવાળાઓ પારખી ન લે તેટલા માટે તેઓએ પોતાના શરીર ઉપરના લુગડા ઉતારી નાંખીને તેની ગાંસડી ખાંધી લીધી અને. માત્ર એક લાંબોટી રહેવા દીધી તે બાદ નસીરે ભોંય ઉપર હાથ ફેરવીને ઝીંક તેજ ધારવાળી વસ્તુ ખોળી કાઢી અને તેને પોતાની ગાંસડીમાં ખાંધી લેતાં ધીમા સાદે જમીનને ઠહ્યું.

“ હવે તમે મારી પાછળ ચાલ્યા આવો હું અહીંની બધી જગ્યાઓને પારખી ચુક્યો છું માટે મારી સાથે એક શબ્દ પણ ન બોલતા પાછળ પાછળ આવો ”

નસીરના આ બોલવાનો જવાબ ધણીજ ધીમા સાદે ‘ બહુ સારું ’ આપી નસીરની પાછળ ચાલવા લાગ્યો થોડીવાર સુધી તો આ બંને જણા રાવટીઓની જડમાં હાથ ટેકી અને ધુંટણ મંડીએ પડી કુતરાની ચાલે ચાલતા રહ્યા અને જ્યારે ચાલતાં ચાલતાં રાવટીઓની હેવટની હાર આગળ પહોંચ્યા ત્યારે નસીરે રાવટીમાં ઠાણું કરી આમ તેમ નજર નાંખી અને જ્યારે તેણે સામે એક ભુત્તંડ કુગર જોયો ત્યારે એક લાંબો શ્વાસ લઇને બોલ્યો.

“ કુંગરના ઉપર જે પહેરો બરે છે તે તો બિલકુલ ઉંઘી ગયો છે તેમજ તે અહીંથી દુર છે પણ લગાર તમે અહીંજ ઉભા રહો હું આગલા બાબુના પહેરાવાળાની હાલત જોઈ આવું કેમકે આપણને આ પહેરાવાળાઓની વચ્ચેથી પસાર થવાનું છે આ કુંગર અમોને પોતાની ઓથમાં ધુપાવી લેશે ”

જમીન ત્યાંજ ઉભો થઈ ગયો એટલે નસીર પ્રથમની પેઠેજ તેજ ચાલે ધીમે ધીમે આગળ વળ્યો અને પાંચ મીનીટ સુધી આમતેમ જોઈને પાછો આવ્યો તે બાદ જમીનને કહેવા લાગ્યો.

“ દેસ્ત જમીન ! આ તક તો ધણીજ ઉત્તમ મળી છે અને પહેર

રાવાળો પણ ઉભે છે મારે જો આપણે લગાર હુશીયારીથી કામ લઇએ તો ધણીજ આસાનીથી બહાર નીકળી શકીએ છીએ ”

“ તો ફરી એમાં વિચાર શું કરો છો ચાલો જલદી કરો ”

તરતજ નસીરે પોતાની ગાંસડીમાંથી તે તેજ ધારવાળી વસ્તુ કાઢી અને તેની નોકથી રાવટીના કાણાંને મોટો કચો અને તે બાદ પાંચ છ મીનીટની કાશીશથી એક માણસ બહાર નીકળી શકે એટલું બાકાર પાડ્યું આવી રીતે રાવટીને ફાડી તેણે બીજાવાર પહેરાવાળાને જોયો જે પ્રથમની પેઠેજ ઉઘતો હતો તે બાદ બીજા પહેરાવાળા ઉપર નજર નાંખી તો તેને પણ પહેલાના જેવોજ જોયો એટલે જમીલને બહાર નીકળવાનું કહી પોતાની ગાંસડી તેને આપી પોતે બહાર નીકળી ગયો બહાર આવ્યા બાદ તેણે પ્રથમ પોતાની અને ફરી જમીલની ગાંસડી લીધી તે બાદ જમીલ બહાર નીકળ્યો બંને જણાં બહાર નીકળ્યા બાદ ધીમે ધીમે કુતરાની ચાલે ડુંગરની તલેટી પસાર કરી ચુક્યા ત્યારે તેઓએ બીજો એવોજ ડુંગર જોયો અને તેની પાસે એક નાનકડી ગળી નજરે પડી. પહેરાવાળા લગાર દુર થઇ ગયેલા હોવાથી બંને જણાં હીમ્મત કરી તે ગલીમાં પેઠા અને જલદી જલદી ચાલવા લાગ્યા ગલીમાં ચોમેર અંધાર હોવાથી ઠોકરો ખાતાં ગળીમાંથી બહાર નીકળ્યા અને જોયું તો સામે એક ઉંચો ડુંગર જણાવ્યો તેઓ અહીંના રસ્તાઓથી બીલકુલ અજાણ્યા હોવાથી બારે સાવચેતીથી આગળ વધી રહ્યા હતા એટલામાં તેઓએ તેજ ડુંગરની તલેટીમાં પહેલાના જેવી એક સાંકડી ગળી જોઇ આ રસ્તો ક્યાં જાય છે અને અમે ક્યાં જઇએ છીએ એ વિચારથી તેઓ ચિંતાતુર બની જતા હતા તુરંતીઓના પહેરાવાળા અને મહેમાનખાનું કાંઈ વધારે દુર ન હોવાથી તેઓ આ જગ્યાએથી બહુજ જલદી પસાર થવા ચાહતા હતા તેથી માત્ર ટુંક વિચાર કરીને હીમ્મત બાંધી બંને જણાં આગળ વધ્યા હજી તેઓ બંનેજ વીસ પચીસ ડગલાં આગળ ગયા હશે કે સામેથી કોઇ માણસે મોટા સાદે પોકાર કર્યો.

“ કાણ આવે છે ? ”

આ સાદ સંભળતાંજ બંનેના હોશ ઉડી ગયા તેઓએ કાંઈપણ જવાબ આપવાના બદલામાં ચુપકીટી ધારણ કરીને ત્યાંજ દબાઇ રહેલું

મુનાસખ જાણ્યું પણ પોઠારનારો તેમની ચુપકીદી ઉપર શાન્ત ન રહેતાં વધુ જોરથી “કાણુ છે ? કેમ બોલતા નથી ?” કહી આગળ વધતો ગયો અને જેમ જેમ તે પાસે આવતો ગયો તેમ તેમ તે બંનેના હોશ ઉડતા ગયા, તે બંને બીઠના સખએ બુમ પાડીને બેહોશ થવાની તકવારીમાં હતા કે પોઠારનારો તેમની પાસે આવી પહોંચ્યો અને અંબયબ બની બોલ્યો.

“નસીર ! નસીર ! મારી વાતનો જવાબ કેમ આપતા નથી ?”

બ્યારે બંનેના કાનમાં આ સાદ પડ્યો ત્યારે સાદને ઓળખી બંને જણાં લગાર હોશમાં આવ્યા અને પોઠારનારને ઓળખી લઇ બોલ્યા.

“અરે જાકર ! અહીં ક્યાં ? અમે તો બીઠના મારે અધમુવાજ થઇ ગયા હતા”

“બસ ! આ હીમ્મત ઉપર ત્રીપોલી જવા ચાહો છો ?” જાકર હસ્તા હસ્તા બોલ્યો “અહીં તો ડગલે ડગલે આવા ડરાવનારા મોજુદ છે એતો ઠીક થયું કે હું તમારો બેદી હતો પણ ખીજ બધા તમારા લોહીના તન રચ્યા છે.”

“તમે સાથે છો તો અમને લગ્ન પરવા નથી ધણું કરીને સવાર થવા પહેલાં આપણે આપણી હદમાં પહોંચી જઇશું.”

“પણ તમે લુગડા શામાટે ઉતારી નાંખ્યા ?” જાકરે હસીને પુછ્યું “અત્યારે તમને જે કાંઈ જુએ તે વગર અચકાએ ચોર અથવા જાસુસ સમજે તેટલા માટે શું લુગડા ઉતાર્યા છે ?”

“મહેમાનખાનામાં સફેદ લુગડાના સખએ કાંઈ નહાસી જતાં જોઈ ન લે તેટલા માટે અમે લુગડા ઉતાર્યા હતા પણ હવે બહાર નીકળી ચુક્યા છીએ તો પહેલાં વિના છુટકો નથી”

“હા હવે પહેલાં વિના નહીં ચાલે”

“પણુ માર જાહેર ! તમે અહીં ક્યાંથી આવી પહોંચ્યા ? અમે તે! તમારી ત્યાંજ વાટ જોતા હતા ”

“ ઠરાવેલા વખત પહેલાં મને જહાર નીકળવાની તક મળી હતી તેથી મેં તે તકને ગુમાવવાનું મુનાસખ ન જાણ્યું અને તમારો આદર સત્કાર કરવા માટે અહીં આવી પહોંચ્યો.....પણ હવે વધુ વાતચીતનો વખત નથી તમે લુગડા પહેરી લો અને મારી પાછળ પાછળ આવો એટલે સવાર પહેલાં આપણે આ હદમાંથી નીકળી જઈએ ”

“ જોવી મરજી ”

આટલું બોલી ત્રણે જણા આગળ વધ્યા.

જહાંકદર.

એક ગ્રેમ ભરી વાર્તા.

(લખનાર: નિઝામુદ્દીન કુરેશી.)

નાહિરશાહે મોહમ્મદ શાહ રંગીલાના સમયમાં દિલ્લી ઉપર કરેલા લડાઈના સમયની આ એક ગ્રેમ ભરી વાર્તા છે, નાહિરશાહે કહે આમનો આપેલો હુકમ, જહાંકદરની બહાદુરી, આલમ આરાની મુસીબત, હમાનના દાવપેચ, સગી માનો જુઠો પ્યાર છેવટે સાચાની ફતેહ અને મુખી દિવસો વિગેરે બાબતો અસરકારક રીતે દર્શાવવામાં આવી છે. કોમત ચાર આના પોસ્ટેજ જુદું.

નિઝામીયા બુક ડેપો

પાંચપટ્ટી અમદાવાદ.

ઈટાલીયન દાવાની દલીલ!

બનગાઝીની ઉત્તર બાજુએ આવેલા મેદાનમાં બેઠા બાશી અઝીઝ બે હાથો પોતાના લશ્કર અને મુજરેહીને ઇસલામની ટુકડીઓને દુશ્મનોના મુકાબલા માટે ગોઠવી રહ્યા હતા કે આજ્ઞાએ સમુદ્રની તલેટીમાંથી બુલંદ થઈ દુનિયાની સપાટી ઉપર પોતાના સોનેરી કીરણો ફેંક્યા.

અઝીઝ બે એ આજ્ઞાના ઉદય પહેલાં પોતાના લશ્કરની બધી ટુકડીઓને મુનાસજ બગ્યાઓએ ગોઠવી દીધી, હિલાલી ઝુંઘરાળી અને ખાકી પોશાક પહેરેલી પલટણો તથા “નસરન મિનહલાહો ફતહન કરીબ” ના મુખારક વાવટાવાળી અને સફેદ પોશાકમાં સજ થયેલાં મુજ-હેદીને ઇસલામની ટોળીઓ “અહલાહો અકબર” ના નાચરા બુલંદ કરતી દુશ્મનોની વાટ જોતી ઉભી, તે બધી પલટણો અને મુજહેદાની ટોળીઓ કાનારા ઉપરના કિલ્લાઓ તથા મોરચાઓ ઉપર ગોઠવવામાં આવી. જ્યારે આવી રીતે લશ્કરનો પુરેપુરો બંદોબસ્ત થઈ ગયો ત્યારે બેઠાબાશી અઝીઝને પોતાના પુરા સ્ટાફ કરનલ શુકરીબેક કરનલ નસી હતબે અને શેખ સાલમ હમ્મીદીને સાથે લઈ પોતાના મહેલમાં ગયા અને ઉપરની અગાસીમાં સમુદ્રની હીલચાલ જોતાં બેઠાં. સમુદ્રમાં ચાલી રહેલી હીલચાલ જોવા માટે અત્યારે અગાસી ઉપર મોટી મોટી દુરબીનો અને બીજા જરૂરી સાયન્ડીરીક સામાનની સાથે ટેલીફોનનો બંદોબસ્ત પણ કરવામાં આવ્યો હતો જેનો સજંધ બધી દરીયાઈ ચોક્કીઓ તથા દીવા દાંડીઓથી જોડાયેલો હતો અને બીજા બાજુએ બધી લશ્કરી છાવણીઓ તથા પહાડી મોરચાઓના ટેલીફોનથી સજંધ રાખવામાં આવ્યો હતો.

મેજર અઝીઝ બે તથા તેમના બીજા સાથીઓને મહેલની અમારસી ઉપર આવીને વાતચીત કરતાં પંદર મીનીટ પણ નહીં થયા હોય કે મોટી

દુરખીન આગળ બેસેલા એક લશ્કરી કપતાને દુરખીનમાં જોઈને કિનારાથી ધણીજ દુર સમુદ્રમાં ફેટલાક દરીયાઈ ખારકસો દેખાવાની ખબર આપી અને તે સાથેજ પહેલી દરીયાઈ ચોક્કીના ટેલીફોને ટન ટન ટન વગાડી એલાઈ શરૂ કર્યો એટલે એક માણસે દોડીને ટેલીફોનનું લુંગળું કાનમાં રાખીને સાંભળ્યું તો ત્યાંથી પણ એવીજ ખબર મળતાં સંભળાયું કે

“ ઇટાલીયન ખારકસોએ કિનારા તરફ આવવાની હીલચાલ શરૂ કરી દીધી છે. ”

“ શું ત્યારે તે પહેલાં તેઓએ હીલચાલ કરી નહોતી? ”

“ કદાચ ઊંડા પાણીમાં થોડીવારના માટે રોકાઈ ગયા હોય ! અથવા પોતાની ચાલ ધીમી કરી દીધી હોય ! જો તેઓ પોતાની અસલ ચાલથી આવતા તો ક્યારનાએ આવી પહોંચ્યા હોત, ત્રીપોલીથી ખાતમી લઈને આવેલા સવારોએ માત્ર બે કલાકની મુસાફરી ઉપર તેમને મુક્યા હતા અને અત્યારે તે સવારોને આવ્યાને ચાર કલાક વીતી ચુક્યા છે. ”

“ પણ રોકાવાનું કારણ ? ”

“ કદાચ તક્યારીના માટે રોકાયા હશે અહીં પહોંચતાંજ હુગલો... ”

મેજરે આ વાક્ય પુરું કર્યું નહોતું કે સજીથી મોટી દરીયાઈ ચોક્કીમાંથી ખુગલનો સાદ આવ્યો અને તે સાદ બંધ થતાંજ બાકીની સઘળી દરીયાઈ ચોક્કીઓ, કિનારા ઉપરના બધા કીલ્લાઓ, ટેકરાઓ, શહેરના દરવાજાઓ અને બંને બાજુના મેદાનવાળા લશ્કરે એક પછી એક ખુગલો બબ્બવી પોતે બીજકલ તક્યાર હોવાની ખબર આપી. હજુ તો ખુગલોના મરત બનાવનાર સાદો બનગાઝીના ડુંગરોમાં ગાજી રહ્યા હતા કે ઉતરના મેદાન તરફથી “ અલ્લાહો અકબર ” નો દીલ દિલાવી નાખનાર સાદ છલંદ થયો અને આ સાદ સંભળાતાંજ બાકીના બધા ઇસલામી લશ્કરે “ અલ્લાહો અકબર ” “ અલ્લાહો અકબર ” ના

જોશીલા સાદોએ બનગાઝીના કુંગરો, મેદાનો અને સમુદ્રનો કીનારો ગળવા મુક્યો.

દરીયાઈ ચોપીઓએ તઇપારીના બ્યુગલો બજાવવાનું જ્યારે મેજરે સાંભળ્યું અને ઇસલામી લશ્કરના જોશીલા પોકારો સાંભળ્યા ત્યારે તેઓ હસ્તા યહુરે હાથમાં એક દુરખીન લઇને સમુદ્રની તરફ જોવા લાગ્યા તે વખતે તેમની સાથે તેમના રટાફના અમલદાર કરનલ શુકરી બેઠે, નસીહતબે અને શેખ સાલમ હમીદી પણ હતા જેઓ પોતપોતાની દુરખીનો વડે સમુદ્રની હીલચાલ નીહાળી રહ્યા હતા.

આ માઝી પુરૂષોને દુરખીન વડે જોતાં બાબેજ પાંચ મીનીટ પસાર થયા હશે કે એ બેઠાણી મેજર અઝીઝબે પોતાના સાથીઓને સંબોધીને કહ્યું.

“જુઓ પેલું સઉથી પહેલું બારકસ આવી રહ્યું છે તે દરીયાઈ કાફલાના ઝુંડવાળું બારકસ જણાય છે.”

“જાણ્યામાં એડમીરલ પણ એમાંજ હશે.”

“બેશક એમાંજ હોવો જોઈએ”

“બધા મળીને કેટલા બારકસ હશે?”

“હજી પુરી રીતે દેખાયા નથી”

“જુઓ ? પેલા રહ્યા” શુકરી બેઠે નસીહતબેને દુરખીનમાં જોતાં જોતાં કહ્યું “મોટી ડરેડોટ તો સાફ દેખાઇ રહી છે તેની બાજુમાં ત્રણ બારકસો છે અને બારકસો સરસામાનના વહાણોની વચ્ચે છે તથા એક બારકસ બરબાદ કરનારી નાશકારક લોન્ચોની પાછળ છે.”

“નાશકારક લોન્ચો તો માત્ર ત્રણજ દેખાય છે?” મેજરે પુછ્યું એટલે નસીહતબે દુરખીનની તરફ જોતાં બોલ્યા.

“હા, ત્રણજ છે અને તેમની સાથે બે ટોરપીડો પણ છે”

“ કાફલો તો બહુ મોટો છે ? ”

“ હા મોટો છે ” મેજરે કહ્યું “ એક કીનારાના શહેર ઉપર હુ-
મલો કરવા માટે આ કાફલો બહુજ મોટો છે. ”

“ તો શું આ સરસામાનના વહાણોમાં લશકર હશે ? ”

“ હા એમજ હોવું જોઈએ ”

“ આ બધા કાફલામાં કેટલી સંખ્યાનું લશકર હશે ? ”

“ લગભગ અગ્યાર બાર બારકસો હોવાથી એાછામાં એાછું પાંચ
છ હજાર માણસોનું લશકર હશે. ”

“ બસ ” શેખ સાલેમે કહ્યું “ આટલી સંખ્યાનું લશકર તો અ-
મારા હીસાબમાં નથી. અરબ શુરવીરોની સંખ્યા પણ એટલીજ છે તેથી
કાંઈ પરવા જેવું નથી. ”

“ પરવા શાની ? ” મેજરે શેખને કહ્યું “ અત્યારે જો કે બંનેનું લશકર
બરાબર સંખ્યાનું છે પણ જો આપણું શશ્વર ધટાલીયનોની સંખ્યાથી
અધુરું અથવા ત્રીજા ભાગનું હોત તો એ કાંઈ પરવાની વાત નહોતી
અમે જો ધટાલીયનોને ચાંચડી પેડે ચોળીને ફેંકી દેવાની હીમ્મત ધરાવીએ
છીએ. ”

“ બેશક અમેને આમારી તલવાર ઉપર પુરતો ભરસો છે. ”

આ વડા અમલદારો વચ્ચે આવીજ રીતે વાતચીત થતી રહી. વાત-
ચીત દરમિયાન મેજરે લશકરના બંદોબસ્ત અને તેમને સુચનાઓ આપવાનું
કામ ખચુ કરતા રહ્યા આવી રીતે લગભગ એક ઠલાક પસાર થઈ ગયો
અને જ્યારે મેજરે અઝીઝ બેક પોતાના અમલદારોને આપવા જોગ સુચ-
નાઓ આપી રહ્યા તો ફરી તેઓએ સમુદ્રની હીલચાલ જોવા માંડી. હવે
ધટાલીયન કાફલો કીનારાથી પાંચ છ માઈલ ઉપર હતો અને દુરથીન
ચિના પણ દેખાતો હતો એટલામાં સુઉથી હુસી દરીયાઈ ચોક્કીએ ટેલીફોન
મારકને આ પ્રમાણે સંદેશો મોકલ્યો.

“ કાફોડીમાં પડી ગયો છે અને એમ જણાય છે કે ઉંડા પાણીમાં લગર નાંખવાના ધરાવાના છે ”

આ સંદેશો સાંભળ્યા બાદ મેજરે દીવગીર સાદે પોતાના સાથીઓને કહ્યું.

“ અફસોસ અમે સમુદ્ર કિનારાના શહેરો અને કિલ્લાઓના માલિક છીએ છતાં પણ દરીયાઈ લડાયક સર સામાન ધરાવતા નથી, સજ્જતતા આ કમી પુરી કરવા લગારે ધ્યાન આપતી નથી. અગર અત્યારે અમારી પાસે પણ દરીયાઈ જારકસો હોત તો અમે અમારા દુશ્મનોને ઉંડા પાણીમાં આ બે ઇન્સાની બરેલા હુમલાનો સવાદ ચખડના અને કિનારાની પાસે સુરંગોનો એવો જળ પોથરતા કે આ લોકો જનગાઝીનું મોઢું પણ જોઈ શકતા નહીં ”

“ બેશક, ખરી વાત છે ”

“ જો દરીયાઈ જળ મજબુત હોત તો આજે આ લોકો ત્રીપોલીમાં જેવી રીતે દાખલ થતા ? ”

“ અરે આવી રીતે ચઢી આવવાની તેમની ધીમ્મત ન ચાલતી...”

“ જુઓ ? ” એક સઉથી મોટી દુરગીનના જોનાર માણસે શેખની વાતને કાપતાં કહ્યું. “ આગળના વાવટાવાળા જારકસથી એક સ્ટીમ લોન્ચ જુદી થઈ રહી છે અને તેના શઠ ઉપર સફેદ વાવટો પણ ઉરાડવામાં આવ્યો છે. ”

“ જેવી રીતે ત્રીપોલીનો કબજો સોંપી દેતા માટે પ્રથમ સુલેહ અને અમનનો સંદેશો મોકલ્યો હતો તેવોજ સંદેશો જનગાઝીના માટે લખેલો આ સ્ટીમ લોન્ચ આપણી તરફ આવતી હશે જો તેઓ એમ ન કરે અને આવતાં વેંતજ હુમલો શરૂ કરી દેતો ખ્રિસ્તી સુધારવાના હિમાયતીઓ સુલેહના બંગનો આરોપ મુકે, એટલા માટે આ ખાલી ડાળ કરવા સારુ આવે છે ”

“ ઘટાલીયનો જેવી ખીચ બેશરમ પ્રજા પણ ભાગ્યેજ હશે. ” મેજર

ખેલ્યો. ” ઇનસાફ અને કાનુનનો ભંગ તો પહેલાંથીજ કરી નાંખ્યો છે ફરી આવી રીતે ડોળ કરવાથી શો લાભ ? ”

“ ત્રીપોલીની પેઠે બનગાઝીને પણ ઇટાલી રાજ્યમાં શામેલ કરી લઇ તેને એક ઇનસાફી કામ જાહેર કરવું છે તે માટે તેઓ આ બધી તરકીબો કરે છે અગર જો તેઓ એમ ન કરે તો બીજા યુરોપીયન રાજ્યો તેમની સત્તાનો કેવી રીતે સ્વીકાર કરે ? ”

“ પરંતુ જ્યારે કતલે આમ ચાલશે ત્યારે તેમના અમનના કાનુનોનું શું થશે ? ”

“ તે વખતે બધા જીલ્લાઓમાં ઇનકાગ કરશે ”

“ શું દુનયાની આંખોમાં ધુળ નાંખશે ? ”

“ હા પહેલાં પણ નાંખી હતી ને ? શું ત્રીપોલીમાં ખુનરેજી નથી થઇ ? શું માસુમ નિર્દોષ બાળકો તથા નિરઅપરાધી અનાથ બાળકો અને અબળાઓને જીલ્લી રીતે કતલ કરો નથી ? શું પહેલાજ દીવસે અરબોના લોહીની નદીઓ નથી વહી ? ફરી શું કારણ છે કે ઇટાલીયન વર્તમાન પત્રોમાં આ બાબતોનું વર્ણન આવડું નથી અને ખબરો પહેંચાડનાર એજન્ટોએ આ ઘોળે દીવસે થએલી ખુનરેજીના માટે જેક શબ્દ સરખો પણ લખ્યો નથી ? ”

“ ખેર આહોં તો તેઓએ આ ખબરોને છુપાવવાની કોશીશ કરી છે પણ તેમને તદ્દન જીક બોલતાં લગારે શરમ આવતી નથી ? શું તેમની આ ખબર પણ સાચી છે કે, ત્રીપોલીમાં તુરકોની પોલીશન કમખેર છે ? તેઓ ટકુનસ અને અલજીરીયાની તરફ નહાસ બાગમાં પડ્યા છે અને અરબો તેમના એવા કટકા શત્રુ થઇ ગયા છે કે તેમને ખોરાકીનો સામાન સરખો પણ આપના નથી બલકે તેમને પોતાના કુટુંબોમાં પાણી ભરવા દેતા નથી. મચાઝ અલલાહ ! જીકની પણ કાંઈ હદ છે ? શું યુરોપીયન સુધારો આવોજ છે ? ”

“ આપે કહ્યું તેતો જાણે હીક છે ” મજર બોલ્યા “ પણ ઇટાલીયનોને આ ગપ ભારતાં શરમ ન આવી કે ઇસ્તમબોલમાં કુસંપનો

પ્રસાર થઈ રહ્યો છે અને યુનીયન એન્ડ પ્રોગ્રસ કમીટીના મેમ્બરો તથા જુના વિચારવાળાઓ એક બીજાથી લડી મરીને દુશ્મનના મુકાબલા માટે નીકળતા નથી તેમજ તેમના કુસંપના પ્રતાપજ અત્યાર સુધી પ્રધાન મંડળ પણ રથપાછ શકાયું નથી ”

આવી રીતે આ ઇસલામી વીરલાઓ મંચે વાતચીત ચાલી રહી હતી અને તેઓ ઇટાલીયન કાફલાની હીલચાલ ઉપર પણ નજર રાખી રહ્યાં હતાં કે એટલામાં તે ઇટાલીયન સ્ટીમ લોંચ અગનનો સફેદ વાવટો ઉડાવતી બનગાઝીના કીનારે આવી પહોંચી, તુરંત અમલદારોએ આગળ વધીને સ્ટીમ લોંચમાંથી ઉતરનારા ઇટાલીયનોની ઇચ્છા જાણી તેમને તરતજ સહીસલામતીની સાથે પોતાના વડા અમલદાર બેઠ્યાથી અઝીઝબેની પાસે લઈ આવ્યા, અઝીઝબેએ વિવેકથી હસ્તા મુખે ઇટાલીયનોને પોતાની કુરસીની પાસેની કુરસીઓ ઉપર બેસાડ્યા અને ફરી મહેરબાની બર્થ સાદે પુછ્યું.

“આપ લોકોની તબીયત તો સારી છે?...ત્રીપોલીના સમુદ્રમાં દરીઆઈ મુસાફરી કેળવી રીતે ત્રાસદાયક તો નીવડી નથી ને?”

“નહી” એક ઇટાલીયને જવાબમાં કહ્યું. “આપની મહેરબાનીથી અમે આ મુસાફરી ધણીજ સુખ રૂપે પસાર કરી છે અને અત્યારે અમારા એડમીરલ આગરનો સંદેશ આપ સુધી પહોંચાડતાં અમને ધણીજ આનંદ થાય છે.”

“આપ જે સંદેશો લઈને આવ્યા હો તેની મતલબ હું જાણું છું છતાં પણ આપ આપની ફરજ અદા કરો.”

“એડમીરલ આગરેએ અમને આપની પાસે એટલા માટે મોકલ્યા છે કે અગર આપ સુલેહશાંતી અને સલામતીની ઇચ્છા ધરાવતા હો તો બનગાઝી તથા તેની આસપાસના કિલ્લાઓ મુકાબલાની કાંઈપણ હિલ-ચલ કર્યા વિના અમારા તાબામાં સોંપો અને તુરંત વાવટો કાઢી લઈ ઉસ્માની કળખે અમને આપો જે આપ તેમના હુકમ ઉપર અમલ કરશે. તો આપના માટે દરેક જતન આરામ આપવાની કોશીશ કરીશું અને

આપ જ્યાં જ્યાં મંગતા હશે ત્યાં આપને આપના માન મરત્યાની સાથે પહોંચાડવામાં આવશે અમર જે આપ અમારી આ વ્યાજમી સલાહનો સ્વીકાર નહીં કરો તો લાચારીએ અમને ધટાક્ષીના રાજના તાગાના દેશ ઉપર જંગમરમથી કબજો કરવો પડશે અને આજથી એક પખવાડીયા ઉપર ત્રીપોક્ષીનું જે પરિણામ આવ્યું છે તેજ પરિણામ બનગાંઝીનું પણ આવશે. આવી હાલત થતાં મુંઝાણો કરનારાની સાથે લગાર પણ દયા લાવનો વર્તાવ કરવામાં નહીં આવે અને તે સાથેજ શહેરનું પણ ખેદાન મેદાન કરી નાંખવામાં આવશે. ”

“ પણ ” મેજરે હસ્તા હસ્તા પુછ્યું “ આપ એક પારકા દેશ ઉપર શા માટે કબજો કરવા આવ્યા છો ? અને અમને અહીંથી ગુપચુપ નીકળી જવાનો કેમ હુકમ આપો છો ? ”

“ જોહો હજી સુધી આપને કબજો કરવાના કારણની ખબર નથી પડી ? આપ આત્યાર સુધી ક્યાં સુતા હતા ? શું અમોએ ત્રીપોક્ષી ઉપર કબજો કરી લીધો તેની પણ આપને ખબર નથી ? વળી અમોએ ત્રીપોક્ષીનો આખો દેશ ધટાક્ષીના નામદાર રાજની સત્તા હેઠળ મુકી દીધો છે અને બનગાંઝી પણ એમાં સામેલ છે એ આપે સાંભળ્યું નથી ”

આ સાંભળીને બધા તુરંતી એમજવાગે હસી પડ્યા અને મેજર અર્જીઠ એક લગાર વધુ હસ્તા ખેલ્યા.

“ માત્ર આપે આપના વિચારોના પરિણામે આમ કયું ? ”

“ નહીં, બસકે અરસ પરસ રાજ્યોના બંધાએલા ઠાનુનોને અનુસરીને ”

“ તે કેવી રીતે ? ”

“ અમો એ ત્રીપોક્ષીના પાયતખતને તલવાર વડે ફેંટેહ કરી ધટાક્ષીયન વાવટો અઢાવ્યો અને તેની નીચે ઉભા રહી ધટાક્ષીના રાજના નાથમે બધા રાજ્યોના એલચીઓ સનમુખ ત્રીપોક્ષીને ધટાક્ષી રાજ્યમાં મેજરી દેવાનો ઠંદેરો વાંચો સંભાળાવ્યો અને ધટાક્ષીના તરફથી ગવરનરની નીમણુંક કરી તેને પોતાના તાગાના દેશોના લીસ્ટમાં ગણી લીધો. ”

“ માત્ર આટલીજ કાર રવાઇ કરવાથી આપ આખા ત્રીપોલી દેશના માલેક બની ગયા? અને આ કારણોના લીધેજ અમને નીકળી જવાનો હુકમ આપો છો? ”

“ શું અમારા આ દાવાની દલીલ મજબુત નથી? ”

“ નહીં બહુજ મજબુત છે ? એની મજબુતીમાં લગાર શક નથી, અને શક કરવાનું કારણજ શું હોય? કેમકે જેણે એક શહેર ઉપર કબજો કરી લીધો તે આખા દેશ ઉપર પોતાની માલેકો સામાટે ન સમજે ? અને એજ સમજ સર બાકીના બધા શહેરોના માલેકો તથા કબજો ધરાવનારાઓને ત્યાંથી ગુપચુપ નીકળવાનો હુકમ કેમ ન આપે ? ”

“ અને ખાસ કરીને માત્ર એક શહેર સિવાય બાકીના આખા દેશની બધી ભુમીના એક એક કટકા ઉપર પણ કબજો ધરાવતા હોય ?

મેજર અઝીઝ બેકની વાતના ટેકામાં શુકરી એક બોલ્યા એટલે ઇટાલીયન અમલદાર લગાર ભાર દેતાં બોલ્યો.

“ કાનુન એજ કહે છે પણ જો આપ હક ધર્મી અને બે ઇનસાફી કરો તો આપની ઇચ્છા, અમારી તોપો આજે આ વાતનો ફેસલો કરી હક હકદારને પોતાનો હક અપાવી દેશે. ”

“ જો હક અને ઇનસાફ આનુંજ નામ છે જે તમારા જેવા બે ઇનસાફી લોકો આદરી બેઠા છે અને આજ કાલની સુધારાના શીખર ઉપર પહોંચેલી પ્રજાઓનો એજ હેતુ છે કે વગર લેવે દેવે એક અમન મિનમાં રહેનારી પાડોશી સહતનત ઉપર એક ભુદમી પ્રજા ચઢી આવે, અને ચોર તથા લુટારાઓની પેઠે ફરીયાદ બળના આધાર ઉપર જખરાઈથી કબજો કરીને પોતાની ખાલી ડફાંસ ચારતાં બાકીના બીજા બધા શહેરો ઉપર કબજો કરવાની ઇચ્છા કરે તો તમો લોકો કાન ફક્કાવીને સાંભળી દ્યો કે મુસલમાનોની ગેરતમંદ કોમ અને તુરકો તથા અરબો જેવા બહાદુરો આવી બે શરમીથી ભરેલી વાત કહી સાંખી શકશે નહીં. અને તમો જે છુટ લઇ રહ્યા છો તે કદી પણ જોઇ શકશે નહીં. તમારી કોમના

નાપાક અને નીચ લોકો આ જુમી ઉપર જે કાળા કરતુનો કરી બે સરમી આદરી બેઠા છે તે બધા પાપોનો ઘડા ભરાઇ ચુક્યો છે. એટલા માટે તેનો બદલો આપવા સાર પાક પરવર દિગારે તમને ત્રીપોલીથી બનગાત્રીમાં મોકલ્યા છે. ત્રીપોલી ઉપર અમારી ફેટલીક મસલેહતોના સગબે તમોએ જે કચ્છો કરી લીધો છે, તેથી પુલ્લીંગુ ન બેઘએ. અહીંયાં હમરો મુળહેદીનોની તલવારો તમારું લોહી ચાટવા માટે બેતાબ બની રહી છે. અને જીગરમાં પેવસ થઇને તમારા તન બદનને બાળી નાંખવા માટે બંદુકની ગોળીની કારતુસોમાં તડપી રહી છે. તમો જે અદસોસ નાક મોતના પંજમાં ફસનાર છો તે તમને અહીં બંધીને લાવી છે, અને હવે તે દીવસ કાંઇ દુર નથી, કે ત્રીપોલીના જુમીની બધી એકત્ર શક્તિ તમારા અપવિત્ર પગલાં આ પવિત્ર જુમીમાંથી નાબુદ કરી નાંખે અને તમોએ ત્રીપોલીના અનાથ અને નિર્દોષો ઉપર જે જુલમો ગુજાર્યો છે તેનો પુરેપુરો બદલો આપે.”

મેજરના ગમખનાક તથા પુરજેશ વીવેચનથી આખા હોલમાં ચુપકીદી પથરાઇ ગઇ અને ઇટાલીયન અમલદારોએ પણ આ વાતનો કાંઇ જવાબ આપ્યો નહીં. જે કે તેઓનો ગુસ્સો પણ ભડકી ઉઠ્યો હતો અને જીગર બેચેન બની રહ્યું હતું. પણ તેઓએ બહુજ સાવચેતીથી કામ લીધું જ્યારે મેજરે ખોતાનું વીવેચન પુરું કર્યું, ત્યારે ઇટાલીયનો આ કહીને વિદાય થયાકે:—

“જા આપની એવીજ ખુશી હોયકે ઇટાલીયન તોપો અરબોના ખુતની જુમબેદર બને તો આપની ઇચ્છા ! આપના માથા ઉપર જે આકૃત આવનાર છે, તેની તઇયારીના માટે તઇયાર થઇ જાઓ બસ આટલું કહીને અમે વિદાય થઇએ છીએ.”

પ્રકરણ ૫૯ મું.

સુદી વચ્ચે સોપારી.

ડરતે નહીં દિલ દુખાને વાલે
પડતા નહીં સપ્તભી કિસીકા

“ જોયું મીસ સુદીયા! મારો દાવ ચાલી ગયોને? ”

“ શાનો દાવ ! કેવો દાવ ? ” સુદીયાએ અન્યથાથી પુછ્યું.
“ બોલો મી. કેવમેડ શું થયું, ? ”

“ વાહરે અમે ! બત્તા અમોએ ધારેલું કામ ન થાય? ” ખીંટીઉપર
ટોપી મુકી કુરસી ઉપર બેસતાં કેવમેડે કહ્યું, “ ન થાય તો પછી અમે
અમે શાના ? ”

“ કાંઈ કહેશો કે ? ” સુદીયાએ હસતા હસતા પુછ્યું “ નકામી પરડ
કરેશો. ”

“ શું કહું ? તમે પોતેજ સમજી જાવ ”

“ શું સમજી જાવ ? તમોએ શું ધાડ મારી બે કાંઈ કહ્યો તો
ખરા ? ”

“ બસ સુદીયા ! મારી લીધી, ઠેકાણે પાડી દીધી ”

“ કોને માર્યો ? ક્યાં માર્યો ? ”

“ પહેલાં જરા મને જોઈ બે પેગ વહીરકીના મલવા દો પછી હું તમને

મારી બહાદુરીનું વર્ણન કરે.....એમાં કહેવાનું શું હતું ?.....
મારી લીધો, મારી લીધો, બસકે મારી નાંખ્યો ”

“ જાણ્યામાં આજે હવે ઉપરાંત પીધું છે ? ”

“ કેમ ન પીધું ? મારા દુશ્મનને ઠાર કરવા માટે બસ આ એકજ
મારો હીમાયતી છે, ” દારૂની બાટલી ખીસામાંથી કાઢી ગટ ગટાવી જતાં
બોલ્યો “ દારૂ ! ! દારૂ ! ! મારો જીવ દારૂ ! ! તું છે તો બધું એ છે
અગર એવા હજારો દુશ્મન હોય તોએ શું ? ”

“ કોણ દુશ્મન ! કેવો દુશ્મન ? ! ”

“ હવે ક્યાં છે ? મારી નાંખ્યો જેલમાં પહોંચાડી દીધો ”

“ બસ હવે બકવું મુકો, દારૂની ઝુમમાં બહુ બકબકાટ સારો નહી ”

“ બકબકાટ નથી અસલ વાત છે જો કે મેજર બ્રેડો અને એમ-
સ્ટનની સાથે બેસીને બે બાટલીઓ ખાલી કરી છે પણ હું લગારે નીશામાં
નથી. નીશો શાનો ? ખુશી ખુશી છે હવે તમારી સાથે એકાદ બાટલી
ખલાસ કરીશ ”

“ મારી સાથે ? શું હું તમારી પેટે દારૂ પીનાર છું નહીં કદી નહી ”

“ નહી શું હાં ? પીવું પડશે મારી ખુશીમાં તમો ભાગ નહી
લો ? લેવો પડશે અને દારૂ પીવો પડશે ”

“ પહેલાં તમે ખુશી થવાનું કારણ તો કહો ? ”

“ શું અત્યાર સુધી તમને ખબર નથી ? મેં તમને કહ્યું નથી ?
વાહ ! વાહ ! મીસ સુશીઆ વાહ ! તમને ખબરજ નથી ? આજે તો
મારો પુરે પુરો જાડુ ચાલી ગયો છે ”

“ કેવો જાડુ ! કેના ઉપર ! તમે કહો છો શું ? સગાર બાન રાખી વાતો કરો આમ છેક બેભાન ન બનો. ”

“ હું બેભાન નથી, બાનમાં છું, સહેરમાં છું, તાનમાં છું. બસ બસ મારા જેવો બીજો દુનિયામાં કોઈ નથી ”

“ એમાં શું શક છે ? ” સુફીયાએ હસીને કહ્યું, “ લો હવે કેહતા હોવ તો કહો નહીં. તો હું બહાર જઈ છું ”

“ બસ થોડીજ વાર ! પાંચ મીનીટ ! ગુસ્સે ન થાવ, મેં આજે મારા દુશ્મનને પુરેપુરો હરાવ્યો છે, અને હવે તે સશકરી કેદખાનાની હવા ખાતો હશે ”

“ કોણ ? ”

“ તેજ ! ”

“ પણ કાંઈ કહેશો ? ”

“ નેર ”

“ શું નેર ? ”

“ હા, તેજ બદમાશ ”

“ શું તેને સજા કરવામાં આવી ? જનરલ અને ડયુકે તમારા કહેવા ઉપર ભરસો કરી લીધો છે ? ”

“ હજી સુધી સજા નથી થઈ પણ તેઓએ મારી વાત ઉપર ભરસો કરી લીધો છે ”

“ સજા ન થઈ હોય તો ફરી કેદખાનામાં કેવી રીતે આવે ”

“ તપાસ ચાલી રહી છે એટલે તપાસ ચાલતાં સુધી કેદમાં રાખ્યો છે ”

“ ક્યારથી ? ”

“ આજથીજ ! હું હમણું ત્યાંથીજ આવી રહ્યો છું તપાસ કરનારા ઓફીસરે મારો તથા ઓગસ્ટનની જખાની ઉપરથી તેને કેદમાં મોકલી દીધો ”

“ તો એમ કેહો કે એક નિર્દોષને ફસાવવાની ખાતર તમે તથા ઓગસ્ટને પેટ ભરીને જુઠ બોલ્યું. તમને આવી રીતે સફેદ જુઠ બોલનાં લગાર પણ શરમ ન આવી ? ”

“ એક હરીફને સપડાવવા ખાતર જુઠ બોલવું તે કાંઈ જુઠની ગણતરીમાં છે ? એતો એક ખાજુ છે આજે અમે ફાવી ગયા તો કાલે એ ફાવી જાય ”

“ ત્યારે દારૂ પણ ત્યાંજ પીધો હશે અને ત્યાંથીજ સાથે લાવ્યા હશે ? ”

“ નહીંરે ! ત્યાંથી પાછા ફરતાં મેજર બ્રેડોને ત્યાં પીધું હતું અને ત્યાંથીજ લાવ્યો છું. ”

“ વાર તમે ત્યાં શું જખાની આપી ? ”

“ મેં તથા ઓગસ્ટને જખાનીમાં ઠહયું કે નેરએ અમે બંનેની સામે પોતાના ગુનાહનો ઇકરાર કર્યો છે અને તેમાં તેણે જજ્જાવ્યું છે કે મેં પોતે મીલાના કેટેરના અને બંને હોડીયાગાઓને સમુદ્રમાં ડુબાવી દીધા છે ”

“ તપાસ કરનાર અમલદારે તમારા આ ઠહુવા ઉપર ભરસો કરી લીધો ? ”

“ કેમ ન દરે, શું અમે કાંઈ જુઠું ઠહયું છે ? ”

“ જુઠ તદન જુઠ એક માણસ બે પુરષો અને બે સ્ત્રીઓને સમુદ્રમાં ડુબાવી દે એ કેદી માનવામાં ન આવે ”

“ અરે એવી બારીકીઓને કાણ જુગે છે ? અમે તપાસ કરનાર અમલદારને અમારી સાથે મેગવી લીધો છે ”

“ તો ફરી એમ કહો કે તમેએ તે બિચારને ફસાવવાની બળ પહેલાથીજ પાથરી દીધી હતી. ”

“ હા, એમાં લગારે શક નહીં ” કેવમેડે મુંછોને વળ દેતાં કહ્યું
“ કેમ હવે મારી અઠગ મંદીને માનોછોને ? ”

“ જરૂર ”

“ તો ફરી હાથ લાવો અને વાપદો કરો ”

“ કેવો વાપદો ? ”

“ તેજ જેનો તમે તે દીવસે ઇકરાર કરેલો છે, ”

“ મને તો કાંઈ યાદ નથી, ”

“ બસ એટલામાંજ ભુતી ગયા, તે દીવસે તમે શું કહ્યું હતું ? ”

“ મેં તમને કાંઈ પણ કહ્યું નથી, ”

“ વાહ, વાહ, પ્યારનો વાપદો ભુતી ગયા ? ”

“ કેવો પ્યાર ? ”

“ મારી સાથેનો, ”

“ તમારી સાથે તો પ્યાર છે. તમારા એકલાથીતો શું પણ મારા ચાર્જમાં જેટલા બીમાર છે, તે બધાની સાથે ”

“ તમારાં બીજા બીમારોની સાથે જે પ્યાર હોય તેને સ્વેચ્છ દો, હું તો બીજા જાતના પ્યારનો બીમાર છું. ”

“ એટલે ? ”

“ પાક પ્યારનો ”

“ તો એને નાપાક કાણુ કહે છે. ”

“ અરે આને પાક કોણ કહે છે ? પાક પ્યાર તો તે હોય છે, જેમાં લગાર..... ”

ડેવમેડ અહીં સુધી પહોંચ્યાજ હતા કે બહારથી તેને બોલાવવાનો સાદ સંભળાયો એટલે તે વાત પડતી મુકીને બહાર ગયો અને ફરી થોડી વારમાં અંદર આવી સુશીઆને કહેવા લાગ્યો:

“ મને તપાસ કરનાર ઓશીસર તેડે છે માટે હું જાજી છું. ”

આટલું બોલી તે બહાર ચાલ્યો ગયો એટલે સુશીઆએ ખુદનો આભાર માન્યો તે જાદુ તેણી એક જાંડા વિચારમાં પડી જતાં મનમાં બોલવા લાગી.

આ ના લાયક તો હાથ પગ ધોષનેજ પાછળ પડ્યો છે મારો ચહેરો જોતાંજ દીવાનો બન્યો છે, તેના બધા જન્મ સારા થઇ ગયા છે છતાં હોસ્પીટલમાંથી જવાનું નામ લેતો નથી બપ્પામાં ડોક્ટરને લાંચ આપી ખીમાર બનેલો છે. ડોક્ટર ગલેમુર મારા બાપનો દોસ્ત છે નહીં તો હું જનરલ કેનાવાની પાસે જઇને તેની વીરૂધ્ધમાં કહી આવતી કે તેણે આવા બદમાશને માત્ર મને પજવવાની ખાતર હોસ્પીટલમાં માંદો બનાવીને રાખ્યો છે.....ડેવમેડ મહા લુચ્ચો છે, બાપડા નેરના ઉપર કેવી આક્રમક બેસી ગયો છે.....હું આવા બદમાશની સાથે એક મીનીટ ના માટે પણ મોહાવ્યત કરી શકું છું ?.....તે મને પોતાના પ્રેમ ઉપર લાચાર કરે છે અને કહે છે કે જો હું તેના કહેવા પ્રમાણે નહીં કરું તો તે મારી સાથે પણ એવોજ વર્તીવ કરશે.....શું કરું મહા આપદામાં પડી છું.....શું ત્રીપોલીથી પાંચી ચાલી જાઉં ? એ પણ થઇ શકતું નથી લોકો શું કહેશે કે દેશ ભક્તીના માત્ર બાંકાજ પુકતી હતી શું કહીને ગઈ હતી અને શું કરીને આવી.....પણ રહેવામાંએ બારે પીડા છે અગર તેની માંગણીનો સ્વીકાર કરું છું તો તે લગારે મુનાસબ નથી...મારી ઇજ્જત આબરને કલંક લાગે છે.....અગર ન માનું તો અહીં મારી પવિત્રતાનું રક્ષણ કેવી રીતે થઇ શકશે ? માત્ર તેનીજ ખીઠના સબબે મેં તેના તંબુમાં જવાનું પણ માંડી વાળ્યું છે પરંતુ હવે તે બદમાશ દારૂ પીને મારા તંબુમાં ચાલ્યો આવે છે અને અહીં આવીને

મને પળવે છે.....બીજા માણસો તેને આવી રીતે મારા તંબુમાં આવતો જોઈ શું કહેશે.....”

મીસ સુરીયા અહીં સુધીજ કહેવા પામી હતી કે તંબુનો પરદો ઉંચકાયો અને કેપ્ટન ઓગસ્ટન અંદર દાખલ થયો તેજી અંદર આવીને માથા ઉપરથી ટોપી ઉતારતાં સુરીયાને કંદબું.

“ ગુડ ઈવનીંગ મીસ સુરીયા? ”

“ હલો મીસ્ટર ઓગસ્ટન, ગુડ ઈવનીંગ ” કુરસી ઉપરથી ઉઠી ઓગસ્ટનથી શેક હેન્ડ કરતાં સુરીયા બોલી “ આપની તબીયતનો સારી છે ને ? પધારો ! પધારો ! આપારે શામાટે તકલીફ લીધી ”

“ માત્ર તમારી મુલાકાત માટે આવ્યો ”

“ બોટી મહેરબાની થઈ ” કુરસી ઉપર બેસાડતાં સુરીયાએ કહ્યું ના ! “ બેસો! ”

“ કહો આપની તબીયત કેવી છે ? ” કુરસી ઉપર બેસીને ઓગસ્ટને પુછ્યું.

“ આપની મહેરબાનીથી સારી છે. ”

“ ખુદા આપને તંદુરસ્ત રાખે, આપના તંદુરસ્ત રહેવાથી હું મારા મોટા ભાગ્ય સમજું છું ” અગર આપ અહીં નહોત તો સાચું કહું છું કે મારો એક દીવસ પણ ત્રીપોલીમાં મુશકેલીથી પસાર થાત ”

“ સાચું કહો હો એક દેશીને બીજા દેશીની સાથે આવો સંબંધ કુદરતી રીતે જોડાયેલો છે ” ઓગસ્ટને પોતાને જુદીજ નજરે જોઈને ઉપકુ વાક્ય કહેલું હોવાથી તે વાતને બદલો નાખતાં, સુરીયાએ કહ્યું “ મને પણ આપની જોડે એવોજ સંબંધ થઈ ગયો છે કે આપના આવવાથી ખુશી થાય છે. ”

“ ખુદા કરેને તમે જે કહો છો તે સાચું હોય. ” હાથકાશ નાંખતાં ઓગરટન બોલ્યો, હું તો તમારા પ્યારમાં દીવાનો બની રહ્યો છું.

“ આ શું ” સુરીયા અભયખીથી બોલી ઉઠી “ક્યારથી?”

“ જ્યારથી તમને જોયાછે ત્યારથી મારું દીલ મારા કળજમાં નથી, ઘણી વખતે રૂબરૂમાં આંખોને પ્યાર જાહેર કરવાની હઠ્ઠા થઇ પણ એવી તક આજ સુધી મળીજ નહીં આજે ખુદા ખુદા કરીને બદમાશ ડેવમેડને બદાર કાઢ્યો અટલે તમારી સામે પ્યાર જાહેર કરવાની તક મળીછે.”

“ તો એમ કહોકે આપ પણ પાંચમા સવારોમાં છો ? ”

“ તમે જે સમજો તે, હવે તો હું તમારી તીર સમાન બમરોનો જખમી છું. ”

“ પણ મને સમજ નથી પડતી કે આપ લોકો અહીં ત્રીપોલીમાં લડવાને આવ્યા છો કે પ્યાર કરવાને ? ”

“ બીજાના માટે તો હું કહી શકતો નથી, પણ મારી સ્થિતિતો એવી છે કે જ્યાં સુધી તમારાં જેવો રમણીના પ્યારમાં લીન ન બન્યો હોઉં ત્યાં સુધી મારો જીવ લડાઇમાં લાગતો નથી, ખસ મન હરણીનો પ્યાર અને શરાબના પ્યાલા એ બે વસ્તુઓ ન હોયતો જીંદગી અકારી છે. ”

“ આ ઉપરથી તો આપ જુના પ્રેમી જણાઓ છો બધા કહો જોઇએ આજ સુધી આપની કેટલી રમણીઓ ઉપર પસંદગી ઉતરવા પામીછે?”

“ અરે એમતો સેંકડો સુંદરીઓ નીહાળી અને તેમની સાથે પ્યાર પણ કર્યો, પરંતુ અત્યારે તમો સઘળી સુંદરીઓની સરતાજ છો, તમારા સૌંદર્યે સર્વને હરાવ્યા છે. ”

“ આપનું કહેવું બધું સાચું પણ એમ કહોકે હું અહીં ત્રીપોલીમાં બેસીને ફટલાઓની સાથે પ્યાર બાધું ? ડેવમેડ જુદો મારો પાછળ લાગ્યો છે આપ અલગ પ્યારની જપના કરો છો અને કદાચ કાલે બીજો

કાંઈ પ્રેમમાં પડશે. આવી હાલતમાં હું બધા ચાહનારાઓની સાથે મોજ કરતી ફરં કે આપણા દેશી જખમીઓની સારવાર ! અથવા તો તમે પ્રેમીઓનાં મુકામલાની સહેલ ! ! ”

“ બદમાશ ઉવમેડનો તો તમે લગારે ખ્યાલ ન કરો, તે તો અનકરીબ પોતાની સળગાવેલી આગમાં બળીને બખ્મ થઈ જશે, હવે બીજો કોઈ તમારા તરફ આંખ ઉઠાવીને બુઝે તેનો હું પુરે પુરો બદોબસ્ત કરીશ ફરી આપને કાંઈ હરકત છે ? ”

“ ઉવમેડ કેવી રીતે પોતાની સળગાવેલી આગમાં બળશે ? ”

“ તેજ ઉપર તેણે જે આરોપ મુક્યો છે તેમાં તે ખેતે ફસાઈને જોલની હવા ખાશે. ”

“ પરંતુ તેમાં તો તમે પોતે પણ સામેલ છો. ”

“ મેં તો માત્ર આરોપને સાચો કરી દેખાડ્યો છે અને તે પણ તેને ફસાવવાની ખાતર. મેં એવો રીતે જમાની આપી છે કે બધો આરોપ નેરના ઉપર પડે. ”

“ પણ તે તો આપનો સ્નેહી છે ફરી બધા તેને ફસાવવાને સામાટે કાશીસ કરો છો ? ”

“ માત્ર એટલા માટે કે હું તમારા પાશમાં પડ્યો છું ”

“ એ કાંઈ કારણ ન કહેવાય ? ”

“ કેમ ન કહેવાય ? ”

“ આપજ ફરમાઓને ? ”

“ મારા પહેલાંથીતે તમોને ચાહે છે તથા હું તમોને ચાહું તે કદી પણ પસંદ કરશે નહીં. એટલામાટે મેં પહેલાં તેને ઠેકાણે પાડી દેવાનું યુક્તિ

સખ જન્યું કે પાછળથી તમારી સાથે એક આરામમાં છંદગી ગાળતાં કોઈ વચ્ચે ન આવે. ”

“ પરંતુ આ હીલચાલ તો આપ તે વખતે કરી શકતા કે જ્યારે આપને મારી તરફથી પ્યારની ખાતરી હોત. ”

સુશ્રીયાએ આ વાક્ય ઓગસ્ટનની સામે જોઇને કડક સાદે કહ્યો. જેનો જવાબ તેવાજ કડક સાદમાં ઓગસ્ટને આપ્યો.

“ ઓહ મને તેની પરવા નથી માત્ર તેનો કાંટો દુર થઈ જવો જોઈએ તે બાદ હું તમને રાજી કરી લઈશ અમર ખુશીની સાથે રાજી નહીં થાઓ તો જખરાઈથી કરી લઈશ. ”

“ પણ એમ થવું અસંભવિત છે, ” ઓગસ્ટનની ફરેલી આંખો જોઈને લગાર બીહતાં સાદે સુશ્રીયા બોલી. “ વળી હજી સુધી કેવમેડ પણ સલામતીમાં છે. ”

“ તેની બરબાદીમાં માત્ર થોડાજ કલાક બાકી છે. હું બંધીકારવાઈ સમાપ્ત કરી ચુક્યો છું માટે હવે તેને જેલમાં જતાં કોઈ રોકનાર નથી, બીજી વાતના માટે એટલુંજ કહું છું કે અસંભવિત ને સંભવિત બનાવતાં મને લગારે વાર લાગતી નથી. ”

આ સાંભળતાંજ સુશ્રીયાનો ચહેરો સફેદ પડી ગયો જેને ઓગસ્ટને ધ્યાન પુર્વક જોયો. સુશ્રીયાએ હીમ્મત કરીને કહ્યું. “ પણ આપ કોઈના ઉપર ગેરબાજબી દબાવું કરી શકતા નથી. ”

“ અલખતાં જે મારું કહ્યું માને છે તેના ઉપર દબાવું કરતો નથી પણ જે મારી આજ્ઞાનો અનાદર કરે છે તેના ઉપર જખરાઈ વાપરવામાં હું લગારે ચુક કરતો નથી. ”

“ તો તું આપ મારી સાથે પણ જખરાઈનો વર્તાવ કરશો. ”

“ હા જે તમે મારી વાત નહોં માનો તો ”

“ આપને આપના મત ઉપર ખીજી વાર વિચાર કરવો જોઈએ ”

“ નહીં હું સારી પેઠે વિચારી ચુક્યો છું અને હવે તમને છેવટનો ફેસલો સંભળાવવા આંચો છું. ” ઓગસ્ટને કુરસી ઉપરથી ઉભા થઈને કહ્યું “ હવે તમે આજથી મારાં થઈ ચુક્યા છો માટે ખજરદાર બીજાની તરફ આંખ ઉઘી કરીને જોતા નહીં તેમજ મારી મરજી વિરુદ્ધ કાંઈ કામ કરતાં નહીં. ”

“ અને જો હું અહીંથી ચાલી ગઈતો ! ” ધુજતા સાદે સુફીયાએ કહ્યું.

“ તમે અહીંથી મારી રજા વિના એક ડગલું પણ આગળ ભરી શકતા નથી. અત્યારે હું મારો છેવટનો ફેસલો સંભાળાવીને જાઉં છું. કેમકે રાત વધારે વીતી ચુકી છે. હવે કાલે જે વખતે કેવમેડ જેલમાં પહોંચી જશે ત્યારે હું આવીશ અને તમારા માટે મેં અત્યાર લગી ક્યાં સુધી અંદોલન કરી રાખ્યો છે તે સંભાળાવીશ. ”

આટલું કહીને ઓગસ્ટન તંબુની બહાર નીકળી ગયો અને સુફીયા આ કહેતાં દીલગીરીના દરવાખામાં ગરઠાવ થઈ ગઈ.

એક આફતસે તો મર મર કે હુવા થા જના
પડ મન ઓર યે કયસી મેરે અલસાહ નહ

પાંચમા ભાગમાં શું વાંચશો ?

શુભ લેદી ફરમાન લાવનાર કાસદ, અસગર અને સખીહાનું દુઃખી દાસ્તાન તથા એક યુવાન કાસદની આમદ, બનગાઝીપર ઇટાલીયન હુમલો, અરબોનો શુરાતન ભરેલો બચાવ, બનગાઝી હુયમનોના હાથમાં, ઇટાલીયનોનું નીકળેલું કચડધાણ, બનાવટી ખબરો બહાર પાડવાનું લોપાતું, ઇટાલીયન જસુસો પાછા ઇટાલી કેમ્પમાં, અરબ જસુસની બાહોશી, તેણે કેટેરના અને મીલાનાનો આપેલી ખબર તથા અનેક લેદી વાતોનો ખુલ્લો, બેવકુફ ઇટાલીયન અમલીદારો, મીલાના અને કેટેરનાનો મુજાકાત, તે બંનેની તુરકી કેદખાના વિષે વાતચીત, મીલાનાની શ્રીદામીરી, તુરકી કેમ્પમાં શમસા અને બાજેઆના ભાઇઓની તપાસ તેઓએ પોતાની બહેનોની શોધમાં કીધેલી મુસાફરી, તુરકી કેમ્પમાં નવ જવાન જસુસોએ ઇટાલીયન અમલીદારો ઉપર કરેલા કાળુની વાતચીત

આ હકીકત ઉપરાંત એવી સરસ રચનાથી પાંચમો ભાગ તૈયાર કર્યો છે કે વાંચનાર

છઠ્ઠા ભાગ

ના માટે બેચેન બન્યા વગર રહેશે નહીં.

મોટી-ફતેહ.

લડાઈના મેદાનમાં દુશ્મનના લશ્કરને મળ્યુત ફટકો લગાવી છત-
નાર લશ્કર, પોતાની બડાફૂરી અને મળ્યુત લડાયક બ્રહ્મ માટે જેમ ના-
મના મેગવે છે તેમજ વ્યાપારી બજારમાં એક જાતનો માલ, તેવાજ બીજા
માલને હરીફાઈમાં હડાવી તેની જગા પોતે લે છે ત્યારે તે માલની મજ-
બુતી અને સર્વોપરીપણે પણ તેટલાજ જગમસિદ્ધ થાય છે.

ધી નેશનલ અખરેલા ફેક્ટરીમાં, માલેકોની જાતની દેખરેખ નીચે
છેલ્લી શોધનાં, એન્જીનથી ચાલના સાંચાકામોની મદદથી તૈયાર થતી

“ હરાણુ છાપ ” “ ગ્લોબ છાપ ” અને “ હંસ
છાપ ” ની વોલ્ટરપ્રેસ અને બીજી જાતની ઇમ્પ્રોવિશન સીલકની,

ફેન્સી હાથાવાળી, તરેહવાર છત્રીઓ, ઉત્તમ બનાવટ અને ટકાવિષ્ણુને
લીધે, હિંદુસ્તાનનાં દરેક ગામમાં તેમજ હિંદુસ્તાનની બહારના આફ્રિકા
વગેરે મુલકોમાં પણ પ્રખ્યાતી પામેલી છે, અને એ છત્રીઓની ઉત્તમતા
માટે માલેકોને સખ્યાબંધ ચાંદો અને સરટીફીકેટો મળેલાં છે.

અમારી છત્રીઓ ગ્રાહકોને પુરતો સંતોષ આ-
પવા ઉપરાંત વેપારીઓને પણ, બહોળા
ખપને લીધે સારો નફો કરી આપે છે.

ભાવો ખાસ ઓછા રાખેલા છે તથા વેપારીઓને ડીરમકન્ટ આપ-
વામાં આવે છે.

ભાવોનું લીસ્ટ અરજ કરવાથી મફત મોકલ્લીશું. બહાર ગામના ઓર્ડરો
ઉપર પુરતું ખ્યાન આપવામાં આવે છે. પત્રવ્યવહાર નીચેના ચિરનામે કરવો:-

ઈલરાહીમ કરીમ એન્ડ સન્સ,

જથાબંધ છત્રીઓના વેપારી, મારકેટ,

જુમા મસ્જિદ, મુંબઈ.

જે. એન. શેઠનાની

પ્રસિધ્ધ અને ગુણુકારક દવાઓ.

શંઢવવીનાશક તેલ-ગુપ્ત બાગની શીથીલતા માટે ખીન હરીફ
ધ્રાવણ છે કી ર. ૫)

કામ શંજીવન-શક્તીને માટે. તેમજ કોષ્ટ પશુ વસ્તે રખલીત થતા
વીર્ય માટે ખીન હરીફ ઉપાય છે કી ર. ૧)

સારસા પરેલ-લોહીના ખીગાડથી થતાં હરદે તથા આમડીનાં ખીજાં
હરદેને દુર કરી નવું લોહી પેદા કરે છે કી. ર. ૧૧

ખાલામૃત-અચ્ચાંઓની તંદોસ્તી આહતા હોતો, આનો ઉપયોગ
કરી જોજો કી ર. ૧)

ખીજખ-સફેદ ખાલને કાળા બમ્બર જેવા અને રેશમ જેવા અને
નરમ અળકતા બનાવે છે કી ર. ૧) લગાડવા માટે ખરા મુક્ત

પ્રમેહાંતક-ખીજ દવાઓ વાપરીને કંઠાળેલા હરદીઓએ જર
દ્રાવણ આપરી ૨૪ કલાકમાં અસર જણાય છે કીમત ર. ૨)

હંતમંજન-મેંઢની દુરગંધી તથા સડને દુર કરો દાંતને સ્વચ્છ બનાવે
છે. કી ર. ૦૧ ત્રણનો ર. ૦૧=

સીર હરદની ટીકડી-ગમે તેવા સજ્જત માથાના દુખાવામાં બે ટીકડી
આપતાંજ આદામ માલુમ પડે છે, કી ર. ૦૧૧ લગાડવા માટે મલમ કી. ર. ૦૧

હરાજનો મલમ-ગમે તે જાતની અને ગમે તેટલી જુની હોય તે
પણ ત્રણ દીવસમાંજ ફાયદો કરે છે ડબી ૧ નો ર. ૦૧ ત્રણનો ર. ૦૧ =
સીસી એકનો ર ૦૧ હરાજનોએ અર્ક જેથી કપડાંને ડાઘ પડતાં નથી કી ર.
૦૧ = ત્રણનો ર ૧)

એ સિવાય હરેક જાતની દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. પારસલ ખરચ
ખાંડકને શીર છે

જે. એન. શેઠના

હાલબાદેવી રોડ મુંબઇ ૨

જવનધારા!!!

વીસમી સદીનો અદ્ભુત પ્રયોગ છે. નીચે જણાવેલા સર્વ રોગો ઉપર જાદુઈ ગસર કરે છે. મુસાફરીમાં યા પોતાના ઘરમાં દરેક માણસે આ દવાની એક શીશી જરૂર રાખવી જોઈએ. ઘણા માણસો તેના અદ્ભુત ગુણથી આકર્ષાઈને ધરમાલા આપવા મોટા જથ્થામાં મંગાવે છે.

અન્ન પાચન ન થવાથી થતા રોગો, ઝાડા, ઉલ્ટી, ખાંસી, દમ, શ્વાસ, આંધાસીસી, સીરફ્ફ યાને મામ્માનું 'દુખવું', આંખનું દુખવું, કાન પાકવો, દાંતની પીડા, દરાજ, ખુજલી (ખમ) કોલેરા, પડી જવાથી યા ધા વાગવાથી ચોટ લાગવી, સજી જવું, કમરનો દુખાવો, સંધીવા સાંધાઓનું રહી જવું, અશક્તિ ગુપ્ત ભાગની શીથીલતા, કાષ્ઠ પશુ દસ્તથી વર્ધનું સ્ખલીત થવું, બરોડ (પ્લોહા) મોંમાં છાત્રા પડવા, હરસ (જવાસીર) વધરાવળ, પ્રમેહ, લોહીનો ખીગાડ અને તેનાથી થતા દરદો, દરેક જાતનો તાવ, દાઢી જવું વાળો (નહાર) હેડકી, પ્રદર રોગ, ઝેરી જનાવરનો ડંખ વીગેરે ઘણી જાતના રોગોમાં ચોકસ ફાયદો થાય છે, તેમજ માંકડ, દુરમધી વીગેરે પીડાઓના બચવા માટે અમુકય ઉપાય છે. અમારી પુરતી અજમાયશ થયા પછીજ તેને જાહેરમાં મુકી છે.

ખાત્રીથી માનજો કે એક શીશી મંગાવીને અજમાવી જોવામાં કશું નુકશાન નથી. કીમત પણ તેના ફાયદાના પ્રમાણમાં ઘણી સસ્તી રાખી છે. તે ઉપરાંત તેનો પ્રચાર દરેક ઠેકાણે થાય તે માટે તેની સાથે નીચે મુજબ ધનામો આપવામાં આવે છે. કીમત એક શીશીના ર. રા।

- ૧ શીશી મંગાવનારને ટબલ ઉપર મુકવાનું સુંદર ટાઇમપીસ ધનામ.
- ૨ શીશી મંગાવનારને રાસ્કોપ સીસ્ટમ વોચ ધનામ.
- ૩ શીશી મંગાવનારને ચાંદીનું કાંડે આંધવાનું રીસ્ટ વોચ પટા સાથે ધનામ.
- ૪ શીશી મંગાવનારને બરેસલેટ વોચ ધનામ.
- ૫ શીશી મંગાવનારને આઠ દીવસની ચાવીનું ખીસાનું વોચ ધનામ.
- ૬ શીશી મંગાવનારને ચાંદીનું ડબલ કેશનું (હંટીંગ) વોચ ધનામ.
- ૭ શીશી મંગાવનારને આઠ દીવસની ચાવીનું અસલ ચાંદીનું ખીસાનું વોચ ધનામ.
- ૮ શીશી મંગાવનારને આઠ દીવસની ચાવીનું અસલ ચાંદીનું ડબલ કેશનું (હંટીંગ) વોચ ધનામ.

પારસલ ખર્ચ ગ્રાહકને શીર છે.

ટાઇપ્સ--ઈનામી કાર્યાલય.

ઠાલનાદેવી પોસ્ટ મુબઈ નં. ૨.

આરૂતરનું

અમુલગિરિ

દુઃખ દરદોનો તાત્કાળ નાશ કરે છે, વિલાયતી દવાની બધી દુકાને વેચાય છે.
સરકારી રજીસ્ટર નં. ૮૪૧-૧૦ તપાસીને ખરીદ કરેશો. (કેટલોગ મફત)

જસમાઈન એજન્સી.

કાલિબાદવી રોડ મુંબઈ અને નડીઆદ.

આવો !

વાંચો !

એક ચમત્કારીક દવાની પુરતી ખાતરી

અનળ ફેફસાર

નવીન રોધ

વાંચો ખાતરી કરો.

રાજવંશી તથા શ્રી મંત લોકોમાં થતાં લેધંકર રોગોનો

અકસીર ઉપાય.

એક આનાની ટીકીટ ખીડવાથી જવાબ મોકલવામાં આવશે. મળવાનો યાકમ તથા
૧૦) ટીકીટ ચાલુ ૩. ૫) નવીન રોધ અનળ ઉપાય

હરસ, મસા, ભગંદર, કંઠમાળ, સારખુજંઠ, (Hernia) સંમદણી તથા અર્ધા
સારનો રામખાણ ઉપાય—એક અઠવાડિયામાં પુરતો ચમત્કાર જનારે છે, અનમાયશ માટે
ક અઠવાડિયાના ૩. ૩૦) જરૂર હોય તો મંજાવશે. તકલીફ સીવાય વગર
આપરેશને એક પખવાડિયામાં જીંદગી પર્જીતનું દરદ જડ મુળથી સાફ થાય છે.

કીંગ ઓફ ટોનીક પીલ્સ (જી તથા પુરૂષો માટે.)

King of Tonik Pills—એ દીવસમાં દવાનો માગે તેવો ચમત્કાર
આપે છે. આ અમારી દવા શકિત માટે આખા ડિન્દુરાતમાં પેદાશ નખરે વખણાવેલી
છે. ગથેલી શકિત તથા નખગાળને દુર કરી લોહીને સુધારી શરીરને એકદમ નબૂત કરી
પુરતી તાકાત આપે છે, ૬૦ વરસના બુઢાને પણ પુરતી તાકાત આપે છે, વધારે લખ-
વાની જરૂર નથી એકવાર વાપરી ખાતરી કરો. કીમત રા. ૫૦૦) આઠ દીવસ માટે ૩.
૫૦) જરીખ લોકોને અરધી કીમતે દવા મળશે.

અદ્યુત શકિત આપનારી, શરીરને જલદી નમ્રત કરનારી દવા—શરીરમાં થતી
કમતાકાત, મજાજ ખાલી, લોહીનું ખજડવું, જઠરાનું મંદ, શરીરની નસોનું ઢીકું
પડવું, એટલા રોગોને દુર કરી શરીરમાં પુરતી તાકાત આપે છે. અનમાયશ માટે
એક અઠવાડિયાના ૩, ૩૦)

નેરને લજતા તમામ રોગોને માટે અકસીર ઉપાય—નેરમાં થતી જરખીથી પાણીનું
અરડવું, એથી થતા ખીલ, પડતી ઝાખ તથા ફુલાવું થવું, મજાજનું ખાલી થવું,
ઝામર તથા માથામાં થતી અત્યંત વેદના, એટલા રોગોને દુર કરી નેરને સાફ કરે
છે. કીમત ગોળી ૧ નો રા. ૧) ટીપા પાડવાની શીશી એકના રા. ૫)

કાનને લજતા તમામ રોગોને માટે રામખાણ ઉપાય—કાનમાં થતું દરદ, રસીનું
જડું, બહેરા થવું, તથા કાનમાં થતા અવાજ એ સર્વ દુર દોને સાંભળે કરી રોગોને દુર
કરે છે, કિંમત રા. ૭)

માથાને લજતા તમામ દરદોની ચમત્કારીક દવા. પેહલા નં. ના ૩, ૨) બીજા
નં. ના ૩. ૩)

વધરાવળ તથા ગોળીનો અકસીર ઉપાય. આઠ દીવસની અજમાયશ માટે ૩.
૧૨) કાયદો થાય તો મંજાવળે.

શક્તિ સંજ્વન તેલ—શરીરની નબળી પડેલી નસોને જાડી મજબુત કરી પુરતી
તાકાત આપે છે કી ૩, ૧૨૫ તોલા એકના

મીઠી પેસાળને માર્ટિ એક જાડી ખુદીની દવા—કી ૩. ૩૦૦ આઠ દીવસ અજ-
માયશ માટે ૩ ૪૦

ડાં. દુખલ.

ગીરગામ ત્રામ ટરમીનસ—મુ'અર્ધ.

આવો !

વાંચો !

એક ચમત્કારીક દવાની પુરતી ખાતરી.

અજબ ફેરફાર નવીન શોધ વાંચો ખાતરી કરો.

ખાસ ખાનુઓ માટે ચમત્કારિક દવાઓ.

ખાસ ખાનુઓ માટે ચમત્કારી દવાઓ—ચેહેરાપર થતા ખીડ, પડતા ડાઘ
એ એક મોક્ષી એળ છે તથા ખાનુઓને શરમાવા નેતું છે. આ અમારી દવા ચોપડવાથી
ખીલ મટી જાય છે, ડાઘ દૂર થાય છે, અને ફરીને એ દરદ થતું નથી કીમત નં. ૧ ના
૩. ૧૫) બીજા નં. ૩. ૧૦)

ખાલ કઠી ન ઉગે તેવી દવા—આ દવા ચોપડતાં ત્રણ મીનીટમાં ખાલ ખરી
પડે છે, દવા બળતી નથી તથા ચામડી કાળી પડતી નથી. પેહલા નં. ના ૩. ૧૦)
ખુશબોદાર. બીજા નંબરના ૩. ૭ ગરમીના રોગોવાળાને લાંબી મુદતે પાછા ઉગે છે
સેમ્પલ તોલા બેના ૩. ૫)

ખાલવર્ધક પાઉડર—આ પાઉડર વતી ખાલ ધોવાથી ચળકતા અને લીસા નેવાં
અને લાંબા થાય છે ખાતરા અને સફેદ થતા અટકે છે. કી. રતલ એકના ૩. ૭)
સેમ્પલ તોલા ૧૦ ના ૩. ૨૦

ખાનુઓને થતો દરદીઆનો અકસીર ઉપાય—આ રોગ મુખ્યત્વે ફરીને અમીરિ
માં તથા રાત્રીઓમાં વિરોધ થાય છે. એથી પરિણામે જાગી ખુવારી થાય છે. આઠ
દીવસની અજમાયશના ૩. ૧૫) જોઈએ તો મંજાવળે.

સ્ત્રીઓને થતાં મુખ દરદોનો અકસીર ઉપાય. આઠ દીવસની અજમાયશ માટે ૩. ૨૫)

મકરના યુરો રોગોથી વધતી જતી નબળાઈ-એથી થતી ખુવારી.

શરીરનું નબળાપણું, તથા હાડકાંવર, પગના તળીઆમાં બળતરા, પગમાં થતી કબજર છાતીદરદ કમરમાં થતું દરદ, તથા મગજ ખાલી થવાથી થતી ચક્રી તથા હીસ્ત્રીરીયાને અસ્થસ્થાનમાં થતા રોગો એ દરેક રોગોને દુર કરી લોહીને સુધારી શરીરને યુક્તાબી લાલ બનાવે છે. શરીરમાં, પુસ્તી તાકાત આપે છે. બહુની માફક અમારી દવા ચમત્કારીક છે. દવાની કિંમત પહેલા નંબરના રૂ. ૧૫) બીજાના રૂ. ૫૦, તમેને ખાસ જરૂર હોય તો દવા લેવો તપાસવાની શી રૂ. ૧૦)

ખરબડું સુકું અગર લીલું.—(બળ્યા વગરની દવા) પેલા નંબરના રૂ. ૧૫ બીજા નંબરના રૂ. ૧૦)

હાદર કાળી તથા શાદી—(બળ્યાવગરની દવા) કપડે ડાઘ લાગતો નબી અને મઠયા પછી તે જગ્યાએ ફરી થાળી નથી. કિ. પેલલા નંબરના રૂ. ૩) બીજા નંબરના રૂ. ૨)

અદ્ધુત દંતમંજન—દાંતને લગતા તમામ રોગોને માટે અકસીર છે. હાલત દુખતા, પડતા, સડતા તથા કોવાતા, એટલા રોગોને દુર કરી દાંત મજબુત બનાવે છે (કિમત પેલલા નંબરના રૂ. ૫) બીજા નંબરના રૂ. ૩) ત્રીજા નંબરના રૂ. ૨)

દવા ખાતાં તરત ચમત્કાર બતાવે છે એવી જંગલની જડીયુટીની

દવા. સારણગાંઠ તથા અંતરગલ અને ધંત્રેજીમાં જેને

હુરનીઆ કહે છે

પેલલા રોગોને માટે અદ્ધુત ચમત્કારીક જંગલની જડીયુટીમાથી બનાવેલી

દવા. આ દવા એકવાર મંજાવી જુઓ.

આ દવા ખાતી વખતે પરેજ બીલકુલ નથી અગર ખરાબ સ્વાદ નથી.

આવી દવા હજુ સુધી પેપરોમાં જહેરાત તરીકે કોઈ જગ્યાએથી સાંભળવામાં આવી નથી. આ દવામાં પરેજ નથી.

અમારી દવા ખાવાથી એક પખવાડીયામાં પુરતો ફાયદો બતાવે છે અને પટેા ચડાવવાની કાંઈ પણ જરૂર પડતી નથી. ને મોતના બીછાણામાંથી બચવા ચાહતાહોવ તો એકવાર અમારી દવા લઈ ખાતી કરો. આ દવા એક અઠવાડીયાને માટે અજમાયશ તરીકે રૂ. ૩૦ પડશે અને તરત તમેને ચમત્કાર બતાવશે. જવાબને માટે એક આપણી ડીકોટ બીડવાથી જવાબ મળશે.

દરદ લેવાની શી રૂ. ૫ આ દવા વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે નહીં.

ડા. દુબલ.

ગીરગામ ગ્રામ ડરમીનસ

મુંબઈ.

રાસ્કોપ સીસ્ટમ વૉચ

૩૦ સાંસાની ચાવીબાળી પછવાડે

કાચ અને હીરાવાળી

કીમત માત્ર રૂ. ૩૫. ૦૦.
ખર્ચ સાથે રૂ. ૩૫.

નીચે મુજબ ધનામો આપવામાં આવે છે.

દરરોજનો મલમ ડબી ૧, તામ્બુલબીહાર (પાનમાં
ખાવાનો મસાલો) ડબી ૧, કાચ ૧ કમાન ૧, બાકસ
૧. રૂપેરી છેડા ૧. પાનનો મસાલો (કાથો, ચુનો કોઇ
ચીજની જરૂર પડતી નથી) શીશી ૧, દેશી સુગન્ધી
અતરની શીશી ૧, કુલ્લો ૮ ચીને ધનામમાં મળે છે.
ખલાસ થયા પછી પસ્તાવું પડશે. ખાલી ઘડીઆળની
કીમતજ રૂ. ૩૫ આપવી પડે છે. અમારું નામ જાહેર
કરવા ખાતરજ ધનામો આપવામાં આવે છે.

ડૉ. ઈનામી કાર્યાલય.

કાલબાદેવી મુખડ નં. ૨

એક નવર ઇશ્વરભી

પાર વિનાના લોકો ગુલામના પાણીનો આપાર કરે છે. પરંતુ મળ્યાં જોડા લોકો જાતે હીંદુસ્તાન જઈને ગુલામનું પાણી દેવાર ઠસવતા હશે. અમારે ત્યાં જે લોકોનું પાણી મળે છે તે અમારે અમારી જાતે હીંદુસ્તાન જઈને ખનાવીને લાવીએ છીએ તેથીજ અમારું આ ઉત્તમ ગુલામનું પાણી દેશે દેશ અને ઘેરે ઘેર પ્રખ્યાતી મેળવવા પામ્યું છે. અમારું ગુલામના પાણીની પ્રશંસામાં અમને પણ સરદારીકોટો મળી છે. એ ઉપરાંત અમારે ત્યાં જાતજાતનાં

મુરખા તૈયાર મળે છે; જે ખાસ અમારા પેતાનાકારનામાં બનાવવામાં આવે છે. અમારા મુરખા હરવખતે અમારું દુકાને મળે છે. વળી ટેરટુમકુરટ ચટણી ખાસ અંગુરના શીંકાથી તથા હાથા કુરટથી બને છે. સઘળી જાતના હાથા કુરટની મેળવણી ખાસ યુનાની દહીંમોની સલાહથી થાય છે.

એ ઉપરાંત

અમારે ત્યાં સઘળી જાતના કુરટ મોટા નાનામાં ખાસ તેની પેદાશના મયકથી આવે છે. હેલ્લામાં હેલ્લી શોષ પ્રમાણે અમારે ત્યાં સુત્રંદીદાર આમજનું તેજ બરે છે. વળી અંગુરનો નાંખુનો અમે શેલકોનો સીરકો પણ સરસ મળે છે. અમે દરેક જાતના શરબનો અને અરબ પુશ પાણીએ છીએ.

અમે ને અમારા ભાગના કનખવામાં માટે ખાસ ના સરદારીકોટો મળેલી છે.

નુરમોહમ્મદ ગુલામરમુલ

જનરલ કુરટ મરમુલ.

પાનકોર નામે-અમદાવાદ

